

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: BRICS “ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ –
ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ”**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«BRICS και Μέση Ανατολή- αραβική άνοιξη σε Λιβύη και Συρία»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Μαίρη Μπόση

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: Αναστασία Πετροπούλου

Η Πετροπούλου Αναστασία βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην

υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες

πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν

καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν

γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από

μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Κύριος σκοπός του πονήματος αυτού είναι να εξετάσει τη σχέση των κρατών BRICS με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, καθώς και την αντίδραση των κρατών αυτών στις συγκρούσεις που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Στο πρώτο κεφάλαιο, της παρούσας εργασίας γίνεται μια προσπάθεια ορισμού των σημαντικότερων εννοιών όπως, της Μέσης Ανατολής, της αραβικής άνοιξης και του συνασπισμού BRICS.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται μια συνοπτική ανάλυση των σχέσεων που αναπτύσσουν τα κράτη BRICS σε ατομικό επίπεδο, με τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται μια λεπτομερής εξέταση των γεγονότων που έλαβαν χώρα στη Λιβύη κατά την εξέγερση καθώς και των θέσεων που πήρε ο συνασπισμός απέναντι στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της επέμβασης του NATO στην περιοχή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται μία ιστορική αναδρομή που καταλήγει στο ξέσπασμα της αραβικής άνοιξης στη Συρία, ενώ παράλληλα εξετάζεται η αντιμετώπιση των BRICS απέναντι στην παρούσα εξέγερση.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παραθέτονται τα συμπεράσματα που απορρέουν από την εργασία αυτή αναφορικά με τη στάση του συνασπισμού στα γεγονότα που συνέβησαν στις δύο αυτές χώρες της Μέσης Ανατολής.

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ BRICS	6
1.1 ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	6
1.2 ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:	7
1.3 ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΒΥΗ ΚΑΙ ΣΥΡΙΑ:	8
1.4 ΑΛΛΕΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ:	10
1.5 BRICS:	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΩΝ BRICS ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	14
2.1 ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	15
2.1.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	17
2.1.2 ΡΩΣΙΑ-ΗΠΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	18
2.2 ΣΧΕΣΕΙΣ ΙΝΔΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	20
2.2.1 ΣΧΕΣΗ ΙΝΔΙΑΣ – ΙΡΑΝ:	22
2.3 ΣΧΕΣΕΙΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	24
2.3.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΦΕΛΟΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	25
2.3.2 ΣΧΕΣΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ- ΙΡΑΝ:	27
2.3.3 ΣΤΑΣΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:	28
2.4 ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΙΝΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	29
2.4.1 ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΙΝΑΣ-ΗΠΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	30
2.4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΙΝΑΣ-ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ:	33
2.4.3 ΣΤΑΣΗ ΚΙΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:	35
2.5 ΣΧΕΣΕΙΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:	36
2.5.1 ΣΧΕΣΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΙΡΑΝ:	38
2.5.2 ΣΧΕΣΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΣΑΟΥΔΙΚΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ:	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ BRICS ΣΤΗΝ ΛΙΒΥΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ	42
3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ:	42
3.2 ΨΗΦΙΣΜΑ 1970:	43
3.3 ΨΗΦΙΣΜΑ 1973:	44
3.4 ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ BRICS ΣΤΑ ΔΥΟ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Σ. ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:	44
3.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ:	47
3.6 ΚΟΙΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΣΑΝΓΥΑ:	48
3.7 ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε:	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ:4 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ BRICS ΣΤΗ ΣΥΡΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	52
4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ:	52

4.2 ΣΤΑΣΗ BRICS ΣΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:	53
4.3 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ BRICS ΚΑΤΑ ΤΗΝ 4 ^Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΟΡΥΦΗΣ:	54
4.4 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ASSAD, Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΝΤΟΝΗ ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ:	55
4.5 Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΦΟΡΤΑΛΕΖΑ:	57
4.6 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗ ΣΥΡΙΑ:	59
4.7 8 ^Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ:	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:.....	71

Εικόνα 1.

Χάρτης Μέσης Ανατολής

Εικόνα 2.

Χώρες Μέσης Ανατολής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ BRICS

1.1 ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Ο όρος σχετίζεται περισσότερο με τη διεθνή πολιτική και λιγότερο με τα γεωγραφικά όρια. Η Μέση Ανατολή δεν αποτελεί ξεχωριστή ήπειρο ούτε και υποήπειρο όπως η Λατινική Αμερική. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το βρετανικό ναυτικό αποτύπωσε στα επιχειρησιακά του σχέδια το αποτέλεσμα μιας μεγάλης συζήτησης ιστορικών και γεωπολιτικών- γεωγράφων χρησιμοποιώντας τον όρο «Μέση Ανατολή» για την περιοχή που εκτείνεται από τον Περσικό Κόλπο ως την Ινδική Χερσόνησο¹. Ο χάρτης της Μέσης Ανατολής παρέμεινε, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, αμετάβλητος από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και έπειτα παρά τις διαμάχες μεταξύ αλλά και εντός των κρατών της περιοχής. Η σύγχρονη Μέση Ανατολή, όσον αφορά την μορφή, σε μεγάλο βαθμό σχηματίστηκε πολύ πιο πρόσφατα και υπό την επίδραση ξένων πιέσεων, ο ίδιος ο όρος επινοήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα το 1902². Είναι μια γεωγραφική και πολιτιστική περιοχή που βρίσκεται κυρίως στη δυτική Ασία, αλλά και σε μέρη της βόρειας Αφρικής και της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Αποτελεί σημείο προέλευσης για πολλές θρησκείες, όπως ο Χριστιανισμός, ο Ισλαμισμός, αφού ο Προφήτης Μωάμεθ γεννήθηκε στη Μέκκα, ο Ζωροαστρισμός, καθώς επίσης τόπος προέλευσης και των Αρχαίων Αιγυπτιακών Θεοτήτων και πολλών άλλων αρχαίων θρησκειών. Μετά την ίδρυση του Ισλάμ, μεγάλο μέρος της Μέσης Ανατολής περιήλθε στον έλεγχο αραβικών δυναστειών, ακολουθούμενο από λαούς τουρκικής καταγωγής όπως οι Σελτζούκοι και έπειτα οι Οθωμανοί. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία μάλιστα ήλεγχε την περιοχή της Μέσης Ανατολής για αρκετούς αιώνες. Κατά τον 15^ο αιώνα, (την εποχή των μεγάλων ανακαλύψεων και εφευρέσεων) κάνουν την εμφάνιση τους και άλλες δυνάμεις στην περιοχή σημειώνοντας την αρχή της περιόδου της αποικιοκρατίας στα εδάφη της Μέσης Ανατολής, τα οποία καταλαμβάνονται από τη Μεγάλη Βρετανία και την Γαλλία ως επί το πλείστον. Ο 20^{ος} αιώνας έφερε το σχηματισμό νέων εθνών στην Μέση Ανατολή, όπως η Σαουδική Αραβία, το Ιράν (που ήταν παλαιότερα γνωστό ως

---

¹: « ο Τρίτος Κόσμος ,πολιτική, κοινωνία, οικονομία, διεθνείς σχέσεις », Σωτήρης Ρούσσοσ ,εκδόσεις Παπαζήση.

²: «Η Μέση Ανατολή στις διεθνείς σχέσεις ισχύς, πολιτική και ιδεολογία»,Fred Halliday, εκδόσεις Ξιφάρά.

Περσία), η Ιορδανία, ο Λίβανος, η Συρία και το Ισραήλ. Κατά τη διάρκεια του αιώνα αυτού έλαβαν χώρα μεγάλες συγκρούσεις στην περιοχή όπως επί παραδείγματι ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος, ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ και ο πόλεμος του Κόλπου, ενώ και η πρόσφατη ιστορία της Μέσης Ανατολής κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα έχει επίσης αμαυρωθεί από βίαια γεγονότα.

1.2 ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:

Από το τέλος του 2010, η περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής αντιμετώπισε κύματα εξεγέρσεων, που βασίζονταν σε απαιτήσεις για πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, αυτές οι κοινωνικές αναταραχές έγιναν γνωστές ως αραβική άνοιξη. Ο όρος έγινε γνωστός από τα δυτικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης το 2011 με την πρώτη εξέγερση που έλαβε χώρα στην Τυνησία, έναντι του ηγέτη Zine El Adibine Ben Ali. Η επιτυχημένη έκβαση της εξέγερσης ενθάρρυνε διαμαρτυρίες και σ' άλλες αραβικές χώρες (Αίγυπτος, Λιβύη, Υεμένη, Μπαχρέιν, Συρία, Μαρόκο και Ιορδανία). Ο όρος αυτός ήταν μια αναφορά στην αναταραχή στην Ανατολική Ευρώπη το 1989, όταν τα κομμουνιστικά καθεστώτα άρχισαν να πέφτουν υπό την πίεση των λαϊκών διαμαρτυριών. Σε μικρό χρονικό διάστημα τα πρώην κομμουνιστικά κράτη υιοθέτησαν δημοκρατικά πολιτικά συστήματα και η κατάσταση στο εσωτερικό τους ομαλοποιήθηκε. Τα γεγονότα στη Μέση Ανατολή αντιθέτως δεν ακολούθησαν την ίδια απλή εξέλιξη. Οι παράγοντες που οδήγησαν στην έξαρση του φαινομένου, ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Η οικονομική κατάσταση των κρατών αυτών αποτελεί έναν τέτοιο ενδογενή παράγοντα. Πολλές από τις χώρες της Μέσης Ανατολής έχουν υπαχθεί στον έλεγχο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και λόγω των περικοπών ο λαός δυσκολεύεται να αγοράσει ακόμα και τα είδη πρώτης ανάγκης, πράγμα που οδήγησε τους πολίτες σε εξαθλίωση και κατά συνέπεια σε διαμαρτυρίες, οι οποίες καταστέλλονται από τα καθεστώτα με βίαιο τρόπο. Ένας ακόμα παράγοντας που έπαιξε καθοριστικό ρόλο είναι η διακυβέρνηση που ασκείται στις περιοχές αυτές. Μπορεί το πολίτευμα να διαφέρει από χώρα σε χώρα (παραδείγματος χάρι το Μαρόκο έχει βασιλεία ενώ η Τυνησία προεδρική δημοκρατία), παρά ταύτα τα καθεστώτα παρουσιάζουν περισσότερα κοινά σημεία αφού πρόκειται ουσιαστικά για απολυταρχικές κυβερνήσεις κάτω από το περίβλημα των υποτιθέμενων ελευθεριών και δικαιωμάτων που προσφέρουν στο λαό, στην πραγματικότητα στο μόνο που αποσκοπούν είναι η διατήρηση της εξουσίας και η κατοχή του πλούτου. Η φτώχεια και η ανέχεια, σε συνδυασμό με την απουσία ενός ισχυρού κράτους δικαίου και

πρόνοιας είναι αιτίες που οδήγησαν το λαό να εξεγερθεί στις χώρες αυτές, ζητώντας το αυτονόητο, δηλαδή καλύτερη και πιο δημοκρατική διακυβέρνηση και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης³.

1.3 ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΣΕ ΛΙΒΥΗ ΚΑΙ ΣΥΡΙΑ:

Η Λιβύη είναι μια χώρα με μεγάλη έκταση το μεγαλύτερο μέρος της οποίας αποτελείται από έρημο. Ο πληθυσμός ανήκει σε διάφορες φυλές με την πλειοψηφία να είναι σουνίτες. Το 1969, ο συνταγματάρχης Muammar el Gaddafi ηγείται πραξικοπήματος, το οποίο ανατρέπει το βασιλιά Idris. Το πραξικόπημα οδήγησε τη χώρα σε οικονομική δυσπραγία παρά τις υποσχέσεις Gaddafi προς το λαό. Η Λιβύη από Λαϊκή Δημοκρατία μετονομάζεται σε Λαϊκή Αραβική Λιβυκή και Σοσιαλιστική Τζαμαχίρια, η οποία διοικείται από τον ίδιο, ως ηγέτη της λαϊκής επανάστασης. Οι μαζικές εξεγέρσεις στη Λιβύη ξεκινούν στις 15 Φεβρουαρίου του 2011 στη Βεγγάζη, εστιάζοντας σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πολιτικής διαφθοράς απαιτώντας την καθαίρεση του Gaddafi από την εξουσία. Στις 27 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους δημιουργήθηκε το Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο (National Transition Council), αντικανταφικός συνασπισμός με σκοπό την εδραίωση της αντίστασης σε εθνικό επίπεδο. Ο Gaddafi καταδίκασε τις διαδηλώσεις, χαρακτηρίζοντας τους διαφωνούντες «αδέσποτα σκυλιά», «αρουραίους» και «κατσαρίδες που θα εξοντωθούν», δε δίστασε μάλιστα να απαντήσει με τη χρήση βίας στις ειρηνικές διαμαρτυρίες των διαδηλωτών. Η επέμβαση του NATO υπό την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών παρείχε, οπλισμό καθώς και στρατιωτική εκπαίδευση στις δυνάμεις των ανταρτών ενισχύοντας το NTC. Αποτέλεσμα ένας αιματηρός, διεθνώς αναγνωρισμένος εμφύλιος πόλεμος που έληξε με το θάνατο του Gaddafi στις 20 Οκτωβρίου του 2011⁴. Η κύρια αιτία του εμφύλιου πολέμου ήταν η διεθνής επιρροή. Η κυβερνητική καταστολή και η χρήση βίας οδήγησε σε αλυσιδωτές αντιδράσεις καθώς πυροδότησε το NTC το οποίο ενισχύθηκε και στηρίχθηκε από τη διεθνή κοινότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η εξέγερση να εξελιχθεί σε εμφύλιο με επακόλουθο τον θάνατο εκατοντάδων χιλιάδων αμάχων.

---

³ : «Διεθνείς σχέσεις στη Βόρειο Αφρική», Κεφαλά Βιβή.

⁴ « Development of Conflict in Arab Spring Libya and Syria: From revolution to civil war », Maya Bhardwaj.

Η Συρία είναι η χώρα με τον τρίτο μεγαλύτερο πληθυσμό μετά το Ιράκ και τη Σαουδική Αραβία. Το 80% του πληθυσμού είναι σουνίτες παρ' όλα αυτά η αλεβιτική μειονότητα κατέχει την εξουσία. Το 1970 ένα μέλος του μπααθικού κόμματος ο Hafez al- Assad πήρε την εξουσία με στρατιωτικό πραξικόπημα, μετά το θάνατό του στις 10 Ιουνίου του 2000 τη θέση του ως πρόεδρος της Συρίας πήρε ο υιός του Bashar al-Assad. Η διαδοχή μείωσε κατά ένα βαθμό τη δυσαρέσκεια του λαού και άνοιξε το δρόμο για μεταρρυθμίσεις, παρά τις ελάχιστες μεταρρυθμίσεις που έκανε το καθεστώς εξακολούθησε να παραμένει δυσλειτουργικό και απέτυχε να ικανοποιήσει την πλειονότητα του πληθυσμού.⁵ Η συριακή σύγκρουση άρχισε με διαδηλώσεις στις 26 Ιανουαρίου του 2011 και κλιμακώθηκε με εξεγέρσεις στις 15 Μαρτίου του ίδιου έτους. Αποτελεί τη μεγαλύτερη και πιο αιματηρή σύγκρουση συγκριτικά με τις υπόλοιπες εξεγέρσεις που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, με το λαό και σε αυτήν την περίπτωση να ζητά αλλαγή του καταπιεστικού καθεστώτος. Οι συριακές δυνάμεις των ανταρτών έχουν ελλιπή οπλισμό και εκπαίδευση, χωρίζονται σε τρεις ομάδες (Turkey-based Syrian National Council, Damascus-based National Council of Coordination & Syrian Free Army). Οι ομάδες αυτές διαφωνούν μεταξύ τους αναφορικά με τη χρήση βίας και τις διαπραγματεύσεις με τον Assad. Το Syrian Free Army απαρτίζεται από στρατιώτες εκπαιδευμένους από τον κυβερνητικό στρατό, δεν έχουν πολιτική και στρατιωτική συνοχή και γι' αυτό αποτυγχάνουν να διοικήσουν μια μεγάλη βάση στρατευμάτων. Η διεθνής κοινότητα παρέμεινε αδρανής στην περίπτωση της συριακής σύγκρουσης , αυτό μπορεί να εξηγηθεί από τις υπερβολές που συνέβησαν στη Λιβύη. Παρ' ότι η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UN High Commission on Human Rights) προειδοποίησε ότι ο εμφύλιος πόλεμος στη Λιβύη είναι πιθανό να συμβεί και στη Συρία, εντούτοις οι δρώντες παραμένουν αμέτοχοι στην προσπάθεια αλλαγής του καθεστώτος. Η διεθνής κοινότητα την άνοιξη του 2012 ωθούμενη από τις μαζικές θηριωδίες στη Συρία αποφάσισε να αναλάβει δράση, με αποκορύφωμα την απόφαση της 1^{ης} Απριλίου για περιορισμένη στήριξη των ανταρτών. (100 εκατομμύρια δολάρια από τα μέλη του συνασπισμού "Friends of Syria" για τη χρηματοδότηση της συριακής αντιπολίτευσης).

---

⁵: «Popular Protest in North Africa and the Middle East: The Syrian Regime's Slow-Motion Suicide.», International Crisis Group, Middle East/North Africa Report No 109 (13 July 2011).

1.4 ΑΛΛΕΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ:

Εκτός όμως από τις δύο αυτές χώρες, σημαντικές εξεγέρσεις συναντάμε και σε άλλα κράτη της περιοχής τα οποία έδωσαν το έναυσμα προκαλώντας αλυσιδωτές αντιδράσεις και παροτρύνοντας τους πολίτες και των υπόλοιπων χωρών να διαμαρτυρηθούν.

Η Τυνησία είναι η πρώτη χώρα από την οποία ξεκίνησε η εξέγερση. Η Επανάσταση του Γιασεμιού, όπως ονομάστηκε, ξέσπασε τον Ιανουάριο του 2011, η βίαιη καταστολή όμως δεν αποτέλεσε εμπόδιο για τους διαδηλωτές οι οποίοι συνέχισαν να διαμαρτύρονται εκφράζοντας την αγανάκτησή τους κατά του καθεστώτος με αποκορύφωμα τον τυνήσιο μικροπωλητή ο οποίος αυτοπυρπολήθηκε σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Με αποτέλεσμα ο Zine el Abidin Ben Ali να παραιτηθεί από την εξουσία στις 14 Ιανουαρίου του 2011, και να τραπεί σε φυγή. Τον Οκτώβριο η Τυνησία πραγματοποίησε τις πρώτες δημοκρατικές εκλογές. Στην Αίγυπτο η κυβέρνηση του Hosni Mubarak αντιμετώπισε τεράστιες διαμαρτυρίες πολιτών στην πρωτεύουσα της Αιγύπτου, το Κάιρο, κατά τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο του 2011 οι οποίοι απαιτούσαν εκδημοκρατισμό και αλλαγή του καθεστώτος. Παρά τις κυβερνητικές προσπάθειες περιορισμού των διαδηλώσεων (όπως ο αποκλεισμός του Διαδικτύου), ο Hosni Mubarak παραιτήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους⁶. Οι εξεγέρσεις στην Υεμένη ξεκίνησαν στα τέλη Ιανουαρίου του 2011, με τους διαδηλωτές να ζητούν δημοκρατία και να καταδικάζουν τη φτώχεια και τη διαφθορά. Σε αντίθεση με τις διαμαρτυρίες στην Αίγυπτο και την Τυνησία, οι οποίες φάνηκαν να έχουν μικρή κεντρική ηγεσία, οι διαδηλώσεις στην Υεμένη φάνηκαν να έχουν οργανωθεί και να διοικούνται από έναν συνασπισμό ομάδων αντιπολίτευσης. Απαντώντας στις διαδηλώσεις, ο Πρόεδρος της χώρας έκανε διάφορες οικονομικές παραχωρήσεις, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των φόρων εισοδήματος. Τον Φεβρουάριο υποσχέθηκε όταν η θητεία ολοκληρωθεί (2013) να μην επανεκλεγεί, ούτε να τον διαδεχτεί ο υιός του, η κίνηση αυτή όμως απέτυχε να ικανοποιήσει τους διαδηλωτές, καθώς ο Ali Abdullah Saleh είχε υποσχεθεί το ίδιο για παλαιότερη εκλογή του. Ως εκ τούτου οι εξεγέρσεις συνεχίστηκαν, με αποτέλεσμα το Νοέμβριο του 2012 μετά από μια σειρά διαπραγματεύσεων ο Πρόεδρος Saleh να μεταβιβάσει την εξουσία στον αντιπρόεδρο, ο οποίος θα υπηρετούσε διετή θητεία ως πρόεδρος,

---

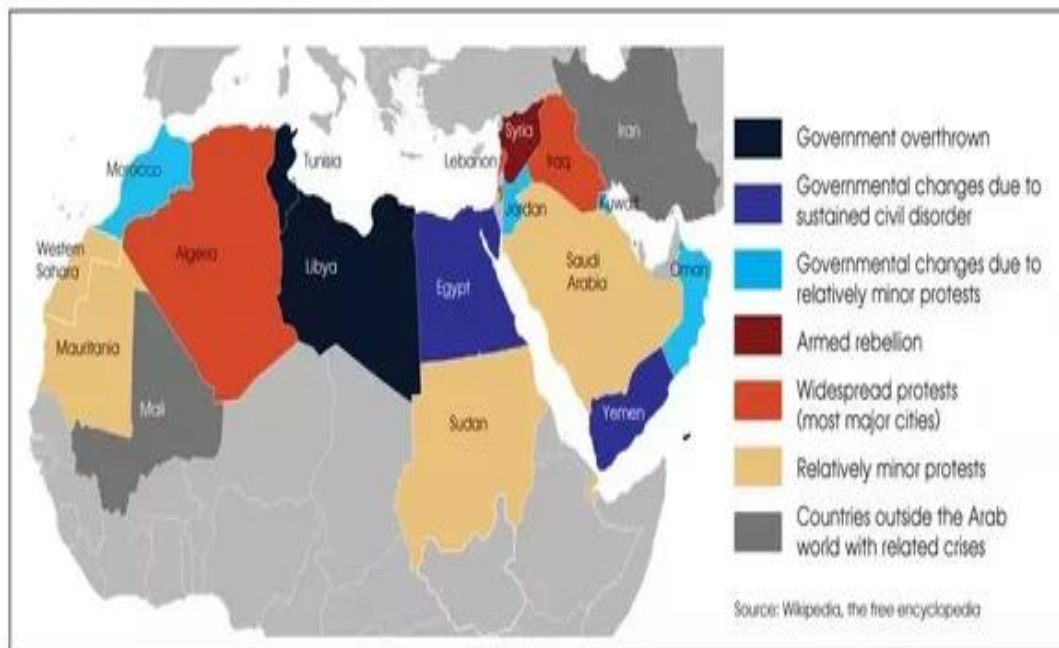
⁶ : «BRICS and the Revolts in the Middle East and North Africa», Research Group of International Politics and Multilateral Agenda BRICS Policy Center, December 2011.

συντάσσοντας νέο Σύνταγμα. Τέλος, στο Μαρόκο οι νέοι ήταν οι εμπνευστές της εξέγερσης επηρεασμένοι από την επανάσταση της Τυνησίας, ξεκίνησαν διαδηλώσεις με γνώμονα το Facebook τον Φεβρουάριο καταδικάζοντας τη διαφθορά και ζητώντας όρια στη δύναμη του βασιλιά Mohamed VI. Οι διαμαρτυρίες όμως εξασθένησαν πολύ γρήγορα σε αντίθεση με τα υπόλοιπα αραβικά κράτη, ο κύριος λόγος είναι η αντίδραση του βασιλιά απέναντι σ' αυτές, καθώς δεν απελευθέρωσε το στρατό ή την αστυνομία για να τις καταστείλει. Στις 9 Μαρτίου ο βασιλιάς ανακοίνωσε πως θα προχωρήσει στη δημιουργία ενός νέου Συντάγματος που θα ενισχύσει τους ρόλους των πολιτικών κομμάτων και του κοινοβουλίου και θα δημιουργήσει μια ανεξάρτητη δικαιοσύνη, υποσχέθηκε επίσης ένα νέο κράτος δικαίου, ανεξάρτητο δικαστικό σώμα και εκλεγμένη κυβέρνηση που θα αντανακλά τη βούληση του λαού μέσω της εκλογικής διαδικασίας⁷.

Εικόνα 3.

Οι χώρες που επηρεάστηκαν από την αραβική άνοιξη

Figure 1: Summary of Arab Spring regions

⁷ : «Is Morocco an Exception to the Arab Spring? », Morocco World News.
«The Arab Spring country by country», The National.

1.5 BRICS:

Το ακρωνύμιο BRIC διατυπώθηκε από τον οικονομολόγο και επικεφαλής του τμήματος Παγκόσμιας Οικονομικής Έρευνας της Goldman Sachs Jim O' Neil, σε έκθεση για τις προοπτικές ανάπτυξης των οικονομιών των κρατών αυτών⁸. Οι χώρες BRICS από κοινού αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό μερίδιο της παγκόσμιας παραγωγής αλλά και του πληθυσμού. Ο κόσμος έχει περάσει σε μία ιδιάζουσα φάση μετά την τρομοκρατική επίθεση στις Ηνωμένες Πολιτείες στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 και τον πόλεμο στο Ιράκ. Η επακόλουθη αναταραχή που προκλήθηκε στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, αλλά και γενικότερα, αποτέλεσε έναν καθοριστικό παράγοντα που οδήγησε στην εμφάνιση των κρατών BRICS. Η πρώτη συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών των χωρών πραγματοποιήθηκε το 2006 μεταξύ Κίνας, Βραζιλίας, Ρωσίας και Ινδίας στο περιθώριο της γενικής συζήτησης της 61^{ης} Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, η οποία οδήγησε στη συνεργασία των χωρών. Το ίδιο έτος ξεκίνησαν άτυπες ετήσιες συναντήσεις, οι οποίες στέφθηκαν από απόλυτη επιτυχία που οδήγησε στην ομόφωνη απόφαση να πραγματοποιείται μια ετήσια Σύνοδος Κορυφής σε επίπεδο αρχηγών κρατών, των χωρών αυτών. Η Πρώτη Σύνοδος πραγματοποιήθηκε στο Γκατερίνμπουργκ (Αικατερινούπολη) το 2009. Το 2009, λοιπόν ξεκινάει ο συνασπισμός αυτός αρχικά ως BRIC και αργότερα με την προσθήκη της Νοτίου Αφρικής μετονομάζεται σε BRICS. Τον Δεκέμβριο του 2010, η Κίνα, ως προεδρεύουσα χώρα, κάλεσε τη Νότια Αφρική να συμμετάσχει στο συνασπισμό και να παρευρεθεί στη διάσκεψη κορυφής στη Σανγκάι, της Κίνας. Οι δραστηριότητες εντός του συνασπισμού καλύπτουν ήδη τριάντα τομείς όπως είναι ο τομέας της γεωργίας, της τεχνολογίας, της υγείας, του τουρισμού, του πολιτισμού, του διαστήματος, της κοινωνικής πρόνοιας, της πνευματικής ιδιοκτησίας, της διακυβέρνησης του διαδικτύου και της ασφάλειας μεταξύ άλλων. Τα BRICS είναι ανοιχτά σε συνεργασία με άλλες χώρες και διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς που καταπιάνονται με τα τρέχοντα διεθνή ζητήματα. Τα κράτη δεν μπορούν να ισχυριστούν πώς μοιράζονται ένα κοινό προσανατολισμό όσον αφορά τη φύση των καθεστώτων τους, καθώς δεν δεσμεύονται από τη δημοκρατία αλλά από την επιθυμία για εκδημοκρατισμό του διεθνούς συστήματος. Σε κάθε περίπτωση η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 δήλωσε το ρόλο των αναδυόμενων χωρών στο παγκόσμιο σύστημα γιατί χωρίς αυτές η ύφεση θα

---

⁸ : « Ο χάρτης της ανάπτυξης, οικονομικές ευκαιρίες στις BRICS και άλλες χώρες», Jim O' Neil, εκδόσεις Λιβάνη.

ήταν βαθύτερη⁹. Συνολικά, αντιπροσωπεύουν το 26,46% της παγκόσμιας έκτασης, το 42,58% του παγκόσμιου πληθυσμού, το 13,24% των δικαιωμάτων ψήφου της Παγκόσμιας Τράπεζας και το 14,91% των μετοχών της ΔΝΤ¹⁰. Η πολιτική αστάθεια και οι αναταραχές στις αραβικές χώρες συνέπεσαν με την επέκταση των κρατών BRICS. Οι πέντε αυτές χώρες συμπεριλαμβάνονται μεταξύ των ισχυρότερων χωρών στη διεθνή σκηνή και οι απόψεις τους είναι υψίστης σημασίας, καθώς αποτελούν μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Η συνεχιζόμενη αναδιοργάνωση του πολιτικού τοπίου στη Μέση Ανατολή άνοιξε νέο χώρο για τα BRICS τα οποία επιδιώκουν την αντιμετώπιση αυτής της αναταραχής προσδίδοντάς τους παράλληλα περισσότερο κύρος. Στόχος των BRICS είναι η δημιουργία μιας κοινής ταυτότητας όπου θα περιλαμβάνει δύο βασικά χαρακτηριστικά, πρώτον ότι το διεθνές σύστημα θα είναι πολυπολικό και δεύτερον θα υπάρχει σεβασμός της κυριαρχίας των κρατών.

Τα BRICS είναι ένας ετερογενής συνασπισμός δυνάμεων που συχνά ανταγωνίζονται και μεταξύ τους, παρ' όλες τις διαφορές και ανομοιομορφίες που παρουσιάζουν όμως έχουν ένα θεμελιώδη κοινό στόχο που είναι να αντιμετωπίσουν τις δυτικές ηγεμονικές αξιώσεις που βλάπτουν την κυριαρχία των κρατών.

---

⁹ : «The Middle East amid Global Multipolarity: the emergence of new actors in the region involving the BRICS countries», Yasmin Mohammed.

¹⁰ : «What is BRICS», BRICS official website.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΩΝ BRICS ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Το θέμα της ενέργειας αποτελεί ύψιστη ανάγκη ώστε να διατηρηθεί η οικονομική ανάπτυξη σε χώρες όπως η Κίνα , η Βραζιλία και η Ινδία. Εκτός από το πετρέλαιο, η ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου σε χώρες όπως η Λιβύη , ο Λίβανος και η Λωρίδα της Γάζας κάνει τα κράτη BRICS να επενδύουν σ' αυτές τις θέσεις. Τα κράτη BRICS έχουν κάνει μεμονωμένα προσπάθειες να αναπτύξουν δεσμούς συνεργασίας με τις χώρες της Μέσης Ανατολής με σκοπό να κάνουν αισθητή την παρουσία τους στη περιοχή και να αυξήσουν την οικονομική και περιφερειακή τους ισχύ, όλα αυτά προκειμένου να αποκτήσουν μια θέση ισχύος στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Ρωσία, Κίνα και Βραζιλία επιδιώκουν να αυξήσουν τις συναλλαγές τους με την περιοχή της Μέσης Ανατολής μέσα από διμερείς αλλά και πολυμερείς πλατφόρμες. Το 2004 μάλιστα, η Κίνα ίδρυσε μια συνεργασία μεταξύ Κίνας και Αραβικών Κρατών (China – Arabic States Forum). Η Ρωσία δημιούργησε μια διακυβερνητική διμερή επιτροπή για την οικονομική, εμπορική και επιστημονική συνεργασία, καθώς και τη δημιουργία ενός ρώσο-αραβικού επιχειρηματικού συμβουλίου για να ενισχύσει την οικονομική και εμπορική αλληλεπίδραση. Η Βραζιλία με τη σειρά της ανέπτυξε σχέσεις με την περιοχή μέσω διπλωματίας , εμπορικών ,επιστημονικών και πολιτιστικών τομέων ήδη από το 2005, στο πλαίσιο της Mercosur έχουν υπογραφεί συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με χώρες της Μέσης Ανατολής , όπως η Παλαιστίνη, το Ισραήλ, η Αίγυπτος , η Συρία και η Ιορδανία. Η Ινδία έχει αναπτύξει εμπορικές σχέσεις με το Ισραήλ από το 1990. Τέλος η Νότιος Αφρική λόγω Απαρτχάιντ έχει μείνει πίσω όσον αφορά τη συνεργασία με κράτη της Μέσης Ανατολής¹¹.

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται να αναλυθεί η σχέση της κάθε μίας χώρας των BRICS ξεχωριστά σε συνάρτηση με τα κράτη της Μέσης Ανατολής.

---

¹¹ «The Middle East amid Global Multipolarity: the emergence of new actors in the region involving the BRICS countries», Yasmin Mohammed.

2.1 ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η Ρωσία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ανέπτυξε διμερείς και πολυμερείς σχέσεις με την περιοχή. Εξέφρασε την υποστήριξη της αναφορικά με την αποαποικιοποίηση και στις αφρικανικές και στις αραβικές χώρες, πρέπει επιπρόσθετα να αναφερθεί ότι παρείχε βοήθεια σε έργα υποδομών, όπως η κατασκευή του φράγματος του Ασουάν, καθώς και η εξαγωγή όπλων σε αραβικές χώρες όπως η Λιβύη, όλα αυτά κατά την περίοδο της Σοβιετικής Ένωσης αφού μετά την διάλυσή της παρατηρείται διακοπή της σύνδεσης με την περιοχή. Από την δεκαετία του 1990 και έπειτα ξεκινά εκ νέου μια προσπάθεια ανάπτυξης συνεργασίας με τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Η ρωσική πολιτική στην περιοχή κατευθύνεται στην ενέργεια , στην άρδευση , τις υποδομές και τις βιομηχανίες εξοπλισμών. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός πληθυσμού ρωσικής καταγωγής που ζει στην περιοχή και παρέχει με τη σειρά του μια ισχυρή ώθηση για ανάπτυξη πολιτιστικών και θρησκευτικών σχέσεων και δεσμών με πολλά κράτη. Η ρωσική παρουσία στην περιοχή σήμερα είναι σταθερή μετά και από την επίσκεψη του προέδρου Vladimir Putin σε περιοχές στρατηγικής σημασίας, όπως τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη , η Αίγυπτος, το Ισραήλ, η Αλγερία και το Μαρόκο μεταξύ του έτους 2005 και 2006. Κατά την έναρξη των εξεγέρσεων στη Μέση Ανατολή από τη ρωσική πλευρά δόθηκε προτεραιότητα στη διαχείριση θεμάτων ασφαλείας , τρομοκρατίας καθώς και περιβαλλοντικών ζητημάτων , επιπροσθέτως δόθηκε έμφαση στη συνεργασία των κρατών της Μέσης Ανατολής με τα Ηνωμένα Έθνη καθώς και με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Η ένταξη τρομοκρατών στη βόρεια περιοχή του Καυκάσου είναι ένας παράγοντας ανασφάλειας καθώς ανησυχεί τη Ρωσία για την εισροή τρομοκρατικών στοιχείων στο εσωτερικό της, αφού αναφέρεται πως οι Wahhabistas¹² έχουν καταφέρει να διεισδύσουν σε ορισμένα μέρη της Ρωσίας. Τα τελευταία χρόνια η Ρωσία έχει αναπτύξει διμερής συνεργασία με το Ιράν για οικονομικούς λόγους. Η επιτυχής συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών επισφραγίστηκε με την κατασκευή του Bushehr (πυρηνικό εργοστάσιο για την ειρηνική χρήση της ατομικής ενέργειας). Όσον αφορά τη Συρία έχουν αναπτύξει πολιτικές σχέσεις καθώς η Συρία αποτελεί σύμμαχο της Μόσχας. Η Ρωσία έχει στρατιωτικό ενδιαφέρον καθώς το συριακό λιμάνι της Ταρτούς αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη ρωσική παρουσία στη Μέση Ανατολή. Οικονομικό

---

¹² Wahhabism: αποτελεί ένα θρησκευτικό μουσουλμανικό κίνημα υπέρ-συντηρητικό που ξεκίνησε από την κεντρική Αραβία κατά τα μέσα του 18^{ου} αιώνα και έχει ισχυρή επιρροή σε Κουβέιτ και Κατάρ.

ενδιαφέρον κατέχει επίσης και ο τομέας των όπλων αφού και η Συρία όπως και η Λιβύη αποτελεί σημαντική αγορά όπλων από τη Ρωσία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο ο Gadafi όσο και ο Assad υποστήριξαν τη Ρωσία στις περιφερειακές συγκρούσεις στο βόρειο Καύκασο και στη Τσετσενία¹³. Τέλος η Ρωσία προχώρησε στην κατασκευή έργων υποδομής καθώς είναι έντονη η σημασία της Συρίας από ανθρωπιστικής πλευράς αφού πάνω από 30.000 Ρώσοι πολίτες ζουν εκεί. Μετά το μικρό διάλειμμα κατά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης βλέπουμε την επαναφορά της στο μεσανατολικό χώρο, και ενώ η αραβική άνοιξη θα μπορούσε να πλήξει τα ρωσικά επιτεύγματα και τα συμφέροντα στην περιοχή, εντούτοις κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Από το 2010 η Ρωσία αποκαθιστά οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς με βασικούς παράγοντες στην περιοχή.

Εικόνα 4.

Εμπορικοί εταίροι της Ρωσίας

RUSSIA'S TOP TRADE PARTNERS IN MIDDLE EAST & SOUTH ASIA				
TOTAL BILATERAL TRADE BETWEEN RUSSIA AND PARTNER COUNTRY				
Country	Arms	Energy	Other	Total
Turkey	8,109	8,162,586	13,313,516	21,484,211
India	234,064	280,119	7,067,254	7,581,437
Iran	1,746	109,906	3,638,437	3,750,089
Egypt	128,868	85,124	2,604,797	2,818,789
Israel	0	453,028	2,351,105	2,804,133
Syria	663,446	863,753	414,703	1,941,902
UAE	216,336	105,117	1,091,259	1,412,712
Tunisia	0	774,059	381,369	1,155,428
Algeria	779,631	60,508	845,421	1,685,560
Morocco	0	904,216	905,850	1,810,066

IN THOUSANDS OF U.S. DOLLARS

Copyright Stratfor 2012 www.stratfor.com

¹³ «BRICS and the revolts in the Middle East and North Africa», Research Group of International Politics and Multilateral Agenda BRICS Policy Center, December 2011.

2.1.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η Ρωσία είναι ένας μεγάλος παραγωγός ενέργειας. Η ενέργεια έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη ρωσική εθνική οικονομία, γι' αυτό και η ενεργειακή διπλωματία έγινε ένα σημαντικό μέρος της διπλωματίας της, με τις εταιρείες ενέργειας της χώρας να εκτελούν μια ποικιλία πρακτικών δραστηριοτήτων για την επίτευξη του σκοπού της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής. Η Ρωσία επιπρόσθετα αποτελεί μία από τις παγκόσμιες χώρες παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Τα τελευταία χρόνια, έχει βελτιώσει σταθερά την εγχώρια ενεργειακή βιομηχανία και την αξιοποίησε με σκοπό τη βελτίωση της οικονομίας της, αλλά και ως εργαλείο για την υλοποίηση της εξωτερικής της πολιτικής. Η Ρωσία και τα κράτη της Μέσης Ανατολής που εξάγουν ενέργεια είναι ανταγωνιστές. Αν και το πετρελαϊκό πλεονέκτημα της Μέσης Ανατολής εξακολουθεί να υπάρχει, οι χώρες που εισάγουν ενέργεια προσπαθούν να βρουν νέες πηγές εισαγωγών προκειμένου να μειώσουν την ενεργειακή εξάρτηση από τη Μέση Ανατολή, με τη Ρωσία να είναι μια πολύ καλή επιλογή¹⁴.

Ο ρώσος Πρόεδρος Dmitry Medvedev το 2008 έδωσε περισσότερη προσοχή στην ανάπτυξη της ενεργειακής διπλωματίας με τη Μέση Ανατολή. Η διεθνής οικονομική κρίση έπληξε τη ρωσική οικονομία και οδήγησε την μακροοικονομία της χώρας σε ύφεση, σε συνδυασμό με τις πτωτικές τιμές του πετρελαίου που έδωσαν ένα σοβαρό πλήγμα στις ρωσικές εταιρείες ενέργειας. Ο Dmitry Medvedev επισκέφθηκε τη Συρία και την Τουρκία τον Μάιο του 2010 και υπέγραψε συμφωνίες ενεργειακής συνεργασίας, καθώς και συμφωνίες ανταλλαγής πυρηνικών καυσίμων με το Ιράν, τη Βραζιλία και την Τουρκία. Τον Οκτώβριο ο Πρόεδρος επισκέφθηκε επίσης την Αλγερία για να εμβαθύνει τη στρατηγική συνεργασία. Η βασική ιδέα της ενεργειακής διπλωματίας της Ρωσίας έναντι των μεγάλων εξαγωγικών χωρών ήταν η ενίσχυση της επικοινωνίας, της προώθησης της συνεργασίας και του θεμιτού ανταγωνισμού και της διατήρησης της παγκόσμιας ενεργειακής σταθερότητας στην αγορά. Η Ρωσία ανταγωνίζεται και συνεργάζεται με τον OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), με σκοπό την προώθηση από κοινού της διεθνούς ενεργειακής τάξης η οποία είναι επωφελής για όλες τις χώρες παραγωγής πετρελαίου. Οι

---

¹⁴ : «A Comparative Analysis of US-Russia Middle East Energy Strategy», LI Xing & MA Yuan, School of Politics and International Relations, Beijing Normal University.

στρατηγικοί στόχοι της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή είναι να αναγνωριστούν οι χώρες της περιοχής του Κόλπου ως «ενεργειακοί εταίροι», που δραστηριοποιούνται ενεργά στην ανάπτυξη και επεξεργασία πετρελαίου και φυσικού αερίου καθώς επίσης στην παροχή εξοπλισμού παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η Ρωσία έχει κάνει χρήση της ενεργειακής συνεργασίας για την ενίσχυση των σχέσεων με τις χώρες του Κόλπου, συμμετέχει ενεργά στις υποθέσεις της Μέσης Ανατολής, έχει σπάσει το αμερικανικό ενεργειακό μονοπώλιο και έχει βελτιώσει τη διεθνή επιρροή της.

2.1.2 ΡΩΣΙΑ-ΗΠΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής έχει γεωστρατηγική σημασία, αφού οι πλούσιοι πόροι πετρελαίου και φυσικού αερίου δημιουργούν έναν ανταγωνιστικό τομέα για όλες τις μεγάλες χώρες. Ως σημαντικό μέρος της παγκόσμιας στρατηγικής των ΗΠΑ, το πετρέλαιο στη Μέση Ανατολή είναι σίγουρα σημαντικό, αλλά η διατήρηση ενός στρατηγικού πλεονεκτήματος στην περιοχή είναι ένας πιο σημαντικός στόχος. Έτσι, οι Ηνωμένες Πολιτείες καθιέρωσαν καλές οικονομικές σχέσεις με τη Σαουδική Αραβία και άλλες πετρελαιοπαραγωγούς χώρες της Μέσης Ανατολής, ενώ ταυτόχρονα δημιούργησαν και μια σειρά σημαντικών στρατιωτικών βάσεων, στη Σαουδική Αραβία, στο Μπαχρέιν καθώς επίσης και βάσεις της πολεμικής αεροπορίας. Όλα αυτά αποσκοπώντας στη διατήρηση της ενεργειακής ασφάλειας, αφού ήταν απαραίτητο για τις ΗΠΑ να έχουν τον έλεγχο της πολιτικής κατάστασης στη Μέση Ανατολή.

Το αποτύπωμα της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή είναι κυρίως στον τομέα της ασφάλειας. Η Ρωσία πωλεί συστήματα όπλων αξίας δισεκατομμυρίων δολαρίων, αλλά ο τομέας του εμπορίου και των επενδύσεων σε μη στρατιωτικές περιοχές είναι αρκετά περιορισμένος. Έχει επιδιώξει να γίνει ο προμηθευτής όπλων στην περιοχή, αφού ήδη πωλεί σε χώρες όπως η Αίγυπτος και η Αλγερία όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αρνηθεί. Ενώ η Κίνα, επιδιώκει να εργαστεί παράλληλα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι προσπάθειες της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή φαίνονται ακριβώς σχεδιασμένες για να εξισορροπήσουν τα συμφέροντα ασφαλείας της έναντι των ΗΠΑ. Αυτό δεν σημαίνει ότι η Ρωσία ενεργεί στη Μέση Ανατολή απλώς για να αντιταχθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες, έχει τη δική της κρίση σχετικά με τις απειλές που προέρχονται από τρομοκρατικές ομάδες και τα απολυταρχικά καθεστώτα της περιοχής. Η Ρωσία φαίνεται να βλέπει τις διεθνείς σχέσεις ως παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος, πράγμα που σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερο όφελος αποκομίζουν οι

Ηνωμένες Πολιτείες στη Μέση Ανατολή, τόσο χειρότερο είναι για τη Ρωσία, και όσο μεγαλύτερη είναι η εχθρότητα απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες, τόσο καλύτερα είναι για τη Ρωσία.

Η προσπάθεια της Ρωσίας για να αυξήσει την επιρροή στη Μέση Ανατολή έρχεται μετά από μια περίοδο κατά την οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν επιτύχει μια αξιοσημείωτη πορεία στην περιοχή. Μέχρι το 2010, κάθε χώρα της Μέσης Ανατολής είχε θετική σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, εκτός από το Ιράν και τη Συρία, οι οποίες προσπαθούσαν να βελτιώσουν τις σχέσεις τους¹⁵. Επί δεκαετίες, η στρατηγική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή αποσκοπούσε στη δημιουργία πιο ανθεκτικών κοινωνιών, οι οποίες θα απορρίπτουν τον κομμουνισμό και στην παρούσα χρονική περίοδο και την τρομοκρατία.

Η ρωσική στρατηγική έχει δύο συνιστώσες, αρχικά επιδιώκει να αμφισβητήσει τα φιλοδυτικά ένστικτα των κυβερνήσεων των αραβικών χωρών. Αυτό γίνεται εν μέρει υπονομεύοντας την εικόνα της Δύσης και των δυτικών προθέσεων και εν μέρει προκαλώντας διαταραχή ανάμεσα στις φιλοδυτικές συμμαχίες, οι οποίες αρχικά δημιουργήθηκαν για να αναχαιτίσουν τη Σοβιετική Ένωση. Η δεύτερη συνιστώσα στοχεύει στο να αποτραπεί το ενδεχόμενο οι λαϊκές επαναστάσεις της Μέσης Ανατολής να εμπνεύσουν ρώσους πολίτες, καθότι τα επιτυχημένα λαϊκά κινήματα αποτελούν απειλή για τη σταθερότητα της Ρωσίας.

Σε γενικές γραμμές, οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους παίζουν για τη «νίκη» στη Μέση Ανατολή, επιδιώκοντας να προωθήσουν οικονομικά και πολιτικά συστήματα που θα ενισχύσουν περαιτέρω τη σταθερότητα. Η Ρωσία, αντίθετα, φαίνεται πρόθυμη να παίξει για ισοπαλία. Αναμφισβήτητα, η Ρωσία δεν μπορεί να «κερδίσει» συγκριτικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, παρ'όλα αυτά μπορεί να επηρεάσει και να χρησιμοποιήσει την περιορισμένη δύναμη που έχει ώστε να εμποδίσει τα σχέδια των ΗΠΑ στην περιοχή.

Επιπρόσθετα πρέπει να τονιστεί, ότι υπάρχει μία συνοχή της Ρωσίας και των ΗΠΑ, ως προς κάποια ζητήματα που αφορούν τη Μέση Ανατολή, για παράδειγμα, ούτε η Ρωσία ούτε οι Ηνωμένες Πολιτείες θέλουν το ISG (Islamic State Group) να αναλάβει τη Συρία. Αλλά σε στρατηγικό επίπεδο, υπάρχει μεγαλύτερη απόκλιση, αφού η

---

¹⁵ : «Russia, the United States, and the Middle East», Jon B. Alterman, Center for Strategic and International Studies.

Ρωσία φαίνεται απρόθυμη να επιτεθεί στο ISG, πιστεύοντας ότι η ύπαρξή του νομιμοποιεί τόσο τη συριακή κυβέρνηση όσο και τον ρωσικό ρόλο που την υποστηρίζει. Οι διαφορές μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή είναι θεμελιώδεις και φαίνεται πως θα διατηρηθούν έτσι και στα επόμενα χρόνια.

2.2 ΣΧΕΣΕΙΣ ΙΝΔΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Όταν οι άνθρωποι σκέφτονται τον ρόλο της Ινδίας στη Μέση Ανατολή, θεωρούν σε μεγάλο βαθμό το Δελχί ως μια καλοπροαίρετη δύναμη που κατευθύνει τα ζητήματα ασφάλειας και επικεντρώνεται στην εξαγωγή εργατικού δυναμικού και στην εισαγωγή πετρελαίου. Για μεγάλο μέρος της ιστορίας, αυτό ήταν αλήθεια. Τα τελευταία χρόνια, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Η Ινδία αρχίζει να σκέφτεται και να ενεργεί πιο στρατηγικά στην περιοχή. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου από την ανεξαρτησία της Ινδίας, οι σχέσεις Ινδίας-Μέσης Ανατολής επικεντρώνονταν σε οικονομικούς δεσμούς. Οι πολιτικές σχέσεις καθορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις συμμαχίες του Ψυχρού Πολέμου και τον ανταγωνισμό με το Πακιστάν. Το έντονο ενδιαφέρον στον οικονομικό τομέα είναι λογικό, δεδομένου ότι η Μέση Ανατολή έχει καθοριστική σημασία για την ευημερία της Ινδίας. Η χώρα παρότι αναγνωρίζεται ως η τέταρτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, δεν είναι παρ' όλα αυτά σε θέση να ασκήσει την οικονομική της επιρροή έτσι ώστε να επιτύχει τα πολιτικά της συμφέροντα στο εξωτερικό. Τα τελευταία χρόνια έγινε εμπορικός εταίρος των χωρών της περιοχής, στις οποίες υπάρχουν πολλές ινδικές μειονότητες ενώ παράλληλα κατάφερε να βελτιώσει τις διμερείς σχέσεις της με το Ισραήλ. Έχει καταφέρει να αυξήσει τη ροή του εμπορίου που αγγίζει περίπου τα 6,6 δισεκατομμύρια δολάρια¹⁶.

Οι καθαρές εισαγωγές πετρελαίου της Ινδίας ως ποσοστό της ζήτησης αυξήθηκαν από 42 τοις εκατό το 1990 σε περίπου 71 τοις εκατό το 2012. Μέχρι το 2016, πάνω από το ήμισυ του πετρελαίου και του φυσικού αερίου της Ινδίας εισήχθη από τον Κόλπο. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του πρωθυπουργού Narendra Modi στη Σαουδική Αραβία, οι δύο χώρες συμφώνησαν να μετατρέψουν τη σχέση αγοραστή-πωλητή σε μια βαθύτερη στρατηγική εταιρική σχέση..

---

¹⁶ : «Foreign trade of India,2014».

Οι φιλοδοξίες της Ινδίας στον τομέα της ασφάλειας αυξάνονται σε αυτό που βλέπει ως εκτεταμένη γειτονιά της, συμπεριλαμβανομένου του Ινδικού Ωκεανού. Σύμφωνα με δημοσκόπηση του 2013, το 94% των Ινδών πιστεύει ότι η χώρα τους θα πρέπει να έχει το ισχυρότερο ναυτικό στον Ινδικό Ωκεανό και ότι 89% πιστεύουν ότι η Ινδία θα πρέπει να κάνει περισσότερα για να οδηγήσει σε συνεργασία στην περιοχή, γι' αυτό οι δεσμοί ασφάλειας με τα κράτη της Μέσης Ανατολής είναι σημαντικοί. Το αυξανόμενο διεθνές εμπόριο της Ινδίας αυξάνει περαιτέρω τη σημασία της προστασίας των θαλάσσιων λωρίδων από τη Μέση Ανατολή.

Οι πολιτικοί της Ινδίας ανησυχούν για την αύξηση της αστάθειας και την αποδυνάμωση των κρατών στη Μέση Ανατολή που απειλούν τις ινδικές εισαγωγές ενέργειας και τη διασπορά. Η αδυναμία της Ινδίας να επηρεάσει τη γεωπολιτική στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με την έλλειψη παρουσίας της στην ασφάλεια, οδήγησε σε δαπανηρές μετακινήσεις της διασποράς της. Συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης στην ιστορία της, όταν 200.000 Ινδοί είχαν μετακινηθεί από το Κουβέιτ κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου.

Ένας ακόμη σημαντικός, αν όχι ο σημαντικότερος παράγοντας αναφορικά με την περιοχή της Μέσης Ανατολής δεν είναι άλλος από την αύξηση της πολυπολιτικότητας, λόγω της μακρόχρονης παρακμής της αμερικανικής επιρροής, η οποία με τη σειρά της έδωσε πρόσφορο έδαφος σε άλλες χώρες να εντείνουν την προσπάθειά τους για ισχυρή παρουσία στην περιοχή. Με χαρακτηριστικό παράδειγμα του φαινομένου αυτού τα κράτη του συνασπισμού BRICS. Η ατζέντα πολιτικής της Ινδίας για τη Μέση Ανατολή έχει εξελιχθεί. Τα τελευταία χρόνια, το Δελχί υπέγραψε συμφωνίες ασφάλειας και άμυνας με τη Σαουδική Αραβία, τα ΗΑΕ, το Ομάν και το Κατάρ.

Η ινδική πολιτική σε σχέση με τις αραβικές εξεγέρσεις δεν τοποθετήθηκε άμεσα, στην περιοχή του Περσικού Κόλπου όπου για την Ινδία έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον σε οικονομικό, ενεργειακό και κοινωνικό επίπεδο η ινδική πολιτική κράτησε μια στάση ουδετερότητας, διότι θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή πέντε εκατομμυρίων εκπατρισμένων Ινδών εργαζομένων, οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά με ετήσιες αποστολές προς τη μητέρα πατρίδα που φτάνουν τα 55 δισεκατομμύρια

δολάρια κατά την περίοδο 2011-2012 ¹⁷ . Παράλληλα, όσον αφορά τη Συρία, το Δελχί παράσχει μια κάπως αθόρυβη υποστήριξη στο καθεστώς του Assad. Καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες μελετούν τις στρατηγικές επιλογές σε μια ταχέως μεταβαλλόμενη περιοχή, ο αυξανόμενος ρόλος της Ινδίας μπορεί να αποδειχθεί ένας σημαντικός παράγοντας που δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Εν αντιθέσει με τη Ρωσία και την Κίνα που αποτελούν εγκατεστημένες δυνάμεις στη Μεσόγειο, η Ινδία δεν τα έχει καταφέρει ως τώρα, φιλοδοξεί όμως πως θα πραγματοποιήσει αυτό το εγχείρημα μέσα στα επόμενα χρόνια. Αυτό συμβαίνει καθώς λόγω της πυρηνικής συμφωνίας που έχει υπογράψει με τις ΗΠΑ (2005), περιορίζεται η πρόσβαση σε χώρες που δεν διατηρούν ισχυρές σχέσεις με την Αμερική. Η χρήση της περιφερειακής συναίνεσης είναι μια στρατηγική η οποία αποσκοπεί στο να αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή στην περιοχή , καθώς έχει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό και την αντιπαλότητα της Ρωσίας και της Κίνας για την ενεργειακή ασφάλεια.

2.2.1 ΣΧΕΣΗ ΙΝΔΙΑΣ – ΙΡΑΝ:

Είναι ζωτικής σημασίας για την Ινδία να διατηρεί στενούς δεσμούς με τις αραβικές χώρες του Κόλπου, προκειμένου να διασφαλίσει την ενεργειακή ασφάλεια, τη συνεχή ροή εμβασμάτων, την ευημερία του αποδήμου εργατικού δυναμικού της και την αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής. Εξίσου σημαντικό για την Ινδία, είναι η ανάπτυξη μια φιλικής σχέσης με την κυβέρνηση της Τεχεράνης. Στην πραγματικότητα, οι προσπάθειες για την ενίσχυση των διμερών σχέσεων άρχισαν λίγο μετά την ιρανική επανάσταση. Η σημασία του Ιράν για την Ινδία απορρέει κυρίως από τους τεράστιους ενεργειακούς του πόρους και από τη στρατηγική σημασία της τοποθεσίας του, που συνδέει τη Δυτική και την Κεντρική Ασία ¹⁸.

Όσον αφορά τους ενεργειακούς δεσμούς, το Ιράν ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής πετρελαίου της Ινδίας μετά τη Σαουδική Αραβία, έως ότου το Νέο Δελχί μείωσε τις εισαγωγές μετά τις διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν στη χώρα για το αμφιλεγόμενο πυρηνικό της πρόγραμμα. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι οι εισαγωγές ενέργειας από το Ιράν αυξάνονται και πάλι, μετά την κατάργηση των

---

¹⁷ : «Ministry of overseas Indian Affairs,2012».

¹⁸ : «India's Balancing Act in the Gulf», Stanly Johny, Middle East Institute.

κυρώσεων στις αρχές του 2016¹⁹. Οι δύο χώρες διαπραγματεύονται την υπογραφή μιας μεγάλης συμφωνίας για ενέργεια, που αφορά ένα σημαντικό παράκτιο ιρανικό πεδίο φυσικού αερίου στον Περσικό Κόλπο, το οποίο ανακαλύφθηκε από μια ινδική κοινοπραξία το 2008. Το να δώσει το Ιράν λειτουργικά δικαιώματα στην Ινδία θα οδηγήσει σε μια στενή στρατηγική συνεργασία μεταξύ ενός από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς ενέργειας στον κόσμο και ενός από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς ενέργειας. Η πραγματοποίηση αυτής της συμφωνίας θα αποτελέσει μια σημαντική εξέλιξη για τα δύο αυτά κράτη. Από την προοπτική του Ιράν μια τέτοια συνεργασία θα μπορέσει να βοηθήσει στη σταθεροποίηση της οικονομίας της χώρας, γεγονός που με τη σειρά του ισοδυναμεί με την εξασφάλιση της πολιτικής ασφάλειας, την οποία έχει μεγάλη ανάγκη²⁰.

Δεδομένου ότι η Ινδία αναμένεται να γίνει ακόμα μεγαλύτερος εισαγωγέας ενέργειας τα επόμενα χρόνια, η Τεχεράνη προσπαθεί να κλειδώσει την Ινδία σε μια μακροπρόθεσμη συμφωνία. Παρ'όλα αυτά όμως η Τεχεράνη και το Δελχί εξακολουθούν να πρέπει να καθορίσουν μεταξύ τους ευνοϊκούς εμπορικούς όρους για τα προβλεπόμενα μακροπρόθεσμα σχέδιά τους, ώστε να καταστούν βιώσιμα και συνεπώς αξιόπιστα.

---

¹⁹ : «India's 2016 Iran oil imports hit record high – trade», Nidhi Verma, Reuters.

²⁰ : «Why Iran and India Are Getting Closer», Alex Vatanka, The National Interest.

Εικόνα 5.

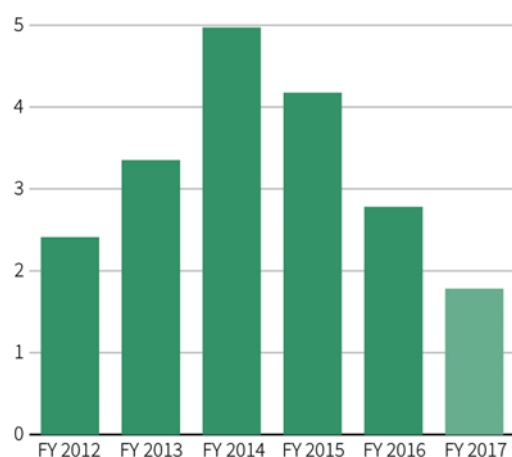
Εμπόριο Ινδίας -Ιράν

India's trade with Iran

India, Iran's top oil client after China, boosted exports to Tehran during sanctions as western nations boycotted the OPEC member over its disputed nuclear programme. Yet India has lost out since the lifting of sanctions early last year.

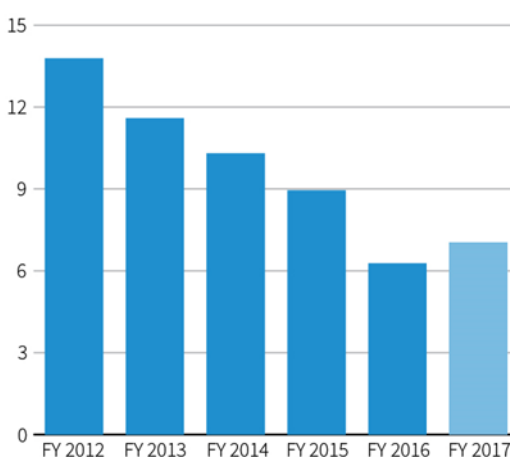
EXPORTS

In billion dollars

IMPORTS

In billion dollars

Notes: Data doesn't include India's exports to Iran through Dubai; Indian fiscal year is the 12-month period ending on March 31; FY 2017 data is as of December 2016.

Source: Ministry of Commerce and Industry, India

J. Wu, 17/03/2017

REUTERS

2.3 ΣΧΕΣΕΙΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Οι σχέσεις της Βραζιλίας και του αραβικού κόσμου πέρασαν από τρεις φάσεις κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και έπειτα. Αρχικά υπήρξε περιορισμός των σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών τόσο σε εμπορικό επίπεδο όσο και σε πολιτικό. Το κλίμα όμως άλλαξε με την προεδρία του Fernando Henrique Cardoso (1995-2002) η οποία χαρακτηρίζεται από μια αναθέρμανση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Βραζιλίας και των αραβικών κρατών, παρ' όλα αυτά δεν υπήρξε προσέγγιση σε πολιτικό επίπεδο μεταξύ τους. Η τρίτη φάση ξεκινά με την προεδρία του Luiz Inácio Lula da Silva (2003-2010) κατά την οποία ενισχύονται εμφανώς τόσο οι εμπορικές όσο και οι πολιτικές σχέσεις τους. Δίνεται προτεραιότητα σε σχέσεις με αναπτυσσόμενες χώρες της Μέσης Ανατολής, με εποικοδομητικές συνεργασίες όχι μόνο με τη Συρία και τη Λιβύη αλλά και με το Λίβανο, τα Ηνωμένα Αραβικά

Εμιράτα και την Αλγερία . Η αλλαγή αυτή στις σχέσεις τους αντικατοπτρίζεται από την ανάπτυξη των σχέσεων της Βραζιλίας με τις MENA²¹ στον εμπορικό τομέα καθώς επίσης και από την προσπάθεια να ενταθούν οι διπλωματικοί δεσμοί μεταξύ τους. Έτσι λοιπόν το 2003 δημιουργήθηκε η Σύνοδος Κορυφής της Νοτίου Αμερικής και των Αραβικών χωρών (Summit of South American and Arab Countries) με σκοπό την τόνωση πολλών τομέων στις μεταξύ τους σχέσεις. Οι επαφές με τους ηγέτες των αραβικών κρατών έδωσαν τη δυνατότητα στις χώρες να αναπτύξουν συνεργασία και σε άλλους τομείς εκτός του οικονομικού και του πολιτικού, που περιλαμβάνουν κοινές προσπάθειες για την καταπολέμηση της ερημοποίησης²² στη Βραζιλία και στις αραβικές χώρες. Οι συνεχιζόμενες προσπάθειες που αποσκοπούσαν στην ανάπτυξη της συνεργασίας είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των πρεσβειών της Βραζιλίας στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

2.3.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΦΕΛΟΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η Βραζιλία τα τελευταία χρόνια κάνει αισθητή την παρουσία της στη διεθνή πραγματικότητα, στοιχείο το οποίο γίνεται αντιληπτό από την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με τη Νότια Αφρική και την Ινδία μέσω του IBSA. Η αυξανόμενη παρουσία στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή και οι στρατηγικές εταιρικές σχέσεις με την Κίνα και την ΕΕ αποτελούν επιπλέον παραδείγματα εμφάνισης της Βραζιλίας στη διεθνή σκηνή.

Η εμπλοκή της Βραζιλίας στην πυρηνική διαμάχη του Ιράν και η πρόσφατη απόφασή της να αναγνωρίσει το Παλαιστινιακό κράτος εντός των συνόρων του 1967 δείχνουν μια νέα στρατηγική της Βραζιλίας, στόχος της οποίας είναι να θεωρηθεί ως ένας ουδέτερος παίκτης στη Μέση Ανατολή πρόθυμος να έρθει σε επαφή και να συνεργαστεί με όλα τα κράτη της περιοχής. Αν και οι προσπάθειες της Βραζιλίας για την εξεύρεση ρόλου στη Μέση Ανατολή έχουν αποτύχει μέχρι στιγμής, η προθυμία της να καταστεί βασικός παράγοντας στην περιοχή αυτή θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη.

---

²¹ MENA: ο όρος αυτός αναφέρεται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής, καλύπτει μία εκτεταμένη περιοχή η οποία εκτείνεται από το Μαρόκο έως το Ιράν.

²² Ερημοποίηση: η διαδικασία με την οποία η γόνιμη γη γίνεται έρημος, συνήθως ως αποτέλεσμα της ξηρασίας, της αποψίλωσης των δασών ή της ακατάλληλης γεωργίας.

Κύρια επιδίωξη της Βραζιλίας είναι, να χρησιμοποιήσει τη Μέση Ανατολή ως πλατφόρμα για την αμφισβήτηση της σημερινής δομής της παγκόσμιας διακυβέρνησης, ενώ παράλληλα στοχεύει στο να εξασφαλίσει τα συνεχώς αυξανόμενα οικονομικά συμφέροντα και ανάγκες της μέσα από τη συνεργασία με τα κράτη της περιοχής. Πράγμα που έχει καταφέρει σε μεγάλο βαθμό καθότι έχει επιτύχει να αυξήσει κατά 200% τις εξαγωγές προς την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, γεγονός που με τη σειρά του προσέφερε στη Βραζιλία περισσότερες ευκαιρίες για διάλογο και αλληλεπίδραση με τον υπόλοιπο κόσμο. Επιπλέον, η Βραζιλία ελπίζει ότι η μείωση της αμερικανικής ισχύς και δημοτικότητας στη Μέση Ανατολή θα προσφέρει ευκαιρίες για την αύξηση της επιρροής της στην περιοχή²³.

Ως αποτέλεσμα, η νέα στρατηγική της Βραζιλίας στη Μέση Ανατολή δεν απορρέει απλώς από την επιθυμία να αποδειχθεί η αξία της στις δυτικές δυνάμεις, αν και οι θετικές συνεισφορές της είτε στην ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση είτε στις εξεγέρσεις που ταλανίζουν την περιοχή τα τελευταία χρόνια θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντικά πολιτικά οφέλη, εντούτοις οι κύριοι στόχοι της πολιτικής της Βραζιλίας στη Μέση Ανατολή είναι οικονομικής φύσεως. Όπως η διαφοροποίηση των εμπορικών σχέσεων και η αναζήτηση νέων εταίρων για την οικονομία της Βραζιλίας.

Υπάρχει μια τεράστια αγορά στην υποπεριοχή του Κόλπου για το βραζιλιάνικο αλουμίνιο, η οποία δεν έχει ακόμη διερευνηθεί πλήρως. Στο πλαίσιο του ενεργειακού τομέα, η Βραζιλία ελπίζει ότι η εμπειρία της στα βιοκαύσιμα θα προσφέρει εναλλακτικές λύσεις στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Βραζιλία επιμένει στο δικαίωμα του Ιράν στην πυρηνική ενέργεια, καθώς βλέπει μια κερδοφόρα αγορά για τον εαυτό της.

Η Βραζιλία μπορεί να βοηθήσει στη σταθεροποίηση της Μέσης Ανατολής εάν η αμερικανική κυβέρνηση είναι έτοιμη να μειώσει το πολιτικό μονοπώλιό της στην περιοχή. Σίγουρα υπάρχει ένας ρόλος για ένα κράτος που δεν έχει επιλέξει μόνο να μην αναπτύξει πυρηνικά όπλα, αλλά φιλοξενεί πάνω από 120.000 Εβραίους και 10 εκατομμύρια Άραβες που ζουν σε πλήρη αρμονία στο έδαφός της.

---

²³ : «Brazil: a new face in the Middle East», Nima Khorrami Assl, The Guardian.

2.3.2 ΣΧΕΣΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ- ΙΡΑΝ:

Η στρατηγική του Προέδρου Lula να μειώσει την οικονομική εξάρτηση της Βραζιλίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρωπαϊκή Ένωση έστρεψε το ενδιαφέρον στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η περιοχή αυτή, αποτελεί ένα πεδίο στρατηγικής σημασίας για τα εμπορικά συμφέροντα της Βραζιλίας για το λόγο αυτό ο Πρόεδρος Lula έχει επικεντρώσει τις προσπάθειές του στην προώθηση των σχέσεων με διάφορες κυβερνήσεις της περιοχής. Κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής της Βραζιλίας στη Μέση Ανατολή είναι το Ιράν, μια χώρα με 70 εκατομμύρια ανθρώπους, πλούσια σε πετρελαϊκούς πόρους, αλλά με περιορισμένη ικανότητα διύλισης πετρελαίου και πιθανή ζήτηση αιθανόλης από τη Βραζιλία.

Τον Μάρτιο του 2009, ο υπουργός Εξωτερικών του Ιράν, Manouchehr Mottaki, επισκέφθηκε τη Βραζιλία ζητώντας τεχνική συνεργασία σε διάφορα έργα που αφορούν την ηλεκτρική ενέργεια, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, ιδίως την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο που χρησιμοποιείται στην αυτοκινητοβιομηχανία. Με το ψήφισμα 1929, που εγκρίθηκε στις 9 Ιουνίου 2010, απαγορεύονται οι επενδύσεις του Ιράν σε ευαίσθητες δραστηριότητες όπως η εξόρυξη και ο εμπλουτισμός ουρανίου και εμποδίζονται οποιεσδήποτε χρηματοπιστωτικές συναλλαγές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στον πυρηνικό πολλαπλασιασμό της χώρας. Στις 24 Ιουνίου, το Κογκρέσο των ΗΠΑ έστειλε ένα άμεσο μήνυμα στη Βραζιλία με τη θέσπιση του νόμου για τις εκτελεστικές κυρώσεις του Ιράν που επιβάλλει νέους περιορισμούς στις επιχειρήσεις που συνεργάζονται με τη χώρα²⁴. Ο νέος γύρος κυρώσεων από τις ΗΠΑ ανάγκασε την κυβέρνηση της Βραζιλίας να επανεξετάσει τη στρατηγική εξαγωγής της στο Ιράν. Γι'αυτό οι εταιρείες της Βραζιλίας εξάγουν προϊόντα στο Ιράν διαμέσου των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, προκειμένου να μειώσουν την προβολή τους σε μια χώρα υπό κυρώσεις από το ΟΗΕ²⁵.

Η Βραζιλία υιοθέτησε επίσης μέτρα για να βοηθήσει τους Βραζιλιάνους εξαγωγείς να αποφύγουν νέους περιορισμούς στην ικανότητα του Ιράν να λάβει πίστωση από το διεθνές τραπεζικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στην Τεχεράνη το Μάιο του 2010, ο Πρόεδρος Lula, ανακοίνωσε ότι η Βραζιλία θα παρέχει μια άμεση πίστωση συνολικού ύψους 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων για να βοηθήσει το Ιράν να

²⁴: «Congress passes Iran sanctions», Kevin Bogardus, The Hill.

²⁵ : «Brasil Desafia Pressões e Garante Crédito ao Irã», Jamil Chade, O Estado de S. Paulo.

χρηματοδοτήσει τις εισαγωγές βραζιλιάνικων τροφίμων. Το ποσό αυτό θα αποδεσμευθεί για πέντε χρόνια και θα καταβληθεί απευθείας σε εταιρείες στη Βραζιλία, αποφεύγοντας έτσι τον κίνδυνο η χρηματοδότηση να επηρεαστεί από νέες διεθνείς ή μονομερείς κυρώσεις²⁶.

Δεδομένου του ενδιαφέροντος της Βραζιλίας για επέκταση του εμπορίου με το Ιράν, η διαπραγμάτευση του Lula σχετικά με την ανταλλαγή καυσίμων μπορεί να θεωρηθεί ως μια προσπάθεια να αποφευχθούν περαιτέρω κυρώσεις για το Ιράν που θα εμπόδιζαν νέες εμπορικές ευκαιρίες.

2.3.3 ΣΤΑΣΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:

Καθώς ξεκινά η αραβική άνοιξη, το Υπουργείο Εξωτερικών της Βραζιλίας συνελήφθη εξαπίνης γι' αυτό και χρειάστηκε χρόνος για να εκδώσει δηλώσεις καταδικάζοντας την υπερβολική χρήση βίας κατά των διαδηλωτών. Στην περίπτωση της Λιβύης και της Συρίας το βραζιλιάνικο Υπουργείο Εξωτερικών αντιμετώπισε δίλλημα αναφορικά με τον τρόπο που θα υπερασπιστεί τις αρχές της εθνικής κυριαρχίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δύο αυτών εθνών καθώς οι κυβερνήσεις τους διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με τη Βραζιλία. Έτσι λοιπόν η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης της Dilma Rousseff (2011-2016), η οποία αναλαμβάνει την διακυβέρνηση της Βραζιλίας την περίοδο που ξεκινούν οι αραβικές εξεγέρσεις στο μεσανατολικό χώρο, βασίζεται στην υπεράσπιση της εθνικής κυριαρχίας και της μη επέμβασης στις εξωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών. Στη Λιβύη ο Lula da Silva είχε διατηρήσει καλές διμερείς σχέσεις με το συνταγματάρχη Gaddafi, στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων, εκτός από την Petrobras²⁷ που ξεκίνησε να ερευνά πετρέλαιο και φυσικό αέριο στη Λιβύη το 2005 μαζί με την Εθνική Λιβυκή Εταιρεία Πετρελαίου (Libyan National Oil Corporation)²⁸.

Η δράση που ανέπτυξε η Σύνοδος Κορυφής της Νότιας Αμερικής και των Αραβικών χωρών (ASPA) σε συνδυασμό με τις συχνές επισκέψεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και την αύξηση του εμπορίου προσέδωσε στη Βραζιλία ένα ενεργό ρόλο στην περιοχή. Η αραβική άνοιξη δεν έχει αλλάξει την εξωτερική πολιτική

²⁶ : «Lula Anuncia Criação de Linha de Crédito de 1 Bilhão de Euros Para Alimentos», Valor Econômico.

²⁷ Petrobras: ημικρατική βραζιλιάνικη πολυεθνική εταιρεία στη βιομηχανία πετρελαίου που εδρεύει στο Rio de Janeiro.

²⁸ «The Middle East amid Global Multipolarity: the emergence of new actors in the region involving the BRICS countries», Yasmin Mohammed.

προσέγγιση της Βραζιλίας στην περιοχή, αλλά έγινε αντιληπτό από μέρους της ότι η δημοκρατική μετάβασή της τη δεκαετία του 1980 μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπο για τα αραβικά κράτη, βλέπει δηλαδή μία προοπτική να αποκτήσει έναν ακόμα ρόλο στην περιοχή σαν διαμεσολαβητής, μολαταύτα δεν προσπαθεί να τον επιβάλει. Εν κατακλείδι θα πρέπει να τονιστεί η σημασία της εμπορικής, πολιτικής και στρατηγικής ανάπτυξης στα νότια και ανατολικά της Μεσογείου, μεγάλο πεδίο το οποίο δεν έχει ακόμα αξιοποιηθεί καθώς οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν μεγάλη καταναλωτική αγορά.

2.4 ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΙΝΑΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Οι χώρες MENA αποτελούν το μεγαλύτερο προμηθευτή ενέργειας για την Κίνα, με την Αλγερία να αποτελεί τον κυριότερο προμηθευτή για την Κίνα στην περιοχή. Το ενδιαφέρον της χώρας στον τομέα της ενέργειας μπορεί να εξηγηθεί από την εγγύτητα της περιοχής της Μέσης Ανατολής με την Ευρώπη, καθώς επίσης και από το γεγονός ότι αποτελεί μια τεράστια αγορά με εκατοντάδες εκατομμύρια καταναλωτές. Σύμφωνα με το Κέντρο Επενδύσεων για τη Μεσόγειο (Center for Investment Projects for the Mediterranean), η Κίνα επένδυσε 1,45 δισεκατομμύρια ευρώ στην Αίγυπτο, την Αλγερία και τη Συρία κατά τα έτη 2003 έως 2006. Η Μέση Ανατολή αποτελεί τον έβδομο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Κίνας, καθώς περισσότερο από το 50% του πετρελαίου εισάγεται από εκεί. Η κινεζική επέκταση στην περιοχή της Μέσης Ανατολής οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους. Σύμφωνα με τον πρώτο η Κίνα αντιμετωπίζει βιομηχανική υπερπαραγωγή και κορεσμό της αγοράς της σε διάφορους τομείς όπως επί παραδείγματι ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας, και των ηλεκτρονικών, και θα πρέπει κατά συνέπεια να επεκταθεί σε άλλες αγορές ώστε να διατηρήσει μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Ο δεύτερος λόγος αναφέρεται στην ανάγκη και την έλλειψη ενεργειακών πόρων, ξυλείας και φυσικού αερίου που είναι απαραίτητα ώστε να διατηρήσει την οικονομική της ανάπτυξη. Η Κίνα επεκτείνει την παρουσία της στις αγορές της Μέσης Ανατολής όπου οι ευρωπαϊκές και οι αμερικανικές βιομηχανίες δεν επενδύουν, με σκοπό να αντικαταστήσει την ευρώ-αμερικανική ηγεμονία, δημιουργώντας έτσι εταιρικές σχέσεις και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της περιοχής. Παρ' όλα αυτά η κινεζική παρουσία πιθανότατα να επιφέρει περιβαλλοντικές διαταραχές λόγω της εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων. Επενδύει σε υποδομές και τεχνολογική ικανότητα, συμβάλλοντας στην προσφορά θέσεων εργασίας στον αραβικό πληθυσμό. Με

εξαίρεση την Αλγερία που είναι εξαγωγέας πετρελαίου ,οι υπόλοιπες αραβικές χώρες πρέπει να δώσουν ώθηση στην ενίσχυση των ανεξερεύνητων τομέων , όπως τα πετροχημικά και τα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα , όπου η περιοχή έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και μπορεί να ικανοποιήσει τη ζήτηση μεγάλου ποσοστού της παγκόσμιας αγοράς.

2.4.1 ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΙΝΑΣ-ΗΠΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η Κίνα την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου αποτελεί μια μικρότερη δύναμη που πιέζεται από τις δύο υπερδυνάμεις της εποχής. Κατά την περίοδο αυτή η Κίνα είχε μικρή παρουσία και ελάχιστο ενδιαφέρον στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1980, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ενδιαφέρθηκε περισσότερο να αποκτήσει επιρροή και να επεκτείνει την παρουσία της στη Μέση Ανατολή, κυρίως για να ανταγωνιστεί τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Σοβιετική Ένωση. Οι πρώτες νίκες για την Κίνα ήρθαν μέσω της σύναψης διπλωματικών σχέσεων με χώρες της Μέσης Ανατολής, συγκεκριμένα το 1956, η Αίγυπτος και η Συρία έγιναν οι πρώτες χώρες στην περιοχή οι οποίες καθιέρωσαν διπλωματικές σχέσεις με την Κίνα. Κατά τη δεκαετία του 1970 και άλλες χώρες σύναψαν διπλωματικές σχέσεις, όπως το Ιράν, το Κουβέιτ και ο Λίβανος ακολουθούμενα από την Ιορδανία (1977), τη Λιβύη και το Ομάν (1978). Ένα δεύτερο κύμα διπλωματικών επιτυχιών της Κίνας στην περιοχή έλαβε χώρα μεταξύ της δεκαετίας του 1980 και των αρχών της δεκαετίας του 1990. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ομαλοποίησαν τις σχέσεις τους με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας το 1984, ακολουθούμενα από το Κατάρ το 1988, το Μπαχρέιν το 1989, τη Σαουδική Αραβία το 1990, και το Ισραήλ το 1992²⁹.

Το ενδιαφέρον της Κίνας και η οικονομική εξάρτηση από τη Μέση Ανατολή έχει αυξηθεί στα ύψη από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, καθιστώντας πιθανό να αυξηθεί ακόμα περισσότερο μέσα στα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα μάλιστα με έναν διεθνή αναλυτή ασφάλειας, «τα γεωπολιτικά, οικονομικά, ενεργειακά και στρατιωτικά συμφέροντα της Κίνας στη Μέση Ανατολή επεκτείνονται συνεχώς»³⁰. Αντίθετα, η δέσμευση και η επιρροή των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή θεωρείται από ορισμένους παρατηρητές πως μειώνεται με τον καιρό όλο και περισσότερο. Η

---

²⁹ : «China in the Middle East, the wary dragon», Andrew Scobell, Alireza Nader.

³⁰ : «Development of China's Relations with the Middle East in the Context of Profound Changes», Gao Zugui.

απόσυρση των στρατευμάτων των ΗΠΑ από το Ιράκ το 2011 και από το Αφγανιστάν (ολοκληρώθηκε πρόσφατα, το 2016) συνέβαλαν στο να ενταθεί η αντίληψη αυτή ακόμα περισσότερο. Ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες παραμένουν ο πιο σημαντικός εταίρος ασφάλειας για τη Σαουδική Αραβία, η Σαουδική Αραβία γίνεται επίσης η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγής πετρελαίου της Κίνας και ένας όλο και πιο σημαντικός οικονομικός εταίρος. Επιπλέον, ενώ η Ουάσινγκτον εξακολουθεί να θεωρείται ως η σημαντικότερη πρωτεύουσα που δραστηριοποιείται στην περιοχή, οι χώρες της Μέσης Ανατολής προσβλέπουν όλο και περισσότερο στο Πεκίνο για εμπόριο, επενδύσεις, διπλωματικές διαβουλεύσεις καθώς ακόμη και για συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας. Επιπλέον, η Κίνα έχει επιτύχει το εντυπωσιακό κατόρθωμα της διατήρησης καλών σχέσεων με σχεδόν όλες τις χώρες της περιοχής συμπεριλαμβανομένου του Ιράν, της Σαουδικής Αραβίας και Ισραήλ παρά τη μακροχρόνια και βαθιά εχθρότητα ανάμεσα σε αυτά τα έθνη³¹.

Η ταχεία και σχεδόν αναπόφευκτη αύξηση της ενεργειακής ζήτησης της Κίνας αποτελεί βασικό στοιχείο του αυξανόμενου ενδιαφέροντος του Πεκίνου για αποκλειστικές συμφωνίες με παραγωγούς ενέργειας πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Μέση Ανατολή. Η πρόσφατη, τελικά ανεπιτυχής προσφορά της CNOOC³² για την απόκτηση της Unocal³³ ενίσχυσε τις αντιλήψεις στο Πεκίνο ότι η Κίνα δεν μπορεί να στηριχθεί στη δίκαιη λειτουργία της παγκόσμιας αγοράς ενέργειας για να καλύψει τις ενεργειακές ανάγκες της, επειδή η πολιτική των ΗΠΑ δεν θα επιτρέψει στην Κίνα αξιόπιστη πρόσβαση στην εν λόγω αγορά. Αυτές οι εξελίξεις, εάν δεν διοικούνται ορθά από το Πεκίνο και την Ουάσινγκτον, έχουν δυνητικά βαθιές συνέπειες για τα κρίσιμα συμφέροντα των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή και τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.

Η Κίνα αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο καταναλωτή πετρελαίου παγκοσμίως μετά τις ΗΠΑ. Τα τελευταία χρόνια, το 35% της αύξησης της παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου ανήκει στην Κίνα. Για να ανταποκριθεί στο αίτημα της όλο και

---

³¹ : «Bilateral Relations Between China and the Middle East and the Importance of the Middle East in China's Strategy», Li Weijian.

³² : CNOOC: China National Offshore Oil Corporation, είναι μια μεγάλη εθνική εταιρεία πετρελαίου στην Κίνα, είναι η τρίτη μεγαλύτερη εθνική πετρελαϊκή εταιρεία στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και ανήκει στην κυβέρνηση της χώρας.

³³ :Unocal: Union Oil Company of California, ιδρύθηκε στις 17 Οκτωβρίου 1890, η εταιρεία συμμετέχει σε εγχώρια και παγκόσμια ενεργειακά έργα.

αυξανόμενης ζήτησης πετρελαίου στο έδαφός της, η Κίνα εργάζεται για την επέκταση των δεσμών με τις χώρες παραγωγής πετρελαίου της Μέσης Ανατολής, συμπεριλαμβανομένων χωρών όπως το Ιράν και το Σουδάν, κράτη τα οποία έχουν προβληματικές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Η Κίνα επιδιώκει να εξασφαλίσει την πρόσβαση της στο πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής με τη σύναψη συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας και την επέκταση της πολιτικής επιρροής της στην περιοχή.

Εν τω μεταξύ, οι παραγωγοί ενέργειας στη Μέση Ανατολή αναζητούν στην Κίνα την εναλλακτική λύση απέναντι στην αδιαμφισβήτητη ηγεμονία των ΗΠΑ στην περιοχή. Ακόμα και το αυστηρά αντι-κομμουνιστικό καθεστώς της Σαουδικής Αραβίας βλέπει την Κίνα ως καταναλωτή του πετρελαίου και του φυσικού αερίου που έχει την δυνατότητα να αντικαταστήσει τις ΗΠΑ στην περιοχή. Έντονο ενδιαφέρον για τη σύναψη στρατηγικής συνεργασίας με την Κίνα έχει εκφράσει και ο ιρανός Πρόεδρος. Ακόμα και πριν την εκδήλωση του ενδιαφέροντος της Κίνας για την ενέργεια η συμμετοχή της στη Μέση Ανατολή προκαλούσε πολλά προβλήματα αναφορικά με τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Ξεκινώντας τη δεκαετία του 1980, η Κίνα καθόρισε τη θέση της στην περιοχή μέσα από την πώληση όπλων σε αδίστακτα καθεστώτα, συμπεριλαμβανομένου του Ιράκ του Saddam Hussein, καθώς και μεταφορών βαλλιστικών πυραύλων και σχετικής τεχνολογίας. Η παρουσία της Κίνας στη Μέση Ανατολή συγκρούεται με τους πολιτικούς στόχους των ΗΠΑ στην περιοχή. Το Πεκίνο, για παράδειγμα, είναι ο κύριος μη αφρικανικός υποστηρικτής της σουδανικής κυβέρνησης, εμποδίζοντας την επιβολή διεθνών κυρώσεων σε ένα κράτος που έχει καταστεί σημαντικός προμηθευτής πετρελαίου στην Κίνα. Το Πεκίνο είναι σε θέση να εμποδίσει τις κυρώσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ενάντια στο Ιράν σε περίπτωση που η ΕΕ και οι ΗΠΑ ζητήσουν τέτοιες ενέργειες. Οι κινεζικές συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας θα μπορούσαν επίσης να στρεβλώσουν τις αγορές πέραν της ήδη σημαντικής φυσικής ανοδικής πίεσης που δημιουργούν οι κινεζικές ενεργειακές απαιτήσεις³⁴. Ενώ τα συμφέροντα της Αμερικής στην περιοχή αποκλίνουν σημαντικά από αυτά της Κίνας, οι παραγωγοί ενέργειας της Μέσης Ανατολής δεν θα ακολουθήσουν τις προτροπές της Ουάσινγκτον για να διακόψουν τις επαφές τους με την Κίνα.

---

³⁴ : «Oil, the Middle East and the Middle Kingdom», Flynt L. Leverett and Jeffrey A. Bader, Brookings.

2.4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΙΝΑΣ-ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ:

Αν και υπάρχουν κάποια προβλήματα στο εμπόριο πετρελαίου και φυσικού αερίου μεταξύ της Κίνας και των χωρών της Μέσης Ανατολής, η γενική τάση της ανάπτυξης είναι σταθερή, παρότι και οι δύο πλευρές έχουν καταφέρει να επιτύχουν πολλά στον τομέα της ενέργειας, εντούτοις η συνολική κατάσταση δεν είναι αρκετά καλή. Υπάρχουν προβλήματα και δυσκολίες στην ενεργειακή τους συνεργασία που έχει μέχρι στιγμής καταστήσει πολύ δύσκολο το να υπάρξει μια δραματική και σημαντική ανάπτυξη.

Μερικά από τα προβλήματα αυτά, είναι παλιά τα οποία δεν έχουν επιλυθεί εδώ και χρόνια. Όπως η δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα δύο μέρη ώστε να βρουν ένα τρόπο να αναπτύξουν αμφίδρομες επενδύσεις. Το γεγονός ότι οι αμερικανικές εταιρείες καθώς και οι ευρωπαϊκές έχουν αδράξει πολλές ευκαιρίες, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει μικρός χώρος για τις κινεζικές εταιρείες, λόγω του ότι έφτασε στην περιοχή αργότερα από τις υπόλοιπες. Ένα ακόμη πρόβλημα αποτελούν οι κινεζικές πετρελαϊκές εταιρείες, οι οποίες δεν έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και τις προκλήσεις των αντίστοιχων ευρωπαϊκών και αμερικανικών επιχειρήσεων. Παράλληλα η ενεργειακή τους συνεργασία περιορίζεται κυρίως στο εμπόριο πετρελαίου και φυσικού αερίου και χρειάζονται περισσότερη συνεργασία στην εξερεύνηση και ανάπτυξη του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στην Μέση Ανατολή. Υπάρχει επίσης μια ανισορροπία μεταξύ του εμπορίου πετρελαίου και φυσικού αερίου και των επενδύσεων. Ως εκ τούτου, απαιτείται βελτίωση καθώς υπάρχει μεγάλη δυνατότητα συνεργασίας σε αυτό το πλαίσιο.

Ένα ακόμη πρόβλημα αποτελούν οι αυξανόμενες επιθέσεις βίας που δέχονται τόσο οι κινεζικές επιχειρήσεις όσο και το προσωπικό τους τα τελευταία χρόνια και οι οποίες γίνονται όλο και πιο σοβαρές. Ο εθνικισμός των πόρων αποτελεί ένα φαινόμενο που έχει έντονη παρουσία τα τελευταία χρόνια στη Μέση Ανατολή, το οποίο δημιουργεί πρόβλημα ως προς την εμβάθυνση της ενεργειακής συνεργασίας και την προσέλκυση επενδύσεων από κινεζικές πετρελαϊκές επιχειρήσεις.

Υπάρχουν, επίσης πολλοί αντικειμενικοί και υποκειμενικοί παράγοντες που περιορίζουν την ανάπτυξη ενεργειακής συνεργασίας μεταξύ Κίνας και Μέσης Ανατολής. Ένα τέτοιος παράγοντας είναι και η συνεχιζόμενη αναταραχή στην

περιοχή. Παρατηρείται αλλαγή σε καθεστώτα χωρών της περιοχής παράλληλα με την έντονη παρουσία τρομοκρατικών στοιχείων. Επιπροσθέτως η συνεχιζόμενη αναταραχή στη Μέση Ανατολή έχει οδηγήσει σε σοβαρές επιπτώσεις στα κινεζικά έργα πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή, αλλά επίσης απείλησε τις συνολικές κινεζικές εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ότι οι κινεζικές εισαγωγές αργού πετρελαίου από το Ιράν μειώθηκαν σημαντικά, αφού 2011, η Κίνα εισήγαγε 27,76 εκατομμύρια τόνους αργού πετρελαίου από το Ιράν, ενώ το 2012, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των διεθνών κυρώσεων κατά του Ιράν, το συνολικό ποσό των εισαγωγών μειώθηκε σε 21,92 εκατομμύρια τόνους³⁵. Επιπλέον, η Μέση Ανατολή έχει κάποια γεωγραφικά πλεονεκτήματα που την καθιστούν το κέντρο της παγκόσμιας μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το Ιράκ, η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και ορισμένες άλλες χώρες εξάγουν συνήθως πετρέλαιο μέσω των στενών του Ορμούζ σε χώρες όπως η Κίνα, η Ιαπωνία και η Κορέα. Το 36% των εισαγωγών αργού πετρελαίου μεταφέρονται στην Κίνα μέσω του στενού του Ορμούζ, εάν το στενό αυτό μπλοκάρει, λόγω της παρούσας κατάστασης, οι εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Κίνα θα αντιμετωπίσουν σοβαρό πρόβλημα. Άλλος ένας παράγοντας είναι η ανάγκη οι κινεζικές επιχειρήσεις πετρελαίου να βελτιώσουν τη διαχείρισή τους και την τεχνολογία. Οι κινεζικές εταιρείες πετρελαίου αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες και κινδύνους στην ενεργειακή συνεργασία με τη Μέση Ανατολή, αν και η Κίνα και οι χώρες της Μέσης Ανατολής έχουν συνάψει αρκετές συμφωνίες για ενεργειακή συνεργασία, η έλλειψη μηχανισμού ή θεσμικών ρυθμίσεων για τη διασφάλιση της εφαρμογής των εν λόγω συμφωνιών καθιστούν δύσκολο το συντονισμό τους στον τομέα της συνεργασίας. Τέλος, το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι τιμές του πετρελαίου παρέμειναν αρκετά υψηλές, παρά τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό της Μέσης Ανατολής, αναδεικνύουν ένα επιπλέον πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η κινεζική οικονομία καθώς οι ανάγκες της σε πετρέλαιο αυξάνονται όλο και περισσότερο. Σύμφωνα με υπολογισμούς η ζήτηση αναμένεται να φθάσει τα 620 εκατομμύρια τόνους το 2020 και πάνω από 700 εκατομμύρια τόνους το 2030.

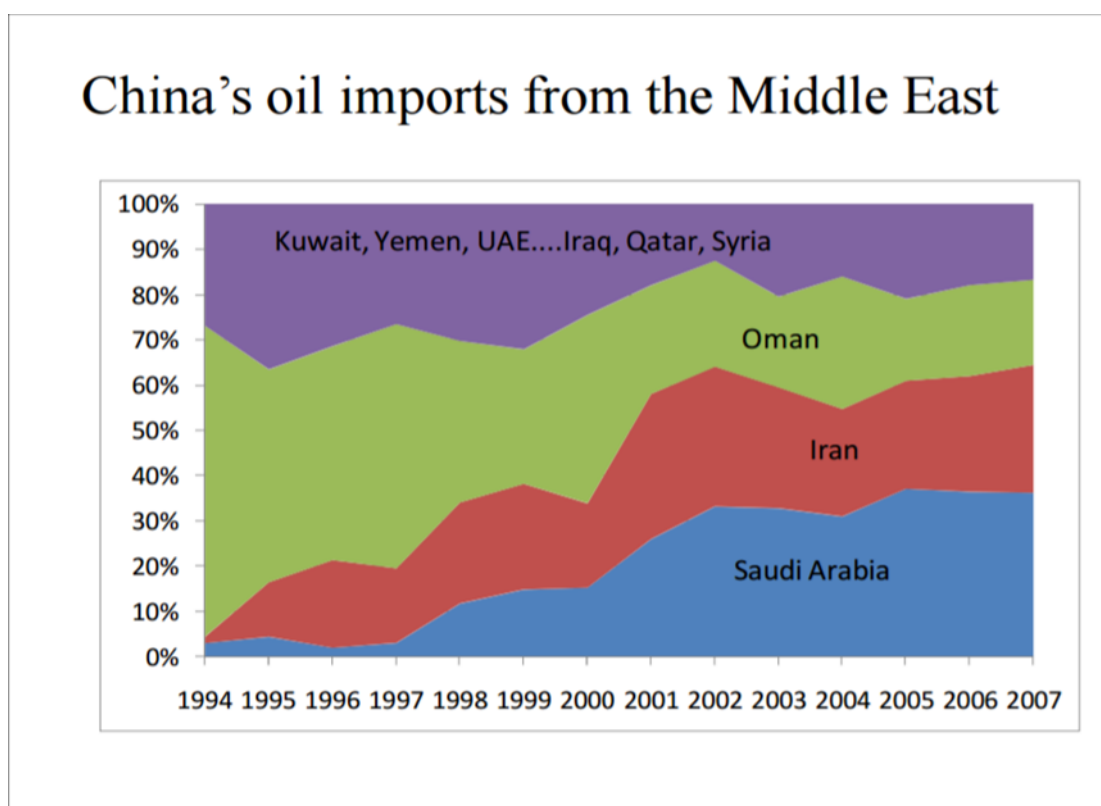
---

³⁵ : «Unrest in the Middle East and North Africa and China's oil imports security», Yin, D. & Wu, B, International Petroleum Economics.

Οι φιλικές σχέσεις και η διπλωματική αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ των κρατών της Μέσης Ανατολής και της Κίνας, δύσκολα μπορούν να επιλύσουν τα συγκεκριμένα προβλήματα αποτελεσματικά και διεξοδικά. Η κατάσταση αυτή είναι αρκετά επιβλαβής για την ενεργειακή συνεργασία μεταξύ των δύο μερών.

Εικόνα 6.

Εξαγωγείς πετρελαίου στην Κίνα

2.4.3 ΣΤΑΣΗ ΚΙΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ:

Η θέση της Κίνας σχετικά με την αραβική άνοιξη είναι να διατηρηθεί η αρχή της μη παρέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα άλλων κρατών, αντιτίθεται στην πρωτοβουλία που ανέλαβαν ορισμένα κράτη να παρέμβουν στις περιοχές εκείνες όπου λαμβάνουν χώρα εξεγέρσεις. Η αντίδραση και η άποψη που εξέφρασε η Κίνα είναι άκρως κατανοητή και σεβαστή από τις χώρες και τους λαούς της περιοχής. Οι σχέσεις της χώρας με τα αραβικά κράτη δεν επηρεάστηκαν, έτσι το εμπόριο παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο σε περιοχές γεωστρατηγικής σημασίας όπως είναι η Αίγυπτος. Ο κινέζος

Πρωθυπουργός Wen Jiabao και ο αντιπρόεδρος Xi Jinping έκαναν επισκέψεις σε χώρες όπως η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα μεταξύ άλλων οι οποίες στέφθηκαν από απόλυτη επιτυχία. Στις 31 Μαΐου του 2012 η Διάσκεψη Συνεργασίας Κίνας και Αραβικών κρατών (Conference of the China-Arab States Cooperation), πραγματοποίησε την Πέμπτη Υπουργική Διάσκεψη στην Τυνησία, όπου ο υπουργός εξωτερικών της Κίνας (Yang Jiechi) είχε συζητήσεις με τις αραβικές χώρες σχετικά με το πως θα αυξηθεί η στρατηγική συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών για την επίτευξη κοινής ανάπτυξης.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι καλές σχέσεις υπάρχουν και μεταξύ των πληθυσμών των χωρών αναφορικά με την Κίνα, καθώς υπάρχουν περίπου 2.000 άτομα που μετακινούνται μεταξύ Κίνας και αραβικών κρατών, 8.000 μαθητές οι οποίοι σπουδάζουν στην Κίνα και προέρχονται από αραβικά κράτη και 500 περίπου κινέζοι γιατροί οι οποίοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε διάφορες αραβικές χώρες. Υπάρχουν ακόμα πολλά ανεπίλυτα θέματα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής που μπορούν να θεωρηθούν προκλήσεις ή ευκαιρίες για την Κίνα αναλόγως με τη θέση που θα πάρει όπως παραδείγματος χάρη στο ζήτημα της Λιβύης , της Συρίας , της Παλαιστίνης και πολλών ακόμα κρατών.

2.5 ΣΧΕΣΕΙΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ ΜΕ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ:

Η εξωτερική πολιτική της Νοτίου Αφρικής προς τη Μέση Ανατολή είναι αρκετά περίπλοκη. Αποτελείται από ένα ποικίλο σύνολο πολιτικών που αντικατοπτρίζουν ιδεολογικούς, πολιτικούς, ιστορικούς, οικονομικούς, εθνοτικούς και θρησκευτικούς δεσμούς, συνδέσεις και συμφέροντα.

Ενώ η εξάρτηση της χώρας από την προμήθεια αργού πετρελαίου από τον Αραβό-Περσικό Κόλπο την κατατάσσει σε χώρα στρατηγικής σημασίας, η γεωγραφική και πολιτισμική απόσταση της από τη Μέση Ανατολή την αφήνει σημαντικά έξω από την άμεση σφαίρα επιρροής της. Επιπλέον, δεδομένου ότι η περιοχή της Μέσης Ανατολής έχει ζωτικό στρατηγικό ενδιαφέρον για τις μεγάλες παγκόσμιες δυνάμεις, η Νότιος Αφρική είναι κατά συνέπεια υποβιβασμένη σε περιφερειακό δρώντα. Αυτή η ασυμμετρία σημασίας έχει οδηγήσει τη Ν. Αφρική στο να υιοθετήσει μια ποικιλία στρατηγικών δέσμευσης στη Μέση Ανατολή για να αυξήσει το ρόλο της στην περιοχή. Για τη Νότια Αφρική, η Μέση Ανατολή έχει πολλά σημαντικά συμφέροντα,

αλλά αυτά πρέπει να γίνουν κατανοητά σε σχέση με ένα φάσμα εγχώριων συμφερόντων και προσεγγίσεων.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, λίγο πριν από το τέλος του Απαρτχάιντ, η Νότιος Αφρική δεν είχε διπλωματικές σχέσεις με καμία χώρα στη Μέση Ανατολή, εκτός από το Ισραήλ, μια χώρα με περιορισμένους δεσμούς με τα έθνη της περιοχής της μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η επαφή της Νοτίου Αφρικής με τη Μέση Ανατολή επεκτάθηκε με την επανένταξή της στη διεθνή κοινότητα των εθνών, παράλληλα με την άρση των κυρώσεων και άλλων περιορισμών που είχε δεχτεί η χώρα κατά την περίοδο του Απαρτχάιντ. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής της μετά το 1994 ήταν η καθιέρωση και εμβάθυνση των επίσημων διπλωματικών σχέσεων με ένα ευρύ αριθμό κρατών στην περιοχή, (ιδιαίτερα τον Κόλπο) και την έντονη επέκταση των οικονομικών, εμπορικών και επενδυτικών δεσμών. Λόγω των σχέσεων της χώρας με το Ισραήλ, είναι αρκετά δύσκολη ως απαγορευτική η καθιέρωση επίσημων διπλωματικών σχέσεων με χώρες που αντιτίθενται έντονα στο Ισραήλ, όπως το Ιράν και η Σαουδική Αραβία. Παρ'όλα αυτά ορισμένες διμερείς σχέσεις της Νοτίου Αφρικής με τις χώρες της Μέσης Ανατολής έχουν ιδιαίτερη σημασία.

Μία από αυτές τις χώρες είναι η Αίγυπτος, αν και το εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών έχει δεχτεί μια πτώση από το 2001, η Αίγυπτος παραμένει ο τρίτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Νοτίου Αφρικής. Παρά την πτώση του εμπορίου, οι δύο χώρες εργάζονται ενεργά προς την κατεύθυνση της άρσης των εμπορικών φραγμών και η Αίγυπτος πρότεινε τη σύναψη συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ αυτής και της Νοτίου Αφρικής. Οι επίσημες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ της Ν. Αφρικής και της Σαουδικής Αραβίας οριστικοποιήθηκαν μόλις τον Νοέμβριο του 1994 κατά τη διάρκεια επίσημης επίσκεψης στη Σαουδική Αραβία του τότε Προέδρου Nelson Mandela, μέχρι τότε το εμπόριο με τη Σαουδική Αραβία διεξαγόταν μέσω τρίτων χωρών. Η Σαουδική Αραβία είναι σήμερα ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Νοτίου Αφρικής στη Μέση Ανατολή μετά το Ισραήλ³⁶. Ένας σημαντικός αριθμός νοτιοαφρικανών εργάζεται στη Σαουδική Αραβία κυρίως στον τομέα της υγείας ως γιατροί και νοσηλευτές, η Σαουδική Αραβία από την πλευρά της σέβεται την υψηλή ποιότητα της τεχνολογίας της Ν.

---

³⁶ : «Composers, conductors and players: Harmony and discord in South African foreign policy making», Tim Hughes.

Αφρικής και έχει στο παρελθόν δείξει μεγάλο ενδιαφέρον για την απόκτηση της. Η Νότιος Αφρική καθιέρωσε διπλωματικές σχέσεις με την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν το Μάιο του 1994. Το Ιράν μάλιστα ήταν ένας από τους υποστηρικτές του ANC όταν αμφισβήτησε την κυβέρνηση του Απαρτχάιντ³⁷. Από το 1995 έχουν συναφθεί συνολικά πάνω από 18 σημαντικές συμφωνίες μεταξύ της Νότιας Αφρικής και του Ιράν, σε αυτές περιλαμβάνονται εμπορικές συμφωνίες, συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας καθώς επίσης συμφωνία αεροπορικών υπηρεσιών καθώς και εμπορικής ναυτιλίας. Σχέσεις αναπτύχθηκαν επιπρόσθετα και με τη Λιβύη. Η Νότιος Αφρική έχει μια ισχυρή διμερή συνεργασία με το καθεστώς Gadafi από τον αγώνα ενάντια στο Απαρτχάιντ. Το νοτιοαφρικανικό κόμμα, Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (African National Congress) υποστηρίχθηκε από τον Gadafi, τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά για τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες. Ο Gadafi, μάλιστα χρηματοδότησε την νικηφόρα εκστρατεία του νοτιοαφρικανού Προέδρου Jacob Zuma. Σχέσεις με τον δικτάτορα της Λιβύης είχε και ο πρώην ηγέτης της Νοτίου Αφρικής Nelson Mandela και σε φιλικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο συνεργασίας.

Σήμερα πολλές εταιρείες με έδρα τη Νότιο Αφρική δραστηριοποιούνται στην αγορά της Μέσης Ανατολής στον τομέα του πετρελαίου, της τεχνολογίας καθώς και της πώλησης όπλων. Η Tubular Track της Νοτίου Αφρικής μαζί με την Μεταλλευτική Εταιρεία Επενδύσεων της Σαουδικής Αραβίας (Saudi Arabia's Central Mining Company Investment) δημιούργησαν από κοινού το 2009 μια επιχείρηση για τη βελτίωση της σιδηροδρομικής υποδομής του βασιλείου της ερήμου, αναπτύχθηκαν επιπροσθέτως εταιρικές συνεργασίες και στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών μεταξύ Νοτίου Αφρικής, Σαουδικής Αραβίας και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων.

2.5.1 ΣΧΕΣΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΙΡΑΝ:

Η επίσκεψη του προέδρου Jacob Zuma στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν έχει λήξει με την υπογραφή αρκετών συμφωνιών και δεσμεύσεων, οι οποίες έχουν αναληφθεί και από τις δύο πλευρές για την διαμόρφωση οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μετά την άρση των κυρώσεων στο Ιράν. Ο Πρόεδρος Zuma πραγματοποίησε επίσκεψη στο Ιράν στις 24-25 Απριλίου του 2016. Η επίσκεψη ξεκίνησε με τις επίσημες συνομιλίες και την υπογραφή συμφωνιών, καθώς και με την αλληλεπίδραση με το Επιχειρηματικό Φόρουμ της Νοτίου Αφρικής-Ιράν στις 24 Απριλίου.

---

³⁷ : «A battle of principles: South Africa's relations with Iran», Michal Onderco, Commonwealth & Comparative Politics.

Η Νότιος Αφρική θεωρεί την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν ως στρατηγικό εμπορικό εταίρο στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας. Στη διμερή σφαίρα, η Νότιος Αφρική και το Ιράν μοιράζονται μια μακρά ιστορική σχέση, ενώ το Ιράν στάθηκε και υποστήριξε τον αγώνα για απελευθέρωση στη Νότια Αφρική, έχει επίσης υποστηρίξει το Ιράν απέναντι στη διεθνή κοινότητα ενόψει των μονομερών κυρώσεων. Ενώ οι χώρες διατηρούσαν καλές σχέσεις κατά τη διάρκεια των ετών, το συνολικό εμπόριο μειωνόταν κατά την τελευταία δεκαετία, μεταξύ άλλων λόγω της ανυπαρξίας τραπεζικών σχέσεων ανάμεσα στη Νότιο Αφρική και την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν και των διαφόρων κυρώσεων που επέβαλε η Δύση. Από το 2015, το συνολικό εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών ανερχόταν σε τριακόσιες πενήντα οκτώ εκατομμύρια rands ³⁸ (R358 εκατομμύρια). Ο Πρόεδρος Zuma τόνισε ότι ο αριθμός αυτός δεν αντικατοπτρίζει τις βέλτιστες δυνατότητες των δύο οικονομιών.

Οι δύο Πρόεδροι ανέλαβαν τη δέσμευση να συνεργαστούν σε ανώτερο επίπεδο στους τομείς του εμπορίου, της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, όπως επίσης και σε τομείς όπως η επιστήμη και η τεχνολογία, η ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας εξερεύνησης αερίων πετρελαίου και διύλισης, η γεωργία, η εξόρυξη και εκμετάλλευση ορυκτών, η ανάπτυξη υποδομών και μεταφορών, η χρηματοδότηση και ο τουρισμός. Συζήτησαν επιπρόσθετα, θέματα που αφορούν γενικά την περιοχή της Μέσης Ανατολής, όπως είναι οι εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του Ιράκ, της Υεμένης και της Συρίας, τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη για διάλογο και πολιτική λύση στις συνεχιζόμενες κρίσεις στις χώρες αυτές³⁹.

Η περιφερειακή και παγκόσμια απειλή της τρομοκρατίας συζητήθηκε επίσης και οι δύο ηγέτες συμφώνησαν να ενισχύσουν τη συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών σχετικά με στρατηγικά θέματα περιφερειακής ασφάλειας και σταθερότητας για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας. Στο διεθνές μέτωπο, οι δύο ηγέτες συμφώνησαν να εντείνουν την έκκληση για τη μεταρρύθμιση των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, καθώς τα συμφέροντα του αναπτυσσόμενου κόσμου πρέπει να προστατευθούν.

---

³⁸ : Rand: Νόμισμα Νοτίου Αφρικής.

³⁹ : «South Africa and Iran sign landmark agreements to boost economic and trade relations», South African Government.

2.5.2 ΣΧΕΣΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΣΑΟΥΔΙΚΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ:

Οι οικονομικοί και πολιτικοί δεσμοί μεταξύ της Νοτίου Αφρικής και της Σαουδικής Αραβίας έλαβαν σημαντική ώθηση μετά την επίσκεψη του Προέδρου Jacob Zuma, η οποία πραγματοποιήθηκε από τις 26 έως τις 27 Μαρτίου 2016. Οι διμερείς σχέσεις μεταξύ της Νοτίου Αφρικής και της Σαουδικής Αραβίας ενισχύθηκαν περαιτέρω με την κρατική επίσκεψη, η οποία αποτέλεσε σημαντικό διαρθρωτικό καταλύτη για την ανάπτυξη των διμερών πολιτικών και οικονομικών σχέσεων, ιδίως στους τομείς του εμπορίου και των επενδύσεων, καθώς και στην διεύρυνση του διμερούς εμπορίου για την υποστήριξη επιχειρήσεων σε συγκεκριμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών αγαθών της Νότιας Αφρικής, των προμηθειών στον τομέα της άμυνας, της μεταποίησης, της εκμετάλλευσης των ορυκτών καθώς και της συμμετοχής της Νοτίου Αφρικής στο Εθνικό Σχέδιο Μετατροπής της Σαουδικής Αραβίας, ιδίως στην ανάπτυξη υποδομών.

Ο Πρόεδρος Zuma παρευρέθηκε σε μία συνάντηση των Επιχειρηματικών Ομάδων Νοτίου Αφρικής - Σαουδικής Αραβίας, στην οποία τόνισε τη σημασία της δημιουργίας μιας πλατφόρμας για τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, προκειμένου να αυξηθούν οι εξαγωγές της χώρας προς τη σαουδαραβική αγορά και να προσελκυστούν οι Σαουδάραβες επενδυτές στη Νότιο Αφρική, αντίστοιχα ⁴⁰.

Οι δύο χώρες συμφώνησαν να εργαστούν για τη στενότερη διμερή συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών, ιδίως σε σχέση με την περιφερειακή απειλή της τρομοκρατίας για την εσωτερική και περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα. Τόνισαν επίσης πως θα συνεργαστούν για την υποστήριξη των διεθνών προσπαθειών για την εξεύρεση μόνιμης λύσης στην σύγκρουση μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών. Τέλος, η Σαουδική Αραβία συμφώνησε να στηρίξει την αίτηση της Νοτίου Αφρικής να αποκτήσει την ιδιότητα του παρατηρητή στον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας (OIC).

---

⁴⁰ : «Economic and Political Ties between South Africa and Saudi Arabia received a significant boost following a State Visit by President Zuma», Department of International Relations & Cooperation, Republic of South Africa.

Ανακεφαλαιώνοντας θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί επιγραμματικά η επαφή που αναπτύχθηκε από καθένα από τα κράτη που απαρτίζουν τον συνασπισμό BRICS με τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Η Ρωσία επιστρέφει στην περιοχή με έντονο στρατιωτικό ενδιαφέρον μετά από ένα μικρό χρονικό διάστημα κατά το οποίο διακόπηκαν οι σχέσεις με τις αραβικές χώρες, η Κίνα από την πλευρά της στρέφεται στην περιοχή προς αναζήτηση νέων αγορών καθώς και ενεργειακών πόρων, η Ινδία εν αντιθέσει με τις προαναφερθείσες χώρες δεν έχει ενεργή παρουσία στην περιοχή μολαταύτα δηλώνει ισχυρό εμπορικό ενδιαφέρον. Η Βραζιλία εισέρχεται στην περιοχή με ενεργή οικονομική και πολιτική διπλωματία και ειδικά στον τομέα των αγροτικών επιχειρήσεων καθώς οι χώρες της MENA είναι μεταξύ των είκοσι μεγαλύτερων καταναλωτών κρέατος και πουλερικών από τις βιομηχανίες της Βραζιλίας. Η Νότιος Αφρική λόγω του Απαρτχάιντ δεν είχε αναπτύξει σχέσεις με τα αραβικά κράτη , προσπαθεί όμως τα τελευταία χρόνια να κάνει αισθητή την παρουσία της στην περιοχή, καθότι αποτελεί χώρο εξαιρετικής σημασίας για τα BRICS και σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ BRICS ΣΤΗΝ ΛΙΒΥΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ:

Μέχρι το 1963 η χώρα ήταν χωρισμένη σε τρεις επαρχίες (Τριπολίτιδα, Κυρηναϊκή και Φεζάν). Τα εδάφη αυτά αποικίθηκαν από Φοίνικες, Έλληνες, Ρωμαίους, αποτέλεσαν τμήμα του Βυζαντίου και καταλήφθηκαν από τους Οθωμανούς τον 16^ο αιώνα. Το 1911 η κατοχή της Λιβύης πέρασε στα χέρια της Ιταλίας και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου επικράτησαν στην περιοχή Βρετανοί και Γάλλοι. Το 1951 η Λιβύη ανεξαρτητοποιείται και διοικείται υπό της εξουσία του μονάρχη Idris, ο οποίος κατείχε όλες τις εξουσίες και ανατράπηκε από το πραξικόπημα του Muamer el Gadafi το Σεπτέμβριο του 1969⁴¹. Ο Gadafi μόλις ανέλαβε την εξουσία προχώρησε σε κρατικοποιήσεις ξένων τραπεζών και επιχειρήσεων, συγκρότησε δικαστήρια τα οποία δικάζουν με βάση τη σαρία και επεδίωξε στενές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση, αντιθέτως οι σχέσεις του με τις ΗΠΑ ήταν εχθρικές. Επέβαλαν μάλιστα εμπάργκο στην αγορά λιβυκού πετρελαίου, το 1986 αμερικανικά αεροσκάφη βομβάρδισαν τη χώρα και ο ΟΗΕ επέβαλε οικονομικές κυρώσεις(1992). Τα γεγονότα αυτά είχαν μεγάλες επιπτώσεις στο λαό της Λιβύης καθώς η φτώχεια και η έλλειψη αγαθών αυξήθηκαν δραματικά, οδήγησαν το λαό σε διαμαρτυρίες. Οι πρώτες διαμαρτυρίες ξέσπασαν στην Λιβύη το Φεβρουάριο του 2011 ενάντια στον Muamer el Gadafi στην πόλη της Βεγγάζης, υποκινούμενες από την παράνομη φυλάκιση ενός ακτιβιστή από την κυβέρνηση. Αυτή ήταν μόνο η αρχή, καθώς δεν άργησε να ξεσπάσει ένα κύμα φυλακίσεων και βίαιων επιθέσεων που οδήγησε τους διεθνείς θεσμούς και χώρες να εκφράσουν την αντίθεσή τους σε τέτοιες κυβερνητικές πρακτικές. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στις 26 Φεβρουαρίου ενέκρινε ένα ψήφισμα με το οποίο καταδίκασε τα κατασταλτικά μέτρα της κυβέρνησης Gadafi, προχώρησε επίσης και σε κυρώσεις, όπως επί παραδείγματι τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων μελών της κυβέρνησης. Στις 17 Μαρτίου το Συμβούλιο Ασφαλείας ενέκρινε μια ζώνη «μη πτήσεων» (no-fly zone) στη Λιβύη, επιβάλλοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των πολιτών. Η απαγόρευση αυτή ακολουθήθηκε από μία εναέρια παρέμβαση του NATO, με επικεφαλής τη Γαλλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η

---

⁴¹ : « Οι Άραβες στην νεότερη και σύγχρονη εποχή- Ιστορία και κοινωνία», Γ. Σακκάς, εκδόσεις Πατάκη.

λιβυκή κρίση εξελίχθηκε σε εμφύλιο πόλεμο, η κυβέρνηση Gadafi εκθρονίστηκε τον Αύγουστο του ίδιου έτους (2011) , μια ομάδα ανταρτών κατέλαβε την Τρίπολη , την πρωτεύουσα του λιβυκού κράτους, και ο Muamer el Gadafi τον Οκτώβριο αιχμαλωτίστηκε και σκοτώθηκε από τους αντάρτες.

3.2 ΨΗΦΙΣΜΑ 1970:

Η περίπτωση της Λιβύης αποτελεί την πρώτη αραβική κρίση που εισήλθε στην ατζέντα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξουσιοδοτεί την παρέμβαση στην περιοχή της Λιβύης ,κάνοντας μάλιστα ρητή αναφορά στο Responsibility to Protect⁴² (R2P), για να δοθεί μια λύση και να επέλθει η ειρήνη στην περιοχή. Κατά το ίδιο έτος (2011), όλα τα μέλη των χωρών BRICS είχαν εκπροσώπηση στο Συμβούλιο Ασφαλείας , με τη Ρωσία και την Κίνα να κατέχουν θέση ως μόνιμα μέλη.

Στις 26 Φεβρουαρίου του 2011 ψηφίστηκε , από όλα τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, το ψήφισμα υπ' αριθμόν 1970 , το οποίο ονομάστηκε «ισχυρό ψήφισμα», μετά τη διαδικασία ψηφοφορίας . Στο ψήφισμα αυτό εκφράζεται η έντονη ανησυχία για την κατάσταση στην Αραβική Τζαμαχίρια της Λιβύης , καταδικάζεται η χρήση βίας κατά των αμάχων από την κυβέρνηση της χώρας , χαιρετίζεται η καταδίκη από τον Αραβικό Σύνδεσμο, την Αφρικανική Ένωση και το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού της Ισλαμικής Διάσκεψης των σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που διαπράττονται στη Λιβυκή Αραβική Τζαμαχίρια ⁴³. Το ψήφισμα καλεί τις αρχές της Λιβύης να προστατεύσουν τον πληθυσμό με τον άμεσο τερματισμό της βίας καθώς και τη λήψη μέτρων για την εκπλήρωση των αιτημάτων του , εκφράζουν ανησυχία για την ασφάλεια των αλλοδαπών και τα δικαιώματά τους και προτρέπει τις αρχές α) να ενεργούν με απόλυτη αυτοσυγκράτηση, να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές

---

⁴²R2P: Ο όρος αυτός ενσωματώνει μια πολιτική δέσμευση για τον τερματισμό των χειρότερων μορφών βίας και διώξεων. Επιδιώκει να μειώσει το χάσμα μεταξύ των προϋπαρχουσών υποχρεώσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο της διεθνούς ανθρωπιστικής νομοθεσίας και του νόμου για τα ανθρωπιστικά δικαιώματα καθώς και της πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν οι πληθυσμοί που διατρέχουν κίνδυνο γενοκτονίας, εγκλημάτων πολέμου, εθνοκάθαρσης και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Ο όρος αυτός αναπτύχθηκε ιδιαίτερος κατά την λιβυκή κρίση .

«Responsibility to Protect», United Nations Office on Genocid Prevention and the Responsibility to Protect.

⁴³: Τζαμαχίρια :ήταν το όνομα του κράτους της Λιβύης που ίδρυσε ο Muamer el Gadafi μετά την ανατροπή του Βασιλείου της Λιβύης το 1969.

ανθρωπιστικό δίκαιο και να επιτρέπουν την άμεση πρόσβαση των διεθνών παρατηρητών ανθρωπίνων δικαιωμάτων ·

β) να διασφαλίσουν την ασφάλεια όλων των αλλοδαπών και των περιουσιακών τους στοιχείων και να διευκολύνουν την αποχώρηση όσων επιθυμούν να εγκαταλείψουν τη χώρα⁴⁴.

Τα BRICS εξέφρασαν την επιθυμία για γρήγορη λύση λόγω του μεγάλου αριθμού των αμάχων, για το λόγο αυτό ψήφισαν υπέρ στην παρούσα απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, υποστηρίζοντας τις κυρώσεις ως προς τη λιβυκή κυβέρνηση.

3.3 ΨΗΦΙΣΜΑ 1973:

Σύμφωνα με το ψήφισμα 1973 , το οποίο ψηφίστηκε στις 17 Μαρτίου του 2011, εκφράζεται η έντονη ανησυχία για την επιδείνωση της κατάστασης, την κλιμάκωση της βίας, τονίζεται η μη συμμόρφωση των λιβυκών αρχών με το ψήφισμα υπ' αριθμόν 1970 , καταδικάζεται η συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των αυθαίρετων κρατήσεων, των βασανιστηρίων και των συνοπτικών εκτελέσεων. Από το ψήφισμα αυτό αποφασίζεται η επιβολή απαγόρευσης όλων των πτήσεων στον εναέριο χώρο της Λιβύης , όλα τα κράτη καλούνται να αρνηθούν την άδεια για απογειώσει , προσγείωση ή ακόμα και να πετάξει πάνω από την επικράτειά τους οποιοδήποτε αεροσκάφος που ανήκει σε υπηκόους ή εταιρείες της Λιβύης⁴⁵.

Το ψήφισμα αυτό έλαβε 10 ψήφους μία εκ των οποίων ήταν και της Νοτίου Αφρικής, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κράτη των BRICS τα οποία απείχαν από την ψηφοφορία (μαζί με τη Γερμανία)⁴⁶.

3.4 ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ BRICS ΣΤΑ ΔΥΟ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Σ. ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:

Τα BRICS αναφορικά με τη Λιβύη εξέφρασαν την υποστήριξή τους για την ανασυγκρότηση της χώρας, τονίζοντας την ανάγκη για μία ειρηνευτική επιχείρηση η οποία θα στηρίζεται κυρίως από τον ΟΗΕ. Η αντίδραση των κρατών τόσο σε συλλογικό, όσο και σε ατομικό επίπεδο διαμορφώνεται μέσα από τη στάση που

---

⁴⁴ : «Resolution 1970», S/RES/1970 (2011).

⁴⁵ : « Resolution 1973», S/RES/1973 (2011).

⁴⁶ : «UN Security Council voting record on Resolutions 1970, 1973, 2009and 2095 relating to an arms embargo on Libya», Stockholm International Peace Research Institute.

υιοθέτησαν στις ομιλίες και σε κοινές δηλώσεις που πραγματοποίησαν κατά τη διάρκεια και μετά την ψήφιση των δύο αποφάσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Η θέση των κρατών BRICS σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα στις αραβικές εξεγέρσεις, και πιο συγκεκριμένα στις παραβιάσεις αυτών στην περιοχή της Λιβύης, παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο φόρουμ του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (HRC-Human Rights Council). Στα τέλη του Φεβρουαρίου του 2011, ενώ δηλαδή έχει περάσει το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας 1970, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πραγματοποίησε το 15^ο ειδικό συνέδριο αφιερωμένο στην κατάσταση στη Λιβύη. Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων, η αντιπροσωπεία της Βραζιλίας τόνισε δύο κύρια σημεία, το πρώτο στοχεύει στην προστασία των άοπλων αμάχων, ενώ το δεύτερο στην προστασία των αλλοδαπών. Βασισμένη σε αυτά τα σημεία και υποστηρίζοντας το ψήφισμα 1970 του Συμβουλίου Ασφαλείας, απαίτησε συγκεκριμένα μέτρα από τη λιβυκή κυβέρνηση για να δοθεί ένα τέλος στη βία. Η ρωσική αντιπροσωπεία στην ομιλία της καταδίκασε τη χρήση βίας και εξέφρασε το σεβασμό της για τη λιβυκή κυριαρχία. Η Ινδία από την πλευρά της τόνισε επίσης την ανησυχία για τους αλλοδαπούς πληθυσμούς της Λιβύης, τονίζοντας βέβαια και αυτή την ανάγκη να διαφυλαχτεί η λιβυκή εδαφική ακεραιότητα. Η Κίνα συμφωνεί με τη Βραζιλία και την Ινδία δίνοντας και εκείνη έμφαση στην ανάγκη προστασίας των αλλοδαπών. Η Ν. Αφρική με τη σειρά της συμφώνησε με τις απόψεις των υπόλοιπων κρατών μελών των BRICS χαιρετίζοντας τις ενέργειες του Συμβουλίου Ασφαλείας αλλά και του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων⁴⁷. Την 1^η Μαρτίου το ζήτημα της Λιβύης προχώρησε ακόμα περισσότερο , καθώς με μία πρωτοφανή κίνηση η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ανέστειλε τη συμμετοχή της Λιβύης στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το κύριο όργανο ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Οργανισμού, εκφράζοντας τη βαθιά του ανησυχία για την κατάσταση στη χώρα αυτή μετά από τη βίαιη καταστολή των διαδηλωτών από τον Muamer el Gadafi ⁴⁸. Η Ρωσία και η Κίνα φάνηκαν επιφυλακτικές ως προς αυτήν την ενέργεια. Η Ρωσία καταδίκασε τη χρήση βίας κατά των ειρηνικών διαδηλωτών στη Λιβύη, αλλά προειδοποίησε ότι δεν θα παρεμβαίνει στις εσωτερικές υποθέσεις μιας κυρίαρχης χώρας , ενώ παράλληλα δεν ενέκρινε την κατάργηση ενός μέλους

---

⁴⁷: « Human Rights Council debates situation of human rights in Libya. Office of the High Commissioner for Human Rights, 25 fev 2011», Office Of The High Commissioner For Human Rights.

⁴⁸ : «General Assembly Suspends Libya from Human Rights Council» , United Nations General Assembly GA/11050.

από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η Κίνα από την άλλη εξέφρασε την ελπίδα ότι η αναστολή της συμμετοχής της Λιβύης δεν θα αποτελέσει κακό προηγούμενο.

Μόνο μερικές μέρες αργότερα και συγκεκριμένα κατά την ψήφιση της απόφασης 1973 (στις 17 Μαρτίου του 2011) τα κράτη BRICS εκφράζουν με ακόμα πιο έντονο τόνο τη θέση τους απέναντι στο λιβυκό ζήτημα. Κατά το ψήφισμα αυτό τα BRICS δεν ακολούθησαν τις δυτικές δυνάμεις, απείχαν κατά την ψηφοφορία για την καθιέρωση ζώνης μη πτήσεων στη Λιβύη, όλες με μοναδική εξαίρεση τη Ν. Αφρική η οποία ψήφισε υπέρ. Οι απόψεις των πέντε αυτών κρατών παρουσιάζονται μέσα από τις ομιλίες μετά την έγκριση του παρόντος ψηφίσματος. Η Βραζιλία δικαιολογεί την αποχή της με το επιχείρημα ότι το ψήφισμα ήταν υπερβολικό ξεπερνώντας το κάλεσμα των περιφερειακών οργανώσεων για το τέλος της βίας μέσω πολιτικών μεταρρυθμίσεων, καθώς επίσης η ξένη παρέμβαση θα οδηγούσε στο να γίνει ακόμα πιο τεταμένη η κατάσταση. Επιπρόσθετα η Βραζιλία τόνισε πως η ψήφος της δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να ερμηνευθεί σαν παράβλεψη της ανάγκης προστασίας των αμάχων και μη σεβασμού των δικαιωμάτων τους, ούτε σαν επιδοκιμασία της συμπεριφοράς των λιβυκών αρχών, αλλά ισχυρίστηκε ότι η χρήση βίας που προέβλεπε το ψήφισμα δε θα οδηγήσει στην επίτευξη του κοινού στόχου που δεν είναι άλλος από τον άμεσο τερματισμό της βίας και την προστασία των πολιτών. Η Ρωσία από το προηγούμενο ψήφισμα (1970) είχε τονίσει την υπεράσπιση της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Λιβύης, δικαιολόγησε την αποχή λόγω ασάφειας του ψηφίσματος και επανέλαβε την επιθυμία μη παρέμβασης. Ο Ρώσος εκπρόσωπος επεσήμανε ότι η Ρωσία είναι σταθερός υποστηρικτής της προστασίας του άμαχου πληθυσμού. Υποστήριξε περαιτέρω ότι με γνώμονα αυτή τη βασική αρχή καθώς και τις κοινές ανθρωπιστικές αξίες που μοιράζονται τα κράτη μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας η Ρωσία δεν εμπόδισε την έγκριση αυτού του ψηφίσματος. Ταυτόχρονα η Ρωσία εξακολουθεί να είναι πεπεισμένη ότι ο πιο γρήγορος τρόπος για να εξασφαλιστεί μια διαρκής ασφάλεια για το λαό της Λιβύης και να επιτευχθεί μια μακροπρόθεσμη σταθεροποίηση της κατάστασης είναι η άμεση κατάπαυση του πυρός. Παρόμοια με τη ρωσική και η ινδική αιτιολόγηση, ασάφεια του εν λόγω ψηφίσματος σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις που θα επιφέρει στην περιοχή μία στρατιωτική παρέμβαση. Ο εκπρόσωπος της Ινδίας παραδέχτηκε ότι ανησυχεί για την κατάσταση στην Λιβύη, εξέφρασε όμως τη δυσαρέσκειά του καθώς υπήρχαν

λίγες αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση στην περιοχή⁴⁹. Η Κίνα με τη σειρά της υπερασπίστηκε τα ειρηνικά μέσα διακανονισμού, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, υποστηρίζοντας “πως είναι πάντα κατά της χρήσης βίας στις διεθνείς σχέσεις”⁵⁰. Ο κινέζος εκπρόσωπος Li Baodong υπενθύμισε ότι η χώρα δε χρησιμοποίησε το δικαίωμα της αρνησικυρίας (veto), που της δίνει η θέση της ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, λαμβάνοντας υπόψιν της τη σημασία των αιτημάτων του Αραβικού Συνδέσμου και της Αφρικανικής Ένωσης. Η Ν. Αφρική διαφέρει από τους ομολόγους καθώς ψηφίζει υπέρ της απόφασης. Δικαιολογεί την πράξη της αυτή δηλώνοντας την έντονη ανησυχία της για τη λιβυκή υπόθεση, καθώς επίσης και λόγω της δέσμευσης που έχει για εύρεση λύσης για την κρίση. Παρ’όλα αυτά η Ν. Αφρική είχε ξεκαθαρίσει την θέση της για τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Λιβύης.

3.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ:

Η Νότιος Αφρική δεν άργησε μολαταύτα, να αποδοκιμάσει έντονα τις αεροπορικές επιδρομές του ΝΑΤΟ. Τα BRICS άσκησαν κριτική στην παρέμβαση του ΝΑΤΟ στη Λιβύη με τη Βραζιλία, την Ινδία και τη Ν. Αφρική να εκφράζουν την αυξανόμενη ανησυχία τους για τις αρνητικές συνέπειες των βομβιστικών επιθέσεων στην περιοχή και τη Ρωσία και την Κίνα να απαιτούν την αυστηρή εφαρμογή των όρων του ψηφίσματος 1973. Στις 22 Μαρτίου, μόλις τρεις μέρες μετά την έναρξη των αεροπορικών επιδρομών, η Κίνα με την Ινδία και τη Ρωσία σύναψαν αίτημα για την κατάπαυση του πυρός υποστηρίζοντας πως οι συμμαχικές δυνάμεις υπερέβησαν την εντολή του ΟΗΕ θέτοντας σε κίνδυνο τους άμαχους πληθυσμούς στη Λιβύη⁵¹. Πιο έντονη και η κριτική της Βραζιλίας καθώς η παρέμβαση παρατάθηκε, η Βραζιλία ισχυρίστηκε ότι υπάρχει η αντίληψη ότι η έννοια του Responsibility to Protect θα μπορούσε να καταστρατηγηθεί για άλλους σκοπούς εκτός από την προστασία των αμάχων, όπως η αλλαγή του καθεστώτος. Οι κυβερνήσεις των BRICS διατύπωσαν έντονα την άποψη ότι το ΝΑΤΟ δεν λειτουργούσε πλέον ως αμυντική ασπίδα για τον άμαχο πληθυσμό που βρισκόταν σε κίνδυνο, αλλά λειτουργούσε με απώτερο σκοπό

---

⁴⁹: « Global Responsibility to Protect, Volume 6, Issue 1», Oliver Stuenkel.

⁵⁰ : «Libya and the Responsibility to Protect: The Exception and the Norm», Bellamy.

⁵¹ : «The Libyan War», O’Brien and Sinclair.

την αλλαγή και ανατροπή του υπάρχοντος καθεστώτος στην περιοχή⁵². Σύμφωνα με τα κράτη BRICS το NATO εκμεταλλεύτηκε την καλή πίστη των αναδυόμενων δυνάμεων και μετέτρεψε το ψήφισμα 1973 του Συμβουλίου Ασφαλείας σε εντολή για απομάκρυνση του Muamer el Gadafi από την εξουσία. Μετά το θάνατο του Gadafi ο υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας Sergey Lavrov, κατηγόρησε το NATO ότι έχει ξεπεράσει την εντολή του ΟΗΕ να προστατεύει τους πολίτες με την επίθεση ενάντια στον Gadafi, μία ανησυχία που αποτελεί κοινό έδαφος μεταξύ των ιθυνόντων χωρών BRICS⁵³. Όταν η Ουάσινγκτον χαρακτήρισε το επεισόδιο της Λιβύης ως επιτυχημένο μοντέλο ανθρωπιστικής παρέμβασης τα BRICS έσπευσαν να το χαρακτηρίσουν ως ένα επικίνδυνο προηγούμενο που δεν πρέπει να επαναληφθεί σε μελλοντικές περιπτώσεις.

3.6 ΚΟΙΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΣΑΝΓΥΑ:

Ένα μήνα αργότερα κατά την 3^η Σύνοδο Κορυφής των ηγετών των κρατών –μελών των BRICS στη Σανγκά της Κίνας ανακοινώθηκε κοινή δήλωση του συνασπισμού αναφορικά με τις αραβικές εξεγέρσεις. Τον Απρίλιο του 2011, πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος των κρατών εν μέσω των εξεγέρσεων στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική , μόλις ένα μήνα μετά την έγκριση του αμφιλεγόμενου ψηφίσματος 1973 για τη Λιβύη, που πυροδότησε τη στρατιωτική επέμβαση του NATO στη χώρα. Η δήλωση της Σανγκά απευθύνεται άμεσα σε όλα αυτά τα θέματα. Στην παράγραφο που αφορά την ειρήνη και τη διεθνή ασφάλεια οι χώρες BRICS έδειξαν την ανησυχία τους και εξέφρασαν την επιθυμία να επέλθει ειρήνη στις πληγείσες περιοχές ώστε να αποκατασταθεί η σταθερότητα , η ευημερία και η πρόοδος που με τη σειρά τους οδηγούν στην αποκατάσταση της θέσης των χωρών αυτών στον σύγχρονο κόσμο σύμφωνα με τις προσδοκίες των λαών τους . Το ίδιο στοιχείο αναφέρει επίσης ότι η χρήση βίας πρέπει να αποφεύγεται καθώς και ότι η ανεξαρτησία, η κυριαρχία , η ενότητα και η εδαφική ακεραιότητα των χωρών πρέπει να γίνεται σεβαστή⁵⁴. Αντιμετωπίζοντας ειδικά τη Λιβύη εξέφρασαν την επιθυμία για βελτίωση της συνεργασίας με το Συμβούλιο Ασφαλείας, τονίζοντας παράλληλα τη σημασία που έχουν όλα τα μέρη που παίρνουν μέρος στη σύγκρουση σε μία συμμετοχή σε διάλογο

---

⁵² : «Emergent Powers: India, Brazil, South Africa and the Responsibility to Protect», Simon Adams.

⁵³ : «The International Role in Libya's Transition», Emily O'Brien and Andrew Sinclair.

⁵⁴ : «Sanya Declaration (2011)», Ministry of Foreign Relations

μεταξύ αυτών και του ΟΗΕ αλλά και των υπόλοιπων αρμόδιων διεθνών οργανισμών. Επιπρόσθετα στη Σύνοδο Κορυφής τα BRICS αναγνώρισαν τη νομιμότητα των λαϊκών απαιτήσεων για πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα στον αραβικό κόσμο. Υπερασπίστηκαν τον εθνικό διάλογο χαρακτηρίζοντας τον ως το καταλληλότερο μέσο για την επίλυση της κρίσης στη Λιβύη. Τα κράτη BRICS επανέλαβαν την ανάγκη για ειρηνική διευθέτηση, απορρίπτοντας τη χρήση βίας από όλα τα μέρη. Χαρακτήρισαν απαράδεκτες τις διεθνείς λύσεις που βασίζονται σε ξένη επέμβαση. Η κοινή δήλωση τόνισε επιπλέον το σημαντικό ρόλο του Συμβουλίου Ασφαλείας αναφορικά με τη λιβυκή εξέγερση χωρίς όμως να υποτιμάται ο ρόλος των υπόλοιπων διεθνών θεσμών, όπως του Αραβικού Συνδέσμου ή της Αφρικανικής Ένωσης.

3.7 ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε:

Οι δηλώσεις και η στήριξη των κρατών BRICS στο λιβυκό πληθυσμό συνεχίστηκαν και παρουσιάστηκαν κατά τις ομιλίες των ηγετών των χωρών αυτών στην 66^η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2011. Στην εναρκτήρια ομιλία η Πρόεδρος της Βραζιλίας Dilma Rousseff, τόνισε την υποστήριξη της Βραζιλίας στα κινήματα που επιδιώκουν την ελευθερία, η οποία αποτελεί παγκόσμιο ιδεώδες. Απευθυνόμενη στο NATO και στην επέμβασή του στη Λιβύη αποδοκίμασε τη χρήση βίας υπογραμμίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η επέμβαση αυτή, υποστηρίζοντας ότι η χρήση της ισχύς πρέπει να είναι η τελευταία λύση. Ο υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας καταδίκασε με τη σειρά του τη χρήση στρατιωτικής δύναμης από το NATO δηλώνοντας ότι η προσπάθεια να ξεπεράσουν την εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι απαράδεκτη. Ο υπουργός Sergey Lavron απαίτησε κλείνοντας την ομιλία του το τέλος της ζώνης μη πτήσεων στη χώρα της Λιβύης. Ακολουθώντας τη Βραζιλία και τη Ρωσία, ο ινδός Πρωθυπουργός Manmohan Singh υποστήριξε την άποψη ότι με διεθνείς δράσεις θα αντιμετωπιστεί η κρίση, υπενθυμίζοντας τις αρχές που πρέπει τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί να σέβονται και δεν είναι άλλες από το σεβασμό της ενότητας, της εδαφικής ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας. Η Κίνα επίσης υπερασπίστηκε την αρχή της μη παρέμβασης, τόνισε την ανάγκη για ευρύ πολιτικό διάλογο με την καθολική συμμετοχή όλων των μερών της σύγκρουσης στην περιοχή για την ταχεία ανασυγκρότηση μετά το τέλος της σύγκρουσης. Ο υπουργός εξωτερικών της Κίνας Yang Jiechi αναφορικά με τη Λιβύη αναγνώρισε τον καταλυτικό ρόλο του ΟΗΕ για την ανασυγκρότηση μετά το τέλος της σύγκρουσης, υποστηρίζοντας μια ειρηνευτική

επιχείρηση για τη Λιβύη. Τέλος ο Πρόεδρος της Νοτίου Αφρικής Jacob Zuma ακολούθησε την ίδια κατεύθυνση με τα υπόλοιπα κράτη BRICS , εκφράζοντας την απογοήτευσή του για την αναποτελεσματικότητα των Ηνωμένων Εθνών καθώς ευνοούν στρατιωτικά μέσα αντί των ειρηνευτικών στην περίπτωση της Λιβύης⁵⁵.

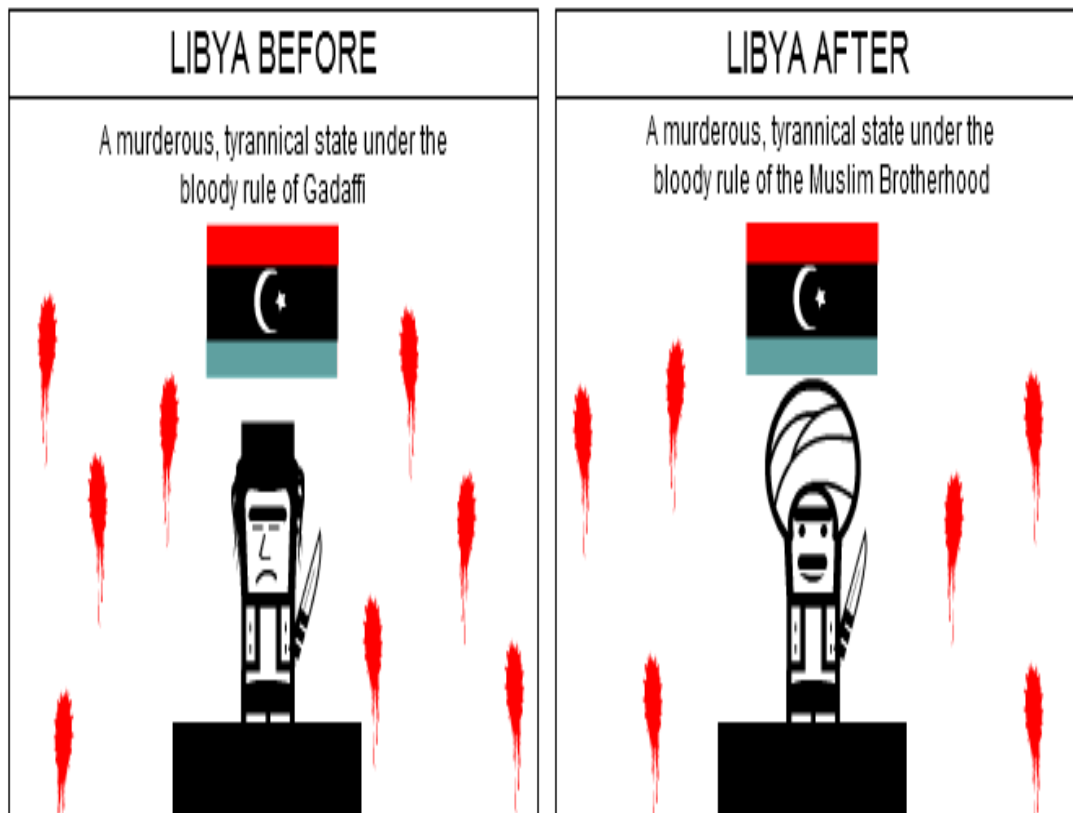
Έχοντας ως βασικό άξονα τις θέσεις των χωρών τόσο σε ατομικό όσο σε επίπεδο κοινών δηλώσεων μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με τα κράτη BRICS. Αρχικά πρέπει να αναφερθεί πως υπήρξε μια μικρή απόκλιση της Νοτίου Αφρικής κατά την ψήφιση της απόφασης υπ' αριθμόν 1973, παρ' όλα αυτά η ίδια η χώρα δεν δίστασε να καταδικάσει την απόφαση και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ψήφισή της. Τα BRICS μολαταύτα απέδειξαν πως μοιράζονται μία κοινή δέσμευση σχετικά με την αρχή της μη παρέμβασης στις αραβικές εξεγέρσεις (συγκεκριμένα στην περίπτωση της Λιβύης) , έδειξαν την επιθυμία για επίτευξη ειρηνικής διευθέτησης καθώς και σεβασμό της κυριαρχίας. Μέσα από τις εκάστοτε δηλώσεις τους εξέφρασαν την έντονη ανησυχία για τον κίνδυνο της ζωής του άμαχου πληθυσμού της Λιβύης καθώς και των αλλοδαπών που κατοικούν σε αυτή, δεν έκρυψαν την ανησυχία τους σχετικά με τα προβλήματα που θα επιφέρει η επέμβαση του NATO στην περιοχή αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα εξομαλυνθεί η κατάσταση μετά τη σύγκρουση ώστε η χώρα να βρει ξανά τους κανονικούς της ρυθμούς.

---

⁵⁵ : «Statement by President Jacob Zuma to the General Debate of the 66th Session of the UN General Assembly», General Assembly, 21 set 2011

Εικόνα 7.

Η κατάσταση στη Λιβύη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ:4 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ BRICS ΣΤΗ ΣΥΡΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ:

Η χώρα πέρασε από πολλούς κατακτητές, τον 4^ο αιώνα π.Χ την κατέλαβε ο Μ. Αλέξανδρος, έπειτα (64 π.Χ) η εξουσία περιήλθε στα χέρια των Ρωμαίων, ακολούθησαν Βυζαντινοί, Πέρσες, Σελτζούκοι και Οθωμανοί. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Συρία πέρασε στα χέρια της Γαλλίας, το 1946 ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος. Ακολούθησε μια περίοδος όπου η χώρα παρουσίασε έντονη πολιτική αστάθεια, αλλά η κατάσταση ομαλοποιήθηκε ως ένα σημείο με την άνοδο στην εξουσία του μπααθικού κόμματος. Το 1970 ο Hafez al-Assad κατέλαβε την εξουσία με πραξικόπημα , για να σταθεροποιήσει και να νομιμοποιήσει το καθεστώς του, διόρισε συγγενείς και φίλους σε ανώτατες κυβερνητικές θέσεις, ίδρυσε Κοινοβούλιο και ενέκρινε το νέο Σύνταγμα, το οποίο του παραχωρούσε πολιτικές και στρατιωτικές αρμοδιότητες , εγκαθίδρυσε εν ολίγοις ένα αυταρχικό καθεστώς⁵⁶. Όταν ο Hafez al-Assad πέθανε τον Ιούνιο του 2000, την εξουσία στη Συρία ανέλαβε ο δευτερότοκος υιός του Bashar Al-Assad. Από το Μάρτιο του 2011, εκδηλώθηκαν οι πρώτες διαμαρτυρίες κατά της δικτατορίας του Bashar Al-Assad με αναφορές για βίαιη αντίδραση από την πλευρά της συριακής κυβέρνησης, όπως ακριβώς στην περίπτωση της Λιβύης. Άμεση ήταν η παρέμβαση από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς που απαίτησαν την διερεύνηση για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Συρία, ενώ ταυτόχρονα η συριακή κυβέρνηση δέχτηκε πιέσεις από πολιτικά φόρουμ. Παρά τις έντονες πιέσεις που δέχτηκε η κυβέρνηση της Συρίας το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών δεν ενέκρινε κανένα ψήφισμα που να περιλαμβάνει μέτρα ενάντια του συριακού καθεστώτος εν αντιθέσει με την περίπτωση της Λιβύης. Επί του παρόντος , η κυβέρνηση του Bashar Al-Assad παραμένει στην εξουσία.

Στην περίπτωση της Συρίας παρατηρούμε μια πιο έντονη και ενεργή στάση των κρατών BRICS πράγμα που εκδηλώνεται μέσα από τις κοινές δηλώσεις τους .

---

⁵⁶ : « Οι Άραβες στην νεότερη και σύγχρονη εποχή- Ιστορία και κοινωνία», Γ. Σακκάς, εκδόσεις Πατάκη.

4.2 ΣΤΑΣΗ BRICS ΣΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:

Στις 4 Οκτωβρίου του 2011 τα κράτη BRICS ακολουθούν μία κοινή στάση απέναντι στο ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας αναφορικά με το συριακό ζήτημα. Η θέση των BRICS είναι πιο εμφανής καθώς η Ρωσία και η Κίνα χρησιμοποιούν το δικαίωμα αρνησικυρίας, ασκούν δηλαδή veto, στο ευρωπαϊκό ψήφισμα με τα υπόλοιπα BRICS να απέχουν και αυτά με τη σειρά τους από την ψηφοφορία. Ο ρώσος εκπρόσωπος έκανε αναφορά στις προσπάθειες των χωρών BRICS να αναπτύξουν ένα παράλληλο σχέδιο κατακρίνοντας το παρόν ψήφισμα καθώς ήταν γραμμένο βασιζόμενο στη φιλοσοφία σύγκρουσης. Αναφέρθηκε επίσης στο βίαιο τρόπο που πραγματοποιήθηκε η παρέμβαση στη Λιβύη, εκφράζοντας την απροθυμία να ψηφίσει υπέρ σε οποιοδήποτε μέτρο του Συμβουλίου Ασφαλείας που θα οδηγούσε σε ξένη παρέμβαση, πράγμα που ανέφερε και ο ίδιος ο ρώσος υπουργός εξωτερικών Sergey Lavrov σε μια διάσκεψη με το βραζιλιάνο ομόλογό του Antonio Patriota. Άποψη την οποία υιοθετούν και ενστερνίζονται και τα υπόλοιπα κράτη BRICS. Η Ινδία και η Νότιος Αφρική με τη σειρά τους ευθυγραμμίστηκαν με τις παρούσες δηλώσεις. Ο κινέζος εκπρόσωπος περιορίστηκε στο να υποστηρίξει ότι υπό τις παρούσες συνθήκες οι κυρώσεις ή η απειλή αυτών δε θα βοηθήσουν ώστε να επιλυθεί η κατάσταση στη Συρία. Η Βραζιλία εξήγησε την αποχή της ως διαμαρτυρία στη στάση και τη διαίρεση μεταξύ των πέντε μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, καταδίκασε απερίφραστα τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εξέφρασε την αλληλεγγύη της ως προς τις προσδοκίες που εκφράζουν οι πολίτες της Συρίας για μεγαλύτερη πολιτική συμμετοχή, οικονομικές ευκαιρίες, ελευθερία και αξιοπρέπεια (Maria Luiza Viotti, πρέσβης της Βραζιλίας στα Ηνωμένα Έθνη). Η Βραζιλία παρ'όλα αυτά επέλεξε να μην ψηφίσει υπέρ της ευρωπαϊκής αυτής πρωτοβουλίας για την καταδίκη των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο ινδός εκπρόσωπος Singh Puri ισχυρίστηκε ότι το ψήφισμα αυτό δεν καταδίκασε τη βία που διαπράχθηκε και από τη συριακή αντιπολίτευση, ούτε καλεί την αντιπολίτευση να αναστείλει τη βία και να συνεργαστεί με τις συριακές αρχές για να επιλυθούν τα παράπονά τους μέσω μιας ειρηνικής πολιτικής διαδικασίας. Ο πρέσβης της Νοτίου Αφρικής στα Ηνωμένα Έθνη Baso Sangqu, τόνισε ότι η λύση είναι αντίθετη ως προς ότι εφαρμόστηκε στη Λιβύη δηλαδή μη στρατιωτική παρέμβαση⁵⁷.

⁵⁷ : «Emergent Powers: India, Brazil, South Africa and the Responsibility to Protect», Adams.

4.3 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ BRICS ΚΑΤΑ ΤΗΝ 4^Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΟΡΥΦΗΣ:

Η Τέταρτη Διάσκεψη Κορυφής των κρατών BRICS πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαρτίου του 2012 στο Νέο Δελχί και εκδόθηκε μετά την κλιμάκωση των εντάσεων στη Συρία⁵⁸. Κατά τη Διάσκεψη αυτή παρουσιάστηκε το σχέδιο δράσης των BRICS στο οποίο αναφέρονται τρία σημεία αναφορικά με τη Συρία. Αρχικά, κάλεσε τη διεθνή κοινότητα να αντιμετωπίσει την κρίση μέσω ειρηνευτικών μέσων που ενθαρρύνουν εθνικούς διαλόγους οι οποίοι αντικατοπτρίζουν τις προσδοκίες της συριακής κοινωνίας και σέβονται τη συριακή ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία. Έπειτα, ο συνασπισμός εξέφρασε την ικανοποίησή του για τις προσπάθειες του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού του Kofi Annan ως ειδικού απεσταλμένου για τη συριακή κρίση. Τρίτον, η διακήρυξη ενθάρρυνε τη συριακή κυβέρνηση μαζί με όλα τα τμήματα της συριακής κοινωνίας να ξεκινήσουν έναν ολοκληρωμένο πολιτικό διάλογο για την επίλυση της κρίσης. Η δήλωση αναγνωρίζει τον ΟΗΕ και τον Αραβικό Σύνδεσμο, ως τους πιο νόμιμους εξωτερικούς παράγοντες στην αντιμετώπιση της κρίσης⁵⁹. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διακήρυξη του Νέου Δελχί δεν έκανε καμία αναφορά στις προσπάθειες διαμεσολάβησης που έγιναν εκτός του ΟΗΕ και του Αραβικού Συνδέσμου, όπως των χωρών IBSA⁶⁰ (Δαμασκός, 10 Αυγούστου 2011), όταν μια αντιπροσωπεία υπουργών Εξωτερικών από τις τρεις χώρες συναντήθηκε με τον Assad. Ο πρόεδρος της Συρίας διαβεβαίωσε την αντιπροσωπεία ότι έχει αναλάβει τη δέσμευση να ξεκινήσει μια διαδικασία μεταρρυθμίσεων σε συνδυασμό με αναθεώρηση του συντάγματος το οποίο θα ολοκληρωνόταν μέχρι τον Μάρτιο του 2012⁶¹. Η απουσία μνείας από την πλευρά των BRICS μπορεί να ερμηνευθεί, λόγω αποτυχίας υλοποίησης των προαναφερθέντων, άρα αποτυχία διαμεσολάβησης, καθώς επίσης και από το γεγονός ότι η πρωτοβουλία αυτή αναλήφθηκε από άλλο οργανισμό ο οποίος θα μπορούσε να αποτελεί υποσύνολο των BRICS. Τέλος η μη αναφορά υπογράμμισε και τη στάση των BRICS, ότι σε εκείνο το σημείο οι καθιερωμένες παγκόσμιες και περιφερειακές οργανώσεις είναι αυτές που αποτελούν το πιο νόμιμο πεδίο το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει, σε αντίθεση με την Λιβύη, τη συριακή κρίση με επιτυχία.

⁵⁸ : «Fourth BRICS Summit: Delhi Declaration», New Delhi, March 29, 2012.

⁵⁹ : «Rising Powers and International Security: the BRICS and the Syrian Conflict», Adriana Erthal Abdenur, Rising Powers in Global Governance.

⁶⁰ : IBSA: Ινδία, Βραζιλία, Νότιος Αφρική. Είναι μια διεθνής τριμερής ομάδα με σκοπό την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ αυτών των χωρών.

⁶¹ : «Assad admits to “some mistakes” before IBSA delegation», Dikshit 2011.

Αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως μια συντηρητική προοπτική από την πλευρά των BRICS καθώς ένα από τα κίνητρα πίσω από την ίδρυσή τους δεν είναι άλλο από τη φιλοδοξία μετασχηματισμού της παγκόσμιας διακυβέρνησης.

4.4 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ASSAD, Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΝΤΟΝΗ ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ:

Τα BRICS στην Πέμπτη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο Ντέρμπαν της Νοτίου Αφρικής, στις 27 Μαρτίου του 2013 άρχισαν να συζητούν εκτενέστερα τη συριακή κρίση⁶². Ο Bashar Al-Assad ήταν απομονωμένος στη διεθνή σκηνή και η νομιμότητα της κυβέρνησής του δέχτηκε έντονη αμφισβήτηση από τη διεθνή κοινότητα. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα απομόνωσης και αμφισβήτησης είναι και η Σύνοδος Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου στην Ντόχα του Κατάρ (από τις 21-27 Μαρτίου 2013)⁶³, κατά τη οποία την έδρα της Συρίας δεν κατείχε ο Πρόεδρος της χώρας, αλλά η χώρα εκπροσωπήθηκε από τον Moaz al-Khatib, αρχηγό του αντιπολιτευτικού συνασπισμού, τον Εθνικό Συνασπισμό. Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέστειλε τη συμμετοχή της Συρίας. Λόγω της έντονης αυτής απομόνωσης ο Bashar Al-Assad έστειλε επιστολή στα κράτη BRICS, κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής, ζητώντας βοήθεια για να σταματήσει η συριακή σύγκρουση και να προστατευθεί η εδαφική ακεραιότητα της χώρας ενάντια σε ομάδες τις οποίες χαρακτήρισε τρομοκρατικές, δηλώνοντας πως η ξένη παρέμβαση στην περιοχή (όπως αυτή στη Λιβύη) αντιβαίνει με τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ. Χαρακτηριστικά αναφέρει “Εσείς, με όλο το πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό βάρος που διαθέτετε, επιδιώκετε να εδραιώσετε την ειρήνη, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη στον σημερινό ταραγμένο κόσμο, καλείστε να ασκήσετε κάθε δυνατή προσπάθεια για να τερματιστούν τα δεινά του συριακού λαού. Είστε μια δίκαιη δύναμη που επιδιώκει να διαδώσει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη συνεργασία μεταξύ των χωρών μακριά από την ηγεμονία, τις προσταγές και την καταπίεση που κράτησαν για δεκαετίες εις βάρος του λαού και του έθνους μας”⁶⁴. Βλέποντας τον εαυτό του απομονωμένο στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ο Bashar Al-Assad στρέφεται προς ένα συνασπισμό ο οποίος έχει

---

⁶² : «BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialization», Fifth BRICS Summit Durban: 27 March 2013.

⁶³ : «24th Arab Summit Issues Doha Declaration», Arab League.

⁶⁴ : «Syria’s Assad Seeks Help from BRICS Countries’», Gladstone, R & Droubi, The New York Times.

παρουσιαστεί αν όχι επαναστατικός, με την έννοια ότι προσπαθεί να δώσει ένα τέλος στην παρούσα διεθνή τάξη, τότε τουλάχιστον ως μία ομάδα που είναι πρόθυμη να αμφισβητήσει τους κανόνες αποσκοπώντας σε μία ουσιαστική μεταρρύθμιση των βασικών θεσμών. Ο συνασπισμός δεν εξέδωσε καμία ανοιχτή απάντηση στο μήνυμα του Προέδρου της Συρίας κατά τη διακήρυξη εκείνου του έτους . Τα κράτη BRICS αρκέστηκαν μόνο στο να καταδικάσουν τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς και ανθρωπιστικού δικαίου που απορρέουν από την κλιμάκωση της βίας, χωρίς όμως να κατονομάζουν συγκεκριμένες ομάδες. Αντ' αυτού, τα BRICS έκαναν άλλη μια φορά αναφορά στο συριακό θέμα στον ΟΗΕ, εκφράζοντας την πεποίθηση ότι για να επέλθει επίλυση του συριακού ζητήματος πρέπει να περιοριστεί η στρατιωτικοποίηση της σύγκρουσης, ενώ ζήτησαν για ακόμη μια φορά σεβασμό της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας. Αυτή η στάση μπορεί να γίνει κατανοητή ως ένα έμμεσο μήνυμα προσανατολισμένο ειδικά προς τις ΗΠΑ και το NATO, όπου τα BRICS είχαν προηγουμένως κατακρίνει λόγω της διεξαγωγής μονομερών στρατιωτικών παρεμβάσεων που παραβίαζαν την εθνική κυριαρχία και είχαν καταστροφικά αποτελέσματα. Η διακήρυξη του Ντέρμπαν εξέτασε και την ανθρωπιστική κρίση που συνδέεται με την εντεινόμενη σύγκρουση. Το έγγραφο αυτό καλεί όλα τα μέρη του συνασπισμού να επιτρέψουν και να διευκολύνουν την ασφαλή και απρόσκοπτη πρόσβαση σε ανθρωπιστικές οργανώσεις, καθώς και να εξασφαλίσουν την ασφάλεια των ατόμων που δρουν ανθρωπιστικά. Παρά τη μεγάλη αυτή προσπάθεια των κρατών BRICS ορισμένοι παρατηρητές έσπευσαν να καλέσουν τον συνασπισμό να είναι πιο ενεργός και να αναλάβει πιο έντονη δράση αναφορικά με την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης στη Συρία. Υποστήριξαν πως τα BRICS πρέπει να πιέσουν περισσότερο και μέσω της δικής τους επιρροής να ενισχυθούν οι διασυννοριακές πράξεις βοήθειας του ΟΗΕ εντός της Συρίας. Παράλληλα με τη Σύνοδο Κορυφής του Ντέρμπαν και εκτός των ορίων του συνασπισμού, υπήρχε μια αυξανόμενη γεωπολιτική ένταση η οποία βρισκόταν υπό εξέλιξη. Συγκεκριμένα η ρωσική κυβέρνηση ανησυχούσε καθώς θεωρούσε πως ο τύπος διακυβέρνησης που θα αντικαθιστούσε το καθεστώς του Bashar Al-Assad στη Συρία, μέσα από την παρέμβαση του Αραβικού Συνδέσμου και του ΟΗΕ, θα ήταν εχθρικό ως προς τη Ρωσία αποσκοπώντας στην εξασθένιση της ρωσικής επιρροής στην περιοχή. Η Μόσχα συνέχισε επίσης να δηλώνει την ανησυχία της για δυτική παρέμβαση στη

Συρία, αφού νωρίτερα το ίδιο έτος η κυβέρνηση Obama είχε εξετάσει την έναρξη αεροπορικών επιθέσεων εναντίων του συριακού καθεστώτος αφού πρώτα ο Assad έκανε χρήση χημικών όπλων. Η αεροπορική αυτή επίθεση δεν πραγματοποιήθηκε όχι μόνο λόγω της αντίθεσης του Κογκρέσου σε μια τέτοια ενέργεια, αλλά και της αβεβαιότητας της έκβασης αυτής. Παρά την μη πραγματοποίηση της επίθεσης αυτής ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός μεταξύ Μόσχας-Ουάσιγκτον εξακολούθησε να κλιμακώνεται. Πράγμα που εξηγεί πως παρά την κοινή γραμμή αντιμετώπισης του βίαιου εξτρεμισμού στη Συρία, οι δύο πλευρές είχαν μεγάλη δυσκολία να συνεργαστούν για την επίλυσή του. Αυτή η εντεινόμενη αντιπαλότητα συνέπεσε με την έντονη παρουσία της τρομοκρατίας στη Συρία, καθώς η ομάδα που ονομάζεται ISIS ανακηρύχθηκε σε χαλιφάτο το οποίο επεκτείνει τον εδαφικό του έλεγχο σε μέρη της Συρίας αλλά και του Ιράκ. Λόγω της αυξανόμενης αυτής εξουσίας των τρομοκρατικών ομάδων οι δηλώσεις των κρατών BRICS υποστηρίζουν πως πρέπει πρωτίστως να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία αφού μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσει να δοθεί τέλος στη συριακή διαμάχη.

4.5 Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΦΟΡΤΑΛΕΖΑ:

Στην Έκτη Σύνοδο Κορυφής των χωρών BRICS η οποία έλαβε χώρα στην πόλη Φορταλέζα της Βραζιλίας στις 15 Ιουλίου του 2014, η προσοχή του συνασπισμού επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική συνεργασία και πιο συγκεκριμένα στην έναρξη της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας(New Development Bank) ⁶⁵. Η Διακήρυξη της Φορταλέζα υπογράμμισε την ανησυχία του συνασπισμού για την επιδείνωση της ανθρωπιστικής κατάστασης. Τα κράτη BRICS επανέλαβαν ότι δεν υπάρχει στρατιωτική λύση στη συριακή σύγκρουση, τονίζοντας την ανάγκη να αποφευχθεί η περαιτέρω στρατιωτικοποίηση και η αναγκαιότητα να επέλθει μια πολιτική λύση διαμέσου του εθνικού διαλόγου και της συμφιλίωσης. Τα BRICS επιδιώκουν να διαχωρίσουν τα ανθρωπιστικά ζητήματα από τη στρατιωτική επέμβαση, καθώς θεωρούσαν πως οι δυτικές δυνάμεις βασίστηκαν στα ανθρωπιστικά ζητήματα τα οποία χρησιμοποίησαν στο παρελθόν για να δικαιολογήσουν την παρέμβαση σε τρίτα κράτη στοχεύοντας στην αλλαγή πολιτεύματος. Αυτή τη φορά τα BRICS έκαναν μια πιο συγκεκριμένη έκκληση για πλήρη κατάπαυση του πυρός ζητώντας μάλιστα από τα εμπλεκόμενα μέρη να διευκολύνουν την άμεση και ασφαλή πρόσβαση ανθρωπιστικών οργανώσεων και οργανισμών σύμφωνα με την απόφαση

---

⁶⁵ : «Sixth BRICS Summit – Fortaleza Declaration», BRICS Ministry of External Relations.

2139 του Συμβουλίου Ασφαλείας την Ηνωμένων Εθνών⁶⁶. Αυτή είναι η πρώτη αναφορά στις δηλώσεις ενός πιο συγκεκριμένου μηχανισμού που θα μπορούσε να οδηγήσει προς μια πολιτική λύση για τη Συρία και αντικατοπτρίζει ορισμένες από τις ιδέες που προέκυψαν μέσω συνομιλιών των κρατών-μελών στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Κατά την ίδια περίοδο, μια ερευνητική ομάδα που είχε οριστεί από τον ΟΗΕ επιβεβαίωσε τη χρήση χημικών όπλων στα προάστια της Δαμασκού και του Χαλεπίου μεταξύ άλλων περιοχών. Το Σεπτέμβριο του 2013 το καθεστώς του Bashar Al-Assad είχε πειστεί να συμφωνήσει να παραιτηθεί από την κατοχή χημικών όπλων υπό την καθοδήγηση του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Οργανισμού για την Καταγραφή Χημικών Όπλων ακολουθώντας την απόφαση 2118 του Συμβουλίου Ασφαλείας⁶⁷. Τα BRICS συνέχισαν να υποστηρίζουν και άλλες προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών για τη διαμεσολάβηση της συριακής σύγκρουσης συμπεριλαμβανομένου του Staffan de Mistura⁶⁸ ως ειδικού απεσταλμένου του ΟΗΕ στη Συρία, προκειμένου να συμβάλει στο συντονισμό των προσπαθειών για τη δημιουργία διαύλων διαλόγου για όλες τις συριακές ομάδες. Ωστόσο, και στη δήλωση της Φορταλέζα, ο επίσημος λόγος των BRICS άρχισε να δίνει ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην τρομοκρατία ως μια σημαντική πτυχή της συριακής σύγκρουσης. Ο όρος της τρομοκρατίας αρχίζει να εμφανίζεται στις δηλώσεις των BRICS. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση κατά τη Διάσκεψη, στην οποία καταδικάζουν τη τρομοκρατία σε όλες τις μορφές της και τις εκφάνσεις της, οπουδήποτε και αν συμβαίνει. Εξέφρασαν παράλληλα την ανησυχία για τη συνεχιζόμενη απειλή της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού στη Συρία, καλώντας μάλιστα όλα τα κόμματα της χώρας να δεσμευτούν και να τερματίσουν τις τρομοκρατικές πράξεις που διαπράττουν(Αλ Κάιντα, θυγατρικές και άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις)⁶⁹. Η Βραζιλία και η Νότιος Αφρική, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα τρία κράτη BRICS ήταν πιο επικριτικά και απόμακρα αναφορικά με την τρομοκρατία, πιθανότατα διότι δεν

---

⁶⁶ : «Security Council Unanimously Adopts Resolution 2139 (2014) to Ease Aid Delivery to Syrians, Provide Relief from ‘Chilling Darkness», SC/11292 22 February 2014.

⁶⁷ : « Resolution 2118 Adopted by the Security Council at its 7038th meeting, on 27 September 2013», S/RES/2118.

⁶⁸ : Staffan de Mistura: πρόκειται για έναν ιταλό-σουηδό διπλωμάτη και πρώην μέλος της ιταλικής κυβέρνησης, με 40ετή καριέρα σε διάφορους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών ο οποίος ανέλαβε ως ειδικός απεσταλμένος των Ηνωμένων Εθνών για την κρίση στη Συρία.

⁶⁹ : Η προσοχή που δόθηκε στην ιδέα της τρομοκρατίας δεν προκαλεί έκπληξη, δεδομένου ότι τρία από τα BRICS (Ρωσία-Ινδία-Κίνα) αντιμετωπίζουν τον βίαιο εξτρεμισμό που αποτελεί και μία από τις κυριότερες απειλές στο εσωτερικό τους.

αντιμετωπίζουν παρεμφερή προβλήματα στο εσωτερικό τους. Ένας ακόμη παράγοντας λόγω του οποίου παρουσιάζεται αυτή η μικρή απόκλιση μεταξύ των πέντε χωρών μπορεί επίσης να αποδοθεί στο γεγονός ότι η Κίνα, η Ρωσία και η Ινδία έχουν διατηρήσει πλήρη διπλωματικούς δεσμούς με τη συριακή κυβέρνηση διατηρώντας και τις πρεσβείες τους στη Δαμασκό. Η Βραζιλία και η Ν. Αφρική από την άλλη έχουν διατηρήσει διμερείς σχέσεις με το καθεστώς του Assad αλλά σε χαμηλότερο επίπεδο, αφού η Βραζιλία διατηρεί μόνο ένα προξενείο, μετά την απομάκρυνση των διπλωματών της από τη Βηρυτό και η Ν. Αφρική δεν έχει καμία αποστολή στη Δαμασκό. Παρά τη διαφοροποίησή αυτή δεν υπήρξε κάποια απόκλιση στις αποφάσεις που πάρθηκαν κατά τη Σύνοδο της Φορταλέζα⁷⁰. Η Διακήρυξη αναφέρεται επίσης στις προεδρικές εκλογές στη Συρία, που πραγματοποιήθηκαν στις 3 Ιουνίου του 2014, οι πρώτες εκλογές πολλών υποψηφίων που έλαβαν χώρα στη Συρία μετά από δεκαετίες από τότε που το Μπααθικό κόμμα κατέλαβε για πρώτη φορά την εξουσία με πραξικόπημα. Οι εκλογές είχαν καταγγελθεί από ομάδες της αντιπολίτευσης ως άδικες και υπήρξαν αναφορές, κυρίως από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης, για μπιρσοτάζ σε βάρος της συριακής αντιπολίτευσης καθώς και για μη πραγματοποίηση ψήφου σε πολλά σημεία της χώρας ιδίως στις περιοχές που βρίσκονται υπό τον έλεγχο ανταρτών και κουρδικής πολιτοφυλακής⁷¹. Αν και η Διακήρυξη της Φορταλέζα αναφέρει μόνο τις εκλογές, υιοθετώντας μια ουδέτερη στάση, οι χώρες BRICS ουσιαστικά αρνήθηκαν να ευθυγραμμιστούν με τις δυτικές δυνάμεις, οι οποίες καταδίκασαν την εκλογική διαδικασία που κατέληξε σε νίκη για τον Bashar Al-Assad.

4.6 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗ ΣΥΡΙΑ:

Η επόμενη κοινή δήλωση των κρατών BRICS εκδόθηκε στην Ούφα της Ρωσίας κατά την Έβδομη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στις 9 Ιουλίου του 2015, η οποία δημοσιεύθηκε λίγο καιρό πριν την έναρξη της ρωσικής στρατιωτικής παρέμβασης στον εμφύλιο πόλεμο της Συρίας. Η έμφαση στο ρόλο της τρομοκρατίας στη συριακή διαμάχη αντικατοπτρίζεται από τη Διακήρυξη της Συνόδου Κορυφής, στην οποία υπογραμμίστηκε η αυξανόμενη απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού που δεν στοχεύει μόνο στην περιοχή αλλά απειλεί και τον υπόλοιπο

⁷⁰ : «The Syrian Arab Republic», International Relations and Cooperation Department.

⁷¹ : «Assad's Win Is Assured, but Limits Are Exposed», Barnard, The New York Times.

κόσμο. Η δήλωση αυτή χαρακτηρίστηκε από καινοτομία σε σύγκριση με την προηγούμενη δήλωση των BRICS σχετικά με την τρομοκρατία, καθώς στη διακήρυξη της Ούφα ο συνασπισμός επικαλέστηκε συγκεκριμένα μέσα του ΟΗΕ, ζητώντας την αυστηρή εφαρμογή από τη διεθνή κοινότητα όλων των διατάξεων των ψηφισμάτων 2170,2178 και 2199 του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν στην καταστολή της χρηματοδότησης καθώς και άλλων μορφών υποστήριξης των τρομοκρατών, όπως επίσης και τη συμμόρφωση με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που αφορούν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας⁷². Καταδικάζει επίσης την κατάχρηση των ανθρωπιστικών δικαιωμάτων από τις εξτρεμιστικές ομάδες στη Συρία. Εκτός όμως από την υιοθέτηση του θέματος της τρομοκρατίας στις μεταξύ τους συζητήσεις, η διακήρυξη της Ούφα συνέδεσε την τρομοκρατία με τη γεωπολιτική, αναφέροντας τις επιπτώσεις της αστάθειας στη Συρία αλλά και στο Ιράκ που έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη των τρομοκρατικών δραστηριοτήτων στην περιοχή και όχι μόνο, ενώ παράλληλα προέτρεψε όλα τα μέρη να αντιμετωπίσουν την απειλή με συνεπή τρόπο. Όσον αφορά την ανθρωπιστική κρίση, τα BRICS εξέφρασαν εκ νέου την ανησυχία τους για την επιδείνωση της κατάστασης, αλλά αυτή τη φορά καταδίκασαν την πολιτικοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας στη Συρία, (αναφέρεται στη συζήτηση που εντατικοποιήθηκε την εποχή εκείνη γύρω από την παροχή βοήθειας σε πολιορκούμενες πόλεις της Συρίας και στην ταχεία επιδείνωση της κατάστασης στο Χαλέπι και την κλιμάκωση των κατηγοριών μεταξύ των ΗΠΑ και της Ρωσίας ότι ο άλλος πολιτικοποιούσε την ανθρωπιστική βοήθεια δημιουργώντας εμπόδια για την παροχή της βοήθειας αυτής). Κατά την Σύνοδο Κορυφής της Ούφα ο συνασπισμός για πρώτη φορά στηρίζει ανοιχτά τον πολιτικό ρόλο της Ρωσίας στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος. Τα κράτη BRICS αρχίζουν να επαινούν τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η Μόσχα εκτός των ορίων του ΟΗΕ, φιλοξενώντας δύο γύρους άτυπων συναντήσεων με συριακές ομάδες τον Ιανουάριο και το Μάρτιο του 2015. Λίγες εβδομάδες μετά τη δημοσίευση της διακήρυξης της Ούφα, η Ρωσία ανέλαβε άμεσο στρατιωτικό ρόλο στη Συρία. Η παρέμβαση αυτή ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2015, ύστερα από επίσημο αίτημα της συριακής κυβέρνησης για στρατιωτική βοήθεια κατά των ανταρτών και των

---

⁷² : «Rising Powers and International Security: the BRICS and the Syrian Conflict», Adriana Erthal Abdenur, *Rising Powers in Global Governance*.

τζιχαντιστών. Μετά την άδεια που δόθηκε στη Ρωσία από την κυβέρνηση του Bashar Al-Assad, η Μόσχα πραγματοποίησε αεροπορικές επιδρομές, οποίες ονομάστηκαν Daesh, όπως ο αρχικός στόχος. Οι επιθέσεις αφορούσαν κυρίως περιοχές της βορειοδυτικής Συρίας και επικεντρώνονταν σε στρατιωτικές ομάδες που αντιτίθεντο στη συριακή κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένου του Συριακού Εθνικού Συνασπισμού και της Daesh. Επιπλέον, οι ρωσικοί στρατιωτικοί σύμβουλοι και οι ειδικές δυνάμεις, οι Spetsnaz, απεστάλησαν στη Συρία μαζί με το ναυτικό και το πεζικό τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για να απελευθερώσουν ένα λιμάνι στην Ταρτούς και την περιοχή που περιβάλλει ένα αεροδρόμιο στη Λαττάκεια, καθώς και να βοηθήσει να καταληφθεί ο ιστορικός χώρος της Παλμύρας που κατείχε η Daesh⁷³.

Το φθινόπωρο του ίδιου έτους, κατά τη διάρκεια των συνομιλιών της Βιέννης⁷⁴ (Νοέμβριος 2015) δημιουργήθηκε μια ομάδα υποστήριξης της Συρίας (International Syria Support Group) επιφορτισμένη να βρει λύση στην κρίση, με τις ΗΠΑ και τη Ρωσία να κατέχουν από κοινού την προεδρία⁷⁵. Ενώ οι συνομιλίες στο εσωτερικό της Συρίας, με τη διαμεσολάβηση του Staffan de Mistura, έχουν σκοπό να φέρουν σε επαφή τα διάφορα συριακά αντιμαχόμενα μέρη, ο ISSG έγινε στην πραγματικότητα μια πλατφόρμα προσπαθειών για διαπραγματεύσεις μεταξύ των γεωπολιτικών φορέων του πολέμου. Πρέπει να σημειωθεί επιπρόσθετα ότι η Κίνα ήταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη του ISSG, ενώ η Βραζιλία, η Ινδία και η Νότιος Αφρική έμειναν έξω από την ομάδα αυτή (αυτό σηματοδοτεί μία αποστασιοποίηση μεταξύ των δύο χωρών BRICS που κατέχουν μόνιμες έδρες στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και των τριών που δεν κατέχουν). Τον Φεβρουάριο, η Ρωσία προκάλεσε βομβαρδισμό στο Χαλέπι, με πολλά θύματα, αναγκάζοντας μία μεγάλη μερίδα πολιτών να προσφύγει σε γειτονικές χώρες. Η ρωσική παρέμβαση αποτελεί σημαντικό γεωπολιτικό ορόσημο, καθώς αποτελεί την πρώτη φορά που η Ρωσία ξεκίνησε μια σημαντική στρατιωτική εισβολή πέρα από τα σύνορα της πρώην

---

⁷³ : Daesh: είναι ένα ακρωνύμιο για τη φράση «al-Dawla al-Islamiya al-Iraq al-Sham»- Islamic State of Iraq and the Levant (αναφέρεται ιστορικά σε μια μεγάλη περιοχή της Μέσης Ανατολής). Ουσιαστικά, είναι μια άλλη λέξη για τον ISIS, την οποία οι μαχητές του ISIS δεν προτιμούν.

⁷⁴ :Vienna talks: Οι ειρηνευτικές συνομιλίες της Βιέννης για τη Συρία, γνωστές ως συνομιλίες της Διεθνούς Ομάδας Στήριξης της Συρίας (ISSG), είναι διαπραγματεύσεις ξένων δυνάμεων που ξεκίνησαν στη Βιέννη σε επίπεδο υπουργών Εξωτερικών, για να επιλύσουν συγκρούσεις στη Συρία, μετά από ανεπιτυχείς προηγούμενες ειρηνευτικές πρωτοβουλίες της Συρίας. Συμμετείχαν 20 ισχυρές χώρες και διεθνείς οργανισμοί.

⁷⁵ : «Joint Statement of the United States and the Russian Federation, as Co-Chairs of the ISSG, on Cessation of Hostilities in Syria», U.S. Department of State. 22 February 2016.

Σοβιετικής Ένωσης από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η πρωτοβουλία της Μόσχας παρουσιάστηκε τόσο από τη ρωσική κυβέρνηση όσο και από τη συριακή σαν μια προσπάθεια που αποσκοπεί στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ο Πρόεδρος της Συρίας μάλιστα ευχαρίστησε προσωπικά τον ρώσο Πρόεδρο Putin κατά τη διάρκεια μιας επίσκεψής του στη Μόσχα. Η Κίνα από την άλλη δήλωσε ότι θα ενισχύσει τη Συρία, όχι μόνο παρέχοντάς της ανθρωπιστική βοήθεια, καθώς έχει επικοινωνήσει ήδη με τη Δαμασκό την ιδέα ενίσχυσης της διμερούς αμυντικής συνεργασίας μέσω της εκπαίδευσης συριακών στρατευμάτων, ώστε να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η στρατιωτική εκπαίδευση στη Συρία από κινέζους ανώτατους αξιωματούχους.

4.7 8^η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ:

Στην Όγδοη Σύνοδο Κορυφής των BRICS η οποία έλαβε χώρα στην πόλη Γκόα της Ινδίας, στις 16 Οκτωβρίου του 2016, η διακήρυξη του συνασπισμού θα αποτελέσει και την πρώτη επίσημη δήλωση των χωρών που θα εκδοθεί μετά την ανάληψη από τη Ρωσία άμεσου στρατιωτικού ρόλου στη συριακή διαμάχη⁷⁶. Κατά τις προετοιμασίες που οδήγησαν στη Σύνοδο Κορυφής ο συνασπισμός πραγματοποίησε συνάντηση μεταξύ των συμβούλων ασφαλείας των χωρών BRICS για να συμφωνήσουν από κοινού αναφορικά με την ατζέντα για τη Σύνοδο στη Γκόα. Σύμφωνα με τα ινδικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, εκτός από την εμβάθυνση των δεσμών άμυνας και στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των πέντε χωρών, η σύσκεψη αναμενόταν να επικεντρωθεί στην τρομοκρατία, στην κατάσταση της Συρίας και στις εξελίξεις που σχετίζονται με τη θάλασσα της Νότιας Κίνας. Η Ινδία συμπληρωματικά εξέφρασε την επιθυμία να δημιουργηθεί ένα κοινό μέτωπο από τα κράτη αυτά ενάντια της τρομοκρατίας χάρις στο οποίο θα εξαλειφθεί το Ισλαμικό Κράτος από τη Συρία⁷⁷. Ο συνασπισμός στερείται οποιουδήποτε μηχανισμού που θα μπορούσε να λειτουργήσει καταλυτικά ενάντια στον βίαιο εξτρεμισμό, οπότε οι αποφάσεις που απορρέουν από αυτές τις πρωτοβουλίες είναι πιθανό να παραμείνουν σε επίπεδο διαλόγου. Παρ'όλα αυτά, η ατζέντα της σύσκεψης των χωρών BRICS δείχνει ότι η συριακή διαμάχη έχει εισέλθει στις συζητήσεις BRICS σε διάφορα επίπεδα, από τον αρχηγό του κράτους έως την υπουργική διάσκεψη, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ατζέντας για τα σημερινά σημεία σύγκρουσης και ότι οι υπόλοιπες χώρες BRICS,

---

⁷⁶ : «Goa Declaration at 8th BRICS Summit», Ministry of External Affairs, Government of India.

⁷⁷ : «BRICS security advisers to meet in India to hammer out Goa summit agenda», Gupta, Hindustan Times.

ιδιαίτερα η Ινδία και η Κίνα, ενδέχεται να υποστηρίξουν τις προσπάθειες της Ρωσίας να υπογραμμίσει το ρόλο της τρομοκρατίας στον εμφύλιο πόλεμο της Συρίας όπως μπορεί να εννοηθεί από τις τρεις τελευταίες διακηρύξεις των BRICS. Με τη σειρά της, η προσοχή που έδωσε ο συνασπισμός BRICS στις αραβικές εξεγέρσεις δημιούργησε νέες προσδοκίες σχετικά με το ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει για να βοηθήσει τη Μέση Ανατολή. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η προτροπή που δέχτηκαν τα κράτη BRICS να χρησιμοποιήσουν την Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα με σκοπό την χρηματοδότηση έργων υποδομής σε χώρες που έχουν δεχτεί πρόσφυγες από τη Συρία, όπως ο Λίβανος, η Ιορδανία, το Ιράκ και η Αίγυπτος, σημειώνοντας ότι αν και ο ΟΗΕ έχει εκτιμήσει ότι οι χώρες αυτές θα χρειαστούν συνολικά 5,5 δισεκατομμύρια δολάρια το 2015 μόνο για να χρηματοδοτήσουν την ανταπόκρισή τους στην κρίση της Συρίας, το καθεστώς τους ως μεσαίου εισοδήματος στο πλαίσιο του δανειακού καθεστώτος της Παγκόσμιας Τράπεζας τους καθιστά μη επιλέξιμους να λάβουν ορισμένα είδη βοήθειας από τους καθιερωμένους οργανισμούς χρηματοδότησης της ανάπτυξης. Αυτό το χάσμα, με τη σειρά του, δημιουργεί μια ευκαιρία για τα BRICS να έχουν μία άμεση και θετική επίδραση στη Μέση Ανατολή, περιορίζοντας μερικές από τις επιπτώσεις από τη συριακή κρίση έμπρακτα.

Στην περίπτωση της Συρίας, παρατηρούμε ότι ο συνασπισμός έδειξε μια πιο έντονη στάση, η οποία γίνεται εμφανής από την έναρξη της συριακής διαμάχης και συγκεκριμένα κατά τη Διάσκεψη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Τα κράτη BRICS ακολούθησαν μια κοινή γραμμή που υπογραμμίστηκε από το veto που άσκησαν τα δύο μόνιμα μέλη (Ρωσία και Κίνα). Στις συζητήσεις και τις Συνόδους Κορυφής που ακολούθησαν παρατηρούμε τις απόψεις των κρατών αναφορικά με τη Συρία, οι οποίες βασίστηκαν στην ανεπιτυχή επέμβαση στη Λιβύη, τη μη στρατιωτική παρέμβαση και το σεβασμό της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας της χώρας. Παράλληλα τόνισαν ότι με τη χρήση ειρηνευτικών μέσων όπως διαμέσου του εθνικού διαλόγου, τα αντίπαλα μέρη θα μπορέσουν να οδηγηθούν σε επίλυση των ζητημάτων που προκάλεσαν τη σύγκρουση ώστε να επέλθει ειρήνη. Με τη Σύνοδο Κορυφής του 2013 στο Ντέρμπαν, η συριακή σύγκρουση επικράτησε σε μεγάλο βαθμό στην ατζέντα που αφορούσε θέματα ασφαλείας του συνασπισμού. Αν και τα κράτη-μέλη των BRICS, που απαρτίζουν την ξεχωριστή ομάδα IBSA, προσπάθησαν

να μεσολαβήσουν στην εντεινόμενη συριακή σύγκρουση, δεν ήταν σε θέση να επιτύχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα και η πρωτοβουλία δεν αναγνωρίστηκε από τη Σύνοδο των BRICS. Σημαντικό γεγονός αποτελεί και η επιστολή του Bashar Al-Assad στα BRICS κατά της Πέμπτης Σύνοδο Κορυφής (Ντέρμπαν, 2013) που λόγω απομόνωσης ζήτησε βοήθεια από το συνασπισμό, πράγμα που δείχνει την αναγνώριση της δράσης του οργανισμού. Στις επόμενες Συνόδους Κορυφής που ακολούθησαν ως το 2016 το φαινόμενο της τρομοκρατίας εμφανίζεται σε όλες τις διακηρύξεις των κρατών BRICS, καθώς όπως απορρέει από τις αποφάσεις τους αυτές, η τρομοκρατία αποτελεί τον ύψιστο κίνδυνο για τη Συρία, κίνδυνος ο οποίος απειλεί και τον υπόλοιπο κόσμο και μόνο αν ηττηθεί θα επέλθει ειρήνη στην περιοχή. Το θέμα της τρομοκρατίας για τη Ρωσία, την Κίνα και την Ινδία έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς αντιμετωπίζουν στο εσωτερικό τους αυτονομιστικές ομάδες οι οποίες κατηγοριοποιούνται από τις κυβερνήσεις των κρατών αυτών. Ωστόσο το ίδιο ενδιαφέρον δε μπορεί να ειπωθεί για τη Νότιο Αφρική και τη Βραζιλία, των οποίων ο λόγος ήταν σκεπτικός και αρκετά κριτικός για το πώς επικαλούνται κατηγορίες όπως στην παρούσα περίπτωση η τρομοκρατία για να νομιμοποιήσουν τη στρατιωτική δράση, βέβαια η στάση τους αυτή οφείλεται και στο γεγονός ότι δεν αντιμετωπίζουν τέτοια ζητήματα στο εσωτερικό τους. Το γεγονός ότι η έννοια της τρομοκρατίας δημιουργεί μία μικρή απόκλιση μεταξύ των BRICS δεν αποτελεί εμπόδιο για το συνασπισμό, αφού οι αποφάσεις δεν αλλοιώνονται και παραμένουν κοινές. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τα κράτη που απαρτίζουν τον συνασπισμό στήριξαν την παρέμβαση της Ρωσίας στην περιοχή, η οποία δεν πραγματοποιήθηκε από τη βούληση της ρωσικής κυβέρνησης αλλά ύστερα από την επιθυμία της συριακής κυβέρνησης, εν αντιθέσει με την αντίστοιχη περίπτωση της Λιβύης.

Εικόνα 8.

Ιστορικός χώρος Παλμύρας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην παρουσίαση των θέσεων που ανέπτυξαν τα κράτη BRICS απέναντι στις αραβικές εξεγέρσεις και συγκεκριμένα στην περίπτωση της Λιβύης και της Συρίας. Η αραβική άνοιξη ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2011, ο αραβικός κόσμος ταλανίζεται από τις εξεγέρσεις αυτές, οι οποίες με τη μορφή ντόμινο έχουν ξεσπάσει σε πολλές χώρες της Μέσης Ανατολής. Η μεγάλη αυτή απήχηση οφείλεται στο γεγονός ότι οι λαοί των χωρών αυτών μάχονται ενάντια στα αυταρχικά καθεστώτα τα οποία, επί πολλά χρόνια, εκμεταλλεύονταν στο έπακρο τους πολίτες προς όφελός τους.

Η σύγκρουση στη Λιβύη αποτελεί την πρώτη φορά όπου τα BRICS σαν συνασπισμός συμμετέχουν σε ένα θέμα διεθνούς ασφάλειας. Ως νεοσύστατος συνασπισμός δεν είχε την απαιτούμενη εμπειρία, πράγμα που γίνεται αντιληπτό κατά την ψήφιση της απόφασης 1973 του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπου η Νότιος Αφρική τάχθηκε υπέρ του ψηφίσματος σε αντίθεση με τη στάση που κράτησαν τα υπόλοιπα κράτη BRICS. Παρά ταύτα αμέσως μετά την στρατιωτική παρέμβαση του NATO φάνηκε πως η διαφοροποίηση αυτή δεν σήμαινε και τη στήριξη της χώρας στην επέμβαση, καθώς και οι πέντε χώρες διατύπωσαν από κοινού την θέση τους, επικρίνοντας την παρέμβαση αυτή, τονίζοντας μάλιστα ότι δε θα βοηθήσει ούτε θα επιφέρει την πολυπόθητη σταθεροποίηση στη Λιβύη. Πράγμα το οποίο επιβεβαιώθηκε δικαιώνοντας την άποψή τους αυτή. Η περίπτωση της Λιβύης λειτούργησε σαν εφαλτήριο για την περίπτωση της Συρίας, για τις χώρες BRICS, καθώς στηριζόμενες στην αποτυχία της επέμβασης στη Λιβύη οι πέντε χώρες αντιτάχθηκαν και αρνήθηκαν να υποστηρίξουν μία ακόμη στρατιωτική παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας, μία θέση την οποία εξέφρασαν σε όλες τις δηλώσεις τους κατά τις ετήσιες Συνόδους Κορυφής των BRICS. Το αποτέλεσμα της παρέμβασης στη Λιβύη προκάλεσε μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των χωρών και τα κατέστησε πιο απρόθυμα να στηρίξουν μία ανάλογη επέμβαση στη Συρία. Ένας ακόμα καθοριστικής σημασίας παράγοντας που διαμορφώνει την θέση των χωρών BRICS στη Συρία, πρέπει να εξηγηθεί υπό το πρίσμα των προτιμήσεων και της συμπεριφοράς ενός κράτους, της Ρωσίας, λόγω της ανοιχτής υποστήριξής της στο καθεστώς του Bashar Al-Assad και της άμεσης εισόδου στη συριακή διαμάχη. Ο ρόλος της Ρωσίας στον συριακό πόλεμο δημιούργησε κάποιες αντιφάσεις στον συνασπισμό, καθώς η πολιτική που υποστήριζαν ως τώρα τα BRICS, ότι δηλαδή η επίλυση της σύγκρουσης

μπορεί να επέλθει μονάχα μέσα από διαπραγματεύσεις και διάλογο όλων των συμβαλλόμενων μερών και όχι μέσω στρατιωτικής παρέμβασης, έρχεται σε αντίθεση με την παρούσα κατάσταση και την παρέμβαση της Ρωσίας. Παρ'όλα αυτά ο συνασπισμός δικαιολογεί τη στάση της Ρωσίας και υποστηρίζει την άποψη της Μόσχας ότι το καθεστώς του Bashar Al-Assad θα παραμείνει ένας απαραίτητος παράγοντας για την επίλυση του πολέμου⁷⁸. Έτσι παρόλο που μεταξύ των χωρών BRICS η Ρωσία είναι μακράν ο πιο άμεσα εμπλεκόμενος στον εμφύλιο, ο συνασπισμός στο σύνολό του παρέμεινε ένας σημαντικός, αν όχι απαραίτητος παράγοντας στη συριακή σύγκρουση, ανεξάρτητα από το αν η σχέση αυτή εκφράζεται από τη στρατιωτική παρέμβαση ή τη διαμεσολάβηση. Δεδομένης της δεκτικότητας του συριακού καθεστώτος στα BRICS, δεν είναι καθόλου αμφίβολο το γεγονός ότι, σε περίπτωση επίλυσης της συριακής κρίσης στην οποία το καθεστώς παραμείνει σημαντικός παράγοντας, θα υπάρξουν συγκεκριμένες απαιτήσεις που θα αφορούν στην προσπάθεια οικοδόμησης ειρήνης από τα κράτη BRICS, τόσο σε συλλογικό επίπεδο, μέσω του συνασπισμού, όσο και σε ατομικό. Είναι αδιαμφισβήτητες οι εμπειρίες των χωρών αυτών σε διάφορους τομείς, όπως ο τομέας της κατασκευής υποδομών, της τεχνικής συνεργασίας, των πειραμάτων κοινωνικής πολιτικής και της συνεργασίας Νότου-Νότου⁷⁹. Τα κράτη αυτά μπορούν να οδηγήσουν στη διαμόρφωση της ανασυγκρότησης μετά τη λήξη της συριακής σύγκρουσης, τόσο στη χώρα όσο και στις γειτονικές αυτής που το έχουν ανάγκη, με την απαραίτητη προϋπόθεση τα κράτη BRICS να παραμείνουν ανερχόμενες δυνάμεις στο διεθνές σύστημα και φυσικά να διατηρήσουν την προθυμία να εμπλακούν σε υποθέσεις πέραν της εγγύτητάς τους.

Τα BRICS λοιπόν μοιράζονται μια κοινή θέση σχετικά με τις αραβικές εξεγέρσεις, που εκφράζεται όχι μόνο μέσω κοινών δηλώσεων, σχετικών με το θέμα αλλά και από την παρουσίαση των προσωπικών τους απόψεων στους διεθνείς οργανισμούς. Αναφορικά με τις κοινές θέσεις μπορούμε να παρατηρήσουμε κάποια κοινά πεδία τα οποία πηγάζουν από τις δύο αραβικές εξεγέρσεις τις οποίες εξετάσαμε. Οι χώρες BRICS κατανοούν την συνοχή (συνάφεια) που υπάρχει στις αραβικές εξεγέρσεις και

---

⁷⁸ : «Rising Powers and International Security: the BRICS and the Syrian Conflict», Adriana Erthal Abdenur, *Rising Powers in Global Governance*.

⁷⁹ : Συνεργασία Νότου-Νότου: είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται ιστορικά από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και ακαδημαϊκούς για να περιγράψει την ανταλλαγή πόρων, τεχνολογίας και γνώσης μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, επίσης γνωστών ως χωρών του Παγκόσμιου Νότου.

τους λόγους που ώθησαν τους λαούς της περιοχής να προβούν σε μια τέτοια ενέργεια. Για το λόγο αυτό ο συνασπισμός αναγνώρισε και υπερασπίστηκε τη νομιμότητα των λαϊκών απαιτήσεων για μεταρρυθμίσεις και αλλαγή, μέσω του εκδημοκρατισμού στις αραβικές χώρες, τονίζοντας μάλιστα την ανάγκη για προσοχή σε τέτοια γεγονότα που δίνουν τη δυνατότητα μετασχηματισμού σε μία τόσο ασταθή περιοχή, η δυναμική της οποίας επηρεάζει τη διεθνή πολιτική σε διάφορους τομείς. Εκτός όμως από την αναγνώριση της σημασίας των αραβικών εξεγέρσεων τα BRICS θεώρησαν πως σε τέτοια γεγονότα, τα οποία έχουν εξελιχθεί σε σοβαρές πολιτικο-κοινωνικο-ανθρωπιστικές κρίσεις (όπως η περίπτωση της Λιβύης και της Συρίας δείχνει), είναι απαραίτητη η συμμετοχή των διεθνών δρώντων. Θέση η οποία τονίστηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, του οργάνου που κατέχει την εξουσία και την αρμοδιότητα να αντιμετωπίζει τέτοιες κρίσεις, ζητώντας παράλληλα τη συμμετοχή σε αυτήν την προσπάθεια και άλλων πολυμερών οργανισμών όπως ο Αραβικός Σύνδεσμος και η Αφρικανική Ένωση. Μία από τις μεγαλύτερες ανησυχίες του συνασπισμού ,που απασχόλησε και τη διεθνή κοινότητα, στο πλαίσιο της αραβικής άνοιξης αποτελούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σχεδόν στο σύνολό τους τα BRICS στις δηλώσεις τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έδειξαν την αγωνία τους για την κατάσταση των υπηκόων αλλά και των αλλοδαπών πληθυσμών που κατοικούν στις χώρες που υπόκεινται σε σύγκρουση. Η ανησυχία τους αυτή δεν έμεινε μόνο στο επίπεδο των δηλώσεων, αλλά προχώρησαν και σε αυστηρή κριτική απέναντι στη διεθνή κοινότητα βλέποντας την αδυναμία της να προστατέψει τον άμαχο πληθυσμό. Και στις δύο περιπτώσεις (Λιβύης και Συρίας) εξέφρασαν την πεποίθησή και την προτίμησή τους στην ειρηνική διευθέτηση των διαφορών καταδικάζοντας την παρέμβαση. Σύμφωνα με τα κράτη BRICS ο μόνος λόγος να δεχτούν και να υποστηρίξουν την παρέμβαση είναι αφού πρώτα εξαντληθούν όλα τα υπόλοιπα μέσα. Γι' αυτό το λόγο άσκησαν κριτική στο NATO για την στρατιωτική παρέμβαση στη Λιβύη. Υποστήριξαν την πολιτική μεταρρύθμιση με τη συμμετοχή όλων των μερών της σύγκρουσης ως εναλλακτική λύση αντί της χρήσης βίας. Υπερασπίστηκαν τις παραδοσιακές αρχές των διεθνών σχέσεων, όπως είναι το απαραβίαστο της κυριαρχίας ενός κράτους, η μη παρέμβαση , η εδαφική ακεραιότητα και η εθνική ανεξαρτησία, αρχές στις οποίες πρέπει να βασιστούν, σύμφωνα με το συνασπισμό, οι διεθνείς δρώντες ώστε να επιτευχθεί η λήξη των συγκρούσεων και οι πληγείσες περιοχές να αποκατασταθούν

και να λειτουργήσουν ομαλά. Επιπρόσθετα πρέπει να σημειωθεί ότι προχώρησαν από κοινού σε δήλωση κατά την οποία καταδικάζουν την τρομοκρατία. Κατά το 2016 ,μάλιστα κάποια από τα κράτη BRICS, συγκεκριμένα η Ινδία και η Κίνα, άρχισαν να συνεργάζονται διμερώς σε θέματα που αφορούν την τρομοκρατία, δημιουργώντας έτσι ένα συγκεκριμένο μηχανισμό μέσα από τον οποίο μπορούν να συνεργάζονται για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Μέσα από αυτές τις δύο περιπτώσεις, της Λιβύης και της Συρίας , τα BRICS είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους στην διεθνή κοινότητα και να ενεργήσουν ως ομάδα, εφοδιασμένη με συνοχή και κοινό σκοπό. Οι αραβικές εξεγέρσεις αποτέλεσαν την ευκαιρία που επιζητούσαν τα κράτη BRICS να αποκτήσουν έναν ουσιώδη και ενεργό ρόλο στο διεθνές γίγνεσθαι, όχι μόνο σε οικονομικά θέματα αλλά και σε πολιτικά ζητήματα, τα οποία θα ενισχύσουν την θέση του συνασπισμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οδηγώντας στον κύριο στόχο που δεν είναι άλλος από το μετασχηματισμό της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Ο συνασπισμός έχει σκοπό όχι μόνο τη συνεργασία μεταξύ των χωρών αλλά και να καταφέρει να ασκήσει επιρροή σε παγκόσμιο επίπεδο, ιδιαίτερα σε τομείς στους οποίους τα κράτη-μέλη θα μπορούσαν να βρουν έναν κοινό παρονομαστή και να συντονίσουν τις πολιτικές τους θέσεις. Ο οικονομικός τομέας, μαζί με τον τομέα της ανάπτυξης είναι δύο τομείς που οι χώρες έχουν ανταποκριθεί με επιτυχία (ειδικά στα χρόνια μετά την οικονομική κρίση). Στον τομέα της ασφάλειας δεν είχαν επιτύχει κάτι ουσιώδες κυρίως λόγω του γεγονότος ότι τα δύο μόνο κράτη (Κίνα-Ρωσία) κατέχουν μόνιμη θέση στο Συμβούλιο Ασφαλείας ενώ τα υπόλοιπα τρία φιλοδοξούν σε μια τέτοια θέση που θα επέλθει μέσω μιας ευρύτερης απαίτησης για μεταρρύθμιση εντός των Ηνωμένων Εθνών. Τα πέντε κράτη του συνασπισμού μοιράζονται παράλληλα την επιθυμία να διαδραματίσουν ένα μεγαλύτερο ρόλο στη διεθνή ασφάλεια, πράγμα το οποίο καταφέρνουν να επιτύχουν σε ένα βαθμό μέσω της παρέμβασής τους στις αραβικές εξεγέρσεις.

Κατάφεραν επίσης μέσα από τη συμμετοχή και την προσπάθεια επίλυσης των αραβικών συγκρούσεων κάτι πιο ουσιώδες , να αποκτήσουν συνεκτικότητα και να λειτουργούν ως ομάδα υπερασπιζόμενα τα συμφέροντα του κάθε κράτους-μέλους .Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στάση των υπολοίπων κρατών BRICS κατά την κρίση στην Κριμαία, όπου σε αντίθεση με τα δυτικά κράτη

διατήρησαν μια πιο αποστασιοποιημένη στάση, η οποία χαρακτηρίστηκε ως μια σιωπηρή έγκριση της ρωσικής παρέμβασης στην Κριμαία, προάγγελο της παρέμβασης στη Συρία- όπου τα μέλη του συνασπισμού κράτησαν την ίδια στάση, ώστε να διευκολύνουν τη Ρωσία και να διατηρηθεί η συνεκτικότητα εντός του οργανισμού.

Η έντονη αυτή δράση των κρατών BRICS μπορεί να εξηγηθεί όχι μόνο από το πλαίσιο της επιθυμίας τους να αποκτήσουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της διεθνούς ασφάλειας, αλλά και δεδομένου του οφέλους της περιοχής της Μέσης Ανατολής για το συνασπισμό. Τα όρια αναδιοργανώνονται στη Μέση Ανατολή μετά την αραβική άνοιξη, η περιοχή λοιπόν δε θα είναι η ίδια, έτσι ο συνασπισμός στοχεύει σε συνεργασίες σε συλλογικό επίπεδο με την περιοχή που θα τον καταστήσουν ένα ισχυρό δρώντα. Τα κράτη βέβαια έχουν και προσωπικό όφελος, η Ρωσία μετά την απομόνωση κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου επιστρέφει στην διεθνή σκηνή έχοντας έντονο ενδιαφέρον στην περιοχή. Η Κίνα από την άλλη αναζητά στην περιοχή νέες αγορές που θα καλύψουν την μεγάλη παραγωγή της καθώς και ενεργειακούς πόρους λόγω έλλειψης αυτών στο έδαφός της. Η Ινδία στοχεύει και εκείνη σε σύναψη εμπορικών σχέσεων με τα κράτη της περιοχής, ενώ η Βραζιλία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στη διαμόρφωση οικονομικών και διπλωματικών σχέσεων. Τέλος η Νότιος Αφρική κάνει τα τελευταία χρόνια μία αξιόλογη προσπάθεια να δημιουργήσει συνεργασίες με χώρες της περιοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ελληνική βιβλιογραφία:

Η Μέση Ανατολή στις διεθνείς σχέσεις ισχύς, πολιτική και ιδεολογία, Fred Halliday, εκδόσεις Ξιφάρα.

Η Διεθνής Ασφάλεια στον Μεταψυχροπολεμικό κόσμο.

ΟΙ αραβικές εξεγέρσεις και η περίπτωση της Συρίας, Μαίρη Μπόση, εκδόσεις Ποιότητα.

Ο Τρίτος Κόσμος ,πολιτική, κοινωνία, οικονομία, διεθνείς σχέσεις, Σωτήρης Ρούσσος ,εκδόσεις Παπαζήση.

Διεθνείς σχέσεις στη Βόρειο Αφρική, Κεφαλά Βιβή.

Ο χάρτης της ανάπτυξης, οικονομικές ευκαιρίες στις BRICS και άλλες χώρες, Jim O' Neil, εκδόσεις Λιβάνη.

Οι Άραβες στην νεότερη και σύγχρονη εποχή- Ιστορία και κοινωνία, Γ. Σακκάς, εκδόσεις Πατάκη.

Άρθρα :

Development of Conflict in Arab Spring Libya and Syria: From revolution to civil war, Maya Bhardwaj.

Popular Protest in North Africa and the Middle East: The Syrian Regime's Slow-Motion Suicide, International Crisis Group, Middle East/North Africa Report No 109 (13 July 2011).

The Arab Spring country by country, The National.

Is Morocco an Exception to the Arab Spring?, Morocco World News.

What is BRICS, BRICS official website.

The Middle East amid Global Multipolarity: the emergence of new actors in the region involving the BRICS countries, Yasmin Mohammed.

BRICS and the revolts in the Middle East and North Africa, Research Group of International Politics and Multilateral Agenda BRICS Policy Center, December 2011.

A Comparative Analysis of US-Russia Middle East Energy Strategy, LI Xing & MA Yuan, School of Politics and International Relations, Beijing Normal University.

Russia, the United States, and the Middle East», Jon B. Alterman, Center for Strategic and International Studies.

Russia's Interests in the Middle East and South Asia, Stratfor.

Foreign trade of India, 2014.

Ministry of overseas Indian Affairs,2012.

India's Balancing Act in the Gulf, Stanly Johny, Middle East Institute.

India's 2016 Iran oil imports hit record high – trade, Nidhi Verma, Reuters.

Why Iran and India Are Getting Closer, Alex Vatanka, The National Interest.

The Transformation of the Baghdad Pact, Middle Eastern Studies, Vol. 33, No. 2, April 1997.

Brazil: a new face in the Middle East, Nima Khorrami Assl, The Guardian.

Congress passes Iran sanctions, Kevin Bogardus, The Hill.

Brasil Desafia Pressões e Garante Crédito ao Irã, Jamil Chade, O Estado de S. Paulo.

Lula Anuncia Criação de Linha de Crédito de 1 Bilhão de Euros Para Alimentos», Valor Econômico.

A Rising China Eyes the Middle East, Lily Hindy, The Century Foundation.

China in the Middle East, the wary dragon, Andrew Scobell, Alireza Nader.

Development of China's Relations with the Middle East in the Context of Profound Changes, Gao Zugui.

Bilateral Relations Between China and the Middle East and the Importance of the Middle East in China's Strategy, Li Weijian.

Oil, the Middle East and the Middle Kingdom, Flynt L. Leverett and Jeffrey A. Bader, Brookings.

Unrest in the Middle East and North Africa and China's oil imports security, Yin, D. & Wu, B, International Petroleum Economics.

South Africa and the Middle East, Middle East Policy Council, Michael B. Bishku.

Composers, conductors and players: Harmony and discord in South African foreign policy making, Tim Hughes.

A battle of principles: South Africa's relations with Iran, Michal Onderco, Commonwealth & Comparative Politics.

South Africa and Iran sign landmark agreements to boost economic and trade relations, South African Government.

Economic and Political Ties between South Africa and Saudi Arabia received a significant boost following a State Visit by President Zuma, Department of International Relations & Cooperation, Republic of South Africa.

Resolution 1973, S/RES/1973 (2011).

Resolution 1970, S/RES/1970 (2011).

Responsibility to Protect, United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect.

UN Security Council voting record on Resolutions 1970, 1973, 2009 and 2095 relating to an arms embargo on Libya, Stockholm International Peace Research Institute.

Human Rights Council debates situation of human rights in Libya. Office of the High Commissioner for Human Rights, 25 fev 2011, Office Of The High Commissioner for Human Rights.

General Assembly Suspends Libya from Human Rights Council, United Nations General Assembly GA/11050.

Global Responsibility to Protect, Volume 6, Issue 1, Oliver Stuenkel.

The Libyan War, O'Brien and Sinclair.

Libya and the Responsibility to Protect: The Exception and the Norm, Bellamy.

Emergent Powers: India, Brazil, South Africa and the Responsibility to Protect, Simon Adams.

The International Role in Libya's Transition, Emily O'Brien and Andrew Sinclair.

Sanya Declaration (2011), Ministry of Foreign Relations.

Statement by President Jacob Zuma to the General Debate of the 66th Session of the UN General Assembly, General Assembly, 21 set 2011.

Fourth BRICS Summit: Delhi Declaration, New Delhi, March 29, 2012.

Assad admits to "some mistakes" before IBSA delegation, Dikshit 2011.

BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialization, Fifth BRICS Summit Durban: 27 March 2013.

24th Arab Summit Issues Doha Declaration, Arab League.

Syria's Assad Seeks Help from BRICS Countries', Gladstone, R & Droubi, The New York Times.

Sixth BRICS Summit – Fortaleza Declaration, BRICS Ministry of External Relations.

Security Council Unanimously Adopts Resolution 2139 (2014) to Ease Aid Delivery to Syrians, Provide Relief from 'Chilling Darkness, SC/11292 22 February 2014.

Resolution 2118 Adopted by the Security Council at its 7038th meeting, on 27 September 2013, S/RES/2118.

The Syrian Arab Republic, International Relations and Cooperation
Department.

Assad's Win Is Assured, but Limits Are Exposed, Barnard, The New York
Times.

Rising Powers and International Security: the BRICS and the Syrian Conflict,
Adriana Erthal Abdenur, Rising Powers in Global Governance.

Joint Statement of the United States and the Russian Federation, as Co-Chairs
of the ISSG, on Cessation of Hostilities in Syria, U.S. Department of State. 22
February 2016.

Goa Declaration at 8th BRICS Summit, Ministry of External Affairs,
Government of India.

BRICS security advisers to meet in India to hammer out Goa summit agenda,
Gupta, Hindustan Times.

The BRICS Group: A New Coalition Challenging the West, Haifa Zaaiteer,
March 31, 2013.

Russia's Counter-Revolutionary Stance toward the Arab Spring, Pavel K.
Baev.

The Middle East, Africa, Feminism, and BRICS, Rémy M. Mauduit, Air and
Space Power Journal.

The OSCE's Contribution to Energy Governance in the Mediterranean
Region, Silvia Colombo & Nicolo Sartoni, New-Med research network.